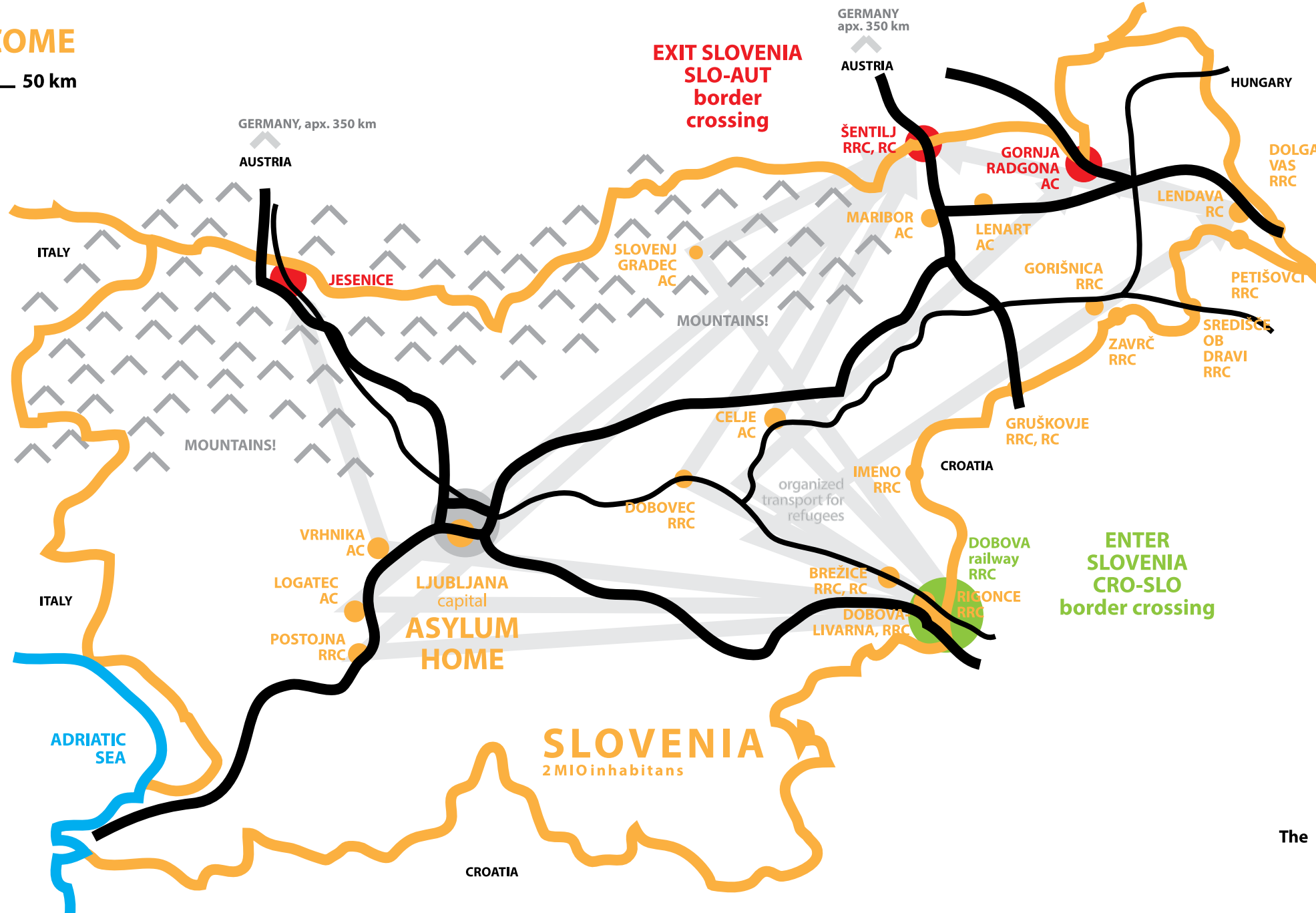

ID16

REFUGEES, WELCOME

0 50 km

LEGEND

- Refugee registration center RRC
- Accommodation center AC
- Refugee camp RC

The REFUGEE MAP

SLOVENIA, update Nr. 9
November, 8th, 2015

006	Uroš Prah: Gibanje postane tok
008	Poročila / Reports
028	Jure Detela
030	Dejan Koban
031	Wang Ping
032	Uroš Prah
035	James Tate
036	Tomaž Šalamun
045	Janez Ramoveš
046	Ana Peplnik
052	Vuk Rodić
054	Tibor Hrs Eppinger
061	Goro Takano
070	Aleš Jelenko
072	Vesna Liponik
073	Jure Bernik
077	Ivan Antić
079	Muanis Sinanović
082	Žiga Hren
083	Jure Vuga
084	Tomaž Grušovnik
086	Rikardo
092	Amadej Kraljevič
094	Iztok Osojnik: Kosovel in Kramberger, med avantgardo in sodobno slovensko politično poezijo
111	Jan Krmelj

Odgovorna urednika *Uroš Prah*, *Monika Vrečar*
Uredništvo *Tibor Hrs Pandur*, *Muanis Sinanović*, *Gašper Torkar*, *Karlo Hmeljak*
Zemljevid *Protirasistična fronta brez meja* (fb.com/FrontaBrezMeja)
Oblikovanje *Blaž Krump*, *Pregib*
Lektura *Anja Žabkar*, *Brina Devetak*, *Ema Golob*, *Jonah Corne*
Tisk *Littera picta*
Naklada 350
Podpora *Javna agencija za knjigo RS*
Izdaja *Paraliterarno društvo I.D.I.O.T.*, *Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana*
E-naslov id@iot.si ali revija.idiot@gmail.com
Na spletu id.iot.si

Vse pravice so pri avtoricah in avtorjih.

GIBANJE POSTAJA TOK

UROŠ PRAH

Metafora reke le ni tako zgrešena. Ko reka poplavi, govorimo o naravni nesreči. Vendar so ravno katastrofalne poplave Drave in Mure v preteklih letih pokazale, da ne gre zgolj za nepredvidljiv pojav neobvladljivih sil. Razsežnosti teh poplav so takšne zaradi neprimerne regulacije rek, poselitve v poplavnih območjih, monokulturnega poljedelstva, zajezitev, hidroelektrarn, kar skupaj prispeva k temu, da v primeru velikih deževij voda nima kam odteči ali se razliti. Kot se pri poplavah rek govori o naravnih silah in se kvečjemu omeni, da smo nanje morda nekoliko slabše pripravljeni, in se torej pozornost preusmerja od tega, da so za poplave odgovorni točno določeni posegi v njihov tok, se podobno dogaja v govoru o migrantih: tok, priliv, razlitje (kadar se začnejo nekontrolirano gibati po državi). To je metaforika poplavljaljoče reke, ki jo je treba regulirati. Sistemi jezov, nasipov, kanalov, zapornic, utrjenih bregov, sistemi državnih mej, sofistisiranih trajnih ograj, improviziranih »tehničnih ovir«, sprejemnih centrov, ozkih grl. Govor o migrantih kot o poplavljaljoči reki je voda na regulativni, biopolitični mlin evropske (proti)azilne politike. Vlada namreč splošni konsenz o tem, da je takšna ali drugačna regulacija toka vsem v korist in zagotavlja varnost. V Evropi od nekdanj reguliramo svoje reke. Medtem pa v birokratsko-inženirskem govoru, ki mu je ta metaforika tako prikladna, postavljamo tehnične ovire. V kolikor gre za neko težko zaobjemljivo deročo maso, bi bila takšna oznaka povsem na mestu. Vendar se s tem hkrati zamolči, da je ta ovira rezalna žica, ki je oblikovana za točno določen namen: da nekemu konkretnemu telesu razpara kožo.

Takšne strategije legitimacije in prikrivanja institucionalnega nasilja države dobro poznamo iz prejšnjega stoletja, pa vendar še kar delujejo. Pravzaprav delujejo bolje. Danes »ekstremni center« (glej: Tariq Ali, 2015, Verso) za realizacijo rasističnih, ksenofobnih in protisocialnih politik ne potrebuje več fanatičnega populizma, ki kriči sovražni govor. Zelo verjetno rasizem niti ni njegov politični cilj, temveč zgolj modus operandi. Nekaj samoumevnega in nereflektiranega. Pri tem je osnovni in pravzaprav edini argument, ki se ga zaklinja ob sleherni priložnosti krčenja pravic državljanov ali manjšin, in je tako učinkovit, da ponavadi niti ne potrebuje eksplikacije: varnostno vprašanje. Eksplikacije ne potrebuje celo tako zelo, da ga lahko zatrdiš kar kot vprašanje brez vprašaja. Niti pretvarjati se mu ni treba, da je retorično. Varnostno vprašanje je ultimativni odgovor. Naj gre za stabilnost labilnih finančnih trgov, ki potrebujejo krčenje socialne države, za nadaljevanje krčenja pravic LGBT skupnosti v imenu neke dubiozne varnosti naših ljubih otrok, razveljavitev privatne sfere v imenu varnosti pred terorizmom ali varnostne grožnje, ki jih predstavljajo divje muslimanske horde, ki bodo posilile naša dekleta, izmučile naše fante — policiste, islamizirale naša predmestja, najdale

naše (prav tako v imenu varnosti skrčene) socialne blagajne in nam hkrati odvzele že redka razpoložljiva delovna mesta in stanovanja, okužile naše lepe travnike (uradno priporočilo Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin se glasi: »Če se le da, poskušajte na dvorišču zadržati pse, mačke in perutnino. Živali začasno ne pasite na pašnikih, kjer so ali so se zadrževali migranti.«), kar brez dokumentov zahtevale prestop meje, zahtevale zaščito, zahtevale prihodnost, prihodnost, ki je vendarle lahko samo »naša«.

Gibanje migrantov v Evropo dejansko postaja tok. Kratka kronologija preteklih mesecev: močno povečano migrantsko gibanje (dajmo torej raje govoriti o gibanju, saj gre za dobro organizirane, pogumne posameznike, ki se odločno podajajo točno tja, kamor so namenjeni) v EU poteka že mnogo let, kar se je letos spremenilo, je, da so begunski kampi v Jordaniji, Libanonu in Turčiji (sirske sosedah), ki jih upravlja UNHCR in kjer je leta vztrajala in v veliki meri še vztraja kakšna tretjina sirskega prebivalstva, letos prejeli manj kot polovico zagotovljenega in potrebnega financiranja mednarodne skupnosti. Posledica tega je bila, da so ljudje marsikje prejeli samo še po en obrok na dan. Oskrba v že tako katastrofalnih razmerah v kampih se je sesula, hkrati pa zdaj že 4-letnemu konfliktu v Siriji ni videti konca. Ko so se vremenske razmere spomladi izboljšale, so se begunci masovno odpravili na nevarno pot v Evropo (in vemo, zakaj je nevarna: potovalnih viz, ki bi beguncem omogočile legalen vstop na ozemlje EU, konzularna predstavništva evropskih držav zanje ne izstavljajo. Da bi smeli zaprositi za azil, do katerega so po Ženevski konvenciji upravičeni povsod v EU, morajo stati na EU ozemlju. Tako jim evropska zakonodaja in politika aktivno preprečujeta, da bi legalno uveljavili svojo pravico. Zato se, namesto da bi direktno leteli za nekaj sto evrov na osebo, podajajo na smrtno nevarno in drago pot čez morje in naletavajo na blatne balkanske meje). Temu gibanju iz obsirskih kampov so se takoj pridružila večja števila beguncev iz drugih držav z delno katastrofalnimi razmerami (Afganistan, Irak, Pakistan, Somalija, Eritreja, Nigerija ...) in marsikdo z Balkana. Dnevno število prehodov je v poletnih mesecih toliko naraslo, da se je evropski mejni sistem, prej trhljo »delujoč« na način, da se je žrtvovalo Italijo in Grčijo, predvsem pa dopuščalo masovna utapljanja v Sredozemlju in lomljenja kosti na kopenskih zunanjih mejah, zdaj dokončno sesul. Naenkrat se je na stotisoče ljudi svobodno gibalo po evropskem ozemlju. Države so odreagirale z gradnjo ograj (mimogrede: Španija, Bolgarija in Grčija se te tehnike poslužujejo že dolgo), večanjem pooblastil policije in vojske, uvajanjem novih kazni, zaostrovanji azilne politike itn. V poskusu zaustavitve gibanja so začele ustvarjati ozka grla, s čimer so povzročile serije humanitarnih katastrof na Balkanu, ki so naposled dosegle tudi

Slovenijo. Značilen primer militarizacije nadzora begunskega gibanja je bilo šotorišče v Opatovcu ob hrvaško-srbski meji, ki so ga vzpostavili samoorganizirani prostovoljci iz vse Evrope; postavili so vso potrebno infrastrukturo z velikimi zalogami hrane, oblačil in vode in ko je kamp po enem tednu kolikor toliko deloval, ga je zasedla policija, samoorganizirani so bili izgnani, v kamp so smeli samo še pripadniki pogodbenih NVO. Uvedli so se državni avtobusi in vlaki. Proces gibanja čez balkansko pot se je izjemno pospešil za ceno svobodnega gibanja. Danes smo povsod na balkanski poti priča izrivanju samoorganiziranih prostovoljcev in aktivistov iz dela z begunci: seveda, prav ti jih namreč večinoma razumejo kot svoje zaveznike, kot soljudi, ki jim je treba pomagati na njihovi težavni poti. Medtem ko jih birokratsko-policijsko-vojaško-NVO-jevski aparat obravnava kot varnostno grožnjo, ki pa ji vendarle še pripadajo nekatere pravice. Z njimi je torej treba upravljati, jih usmerjati v strogih vrstah, jih zapirati za ograje, nadzorovati, kdaj bodo jedli, pili, srali, jih tiščati v prenapolnjene vlake, jih registrirati in registrirati in registrirati. Stopiti danes do kakšnega migranta in z njim izmenjati nekaj besed je postalo izjemno oteženo. Namesto svobodnega počasnega gibanja smo dobili hiter in rigidni tok. Ta militarizacija in dehumanizacija gibanja pravkar začrtujeta prihodnost evropske migrantske politike prihajajočih desetletij. Temu gibanju bomo morali iti nasproti z lastnim in ju vsaj delno narediti za skupno gibanje. Vprašanju, ki se pojavlja na celotnem političnem in družbenem spektru, vprašanju »kaj pa bomo z njimi?«, je treba odločno zoperstaviti drugo vprašanje: kako bomo skupaj z njimi, ne, kako bomo skupaj naredili to stoletje vzdržno?

Poročila, ki sledijo, so bila spisana pred nekaj tedni. Takšen je ritem literarne revije. Aktualizem ni mogoč. Zato pa je potrebna rekontekstualizacija. S premestitvijo aktualnih orodij proazilnega aktivizma v kontekst literarne revije se zgodi nekaj čudnega. Kaj tukaj počne zemljevid? Kaj poročila s terena? In kaj ta uvodnik? Kot bi se IDIOT začel šele čez nekaj strani. Tukaj nočemo pojasnjevati. Takšna je narava vdora. Ne prodora migrantov skozi naše meje, temveč udora naših meja na nas.

POROČILA / REPORTS

ايروس نم قرجهلا

قدع دعبو ايروس يف تاديدهتل او تاقياضمل تترتك امدن ع انه بورهلا تترق هريغو يروسلا ماظنلا لبق نم تالاقتع انانبل قيرط نع ايروس نم تنقلطنا ثيح قلجرلا ايدب تنك ايكترت ىلا نمو

نانويلا ىلا انقلطن ارشا عبرا تباط راطتنا قرتف دعبو ولو يتح دوعن ال نا ىلع انقفتا امدعب صاخشا قرشع و انانكو قمطحم عيسفنلا قلاجل تنك انمو . توملا انريصم ناك موي يفو قريخال قرظنلا انانكو ضعبلا انضعب ىلا رظنن نكن مل يذلا باذغلا ايدبو رظنمل دعوملا نك 26/4/2015 . قوقيدلا هليصاقتب ملع ىلع

عئاضب لقن قرايسب دعصن انب ذاو رفضللا عاسزقتد نم رثكنا انددع نك امنيب اصخش 15ل عست ال ابللاغ قريغص لقني هانكو عرسب دوقيا قئاسلا نانكو توملا نم براه رجاهم 50 نم رجاهم 138 ددعلا نانكو عمجتلا قطقن انلصو انان ىلا مانخال ركبلا حابصللا يف امدعب انقلطن او توملا قيرط ربع توملا سويك قريزج وهو دوصقملا نالقملا ىلا لئل نم قيا عرب لصلن ريمزا قنيدم نم قالطنال تقو نم عاس 18 لاط اناع قينانويلا . قيكترتلا

ميسئلنا تاءارجا تدمتو ينانويلا لحاوسلا رفخ انا دعب ريغ وهو نجسك يضم ام يف مدختسي اك ميخم يف انعضو مت قفانم نودب و يحيص ريغو نكسلل دادعلا هذلا لابقتسال ئيمي انع جارفال مت انان ىلا مايا عبرا عضولا اذماد و قياحص قينودقملا دودجلا ىلا امنمو نانويلا قمصاع انيئا ىلا انه جوتو املختي نيحوي تباط قندمل مادقال ىلع ريسمل ادب انمو .

نوبرملا نانكو مانخالك قلئاه دادعاب قريبك قنحاش بوكر برضللابو احدقو امذا انا عس مهنانكو نيرجاهملا عم نولماعتي ارجاهم 12 لك اوعضيل قينودقملا دودجلا انربع انان ىلا انانايح نمزللا نم عاس قندمل بالكر عبرال قصصخم قريغص قرايسب يدحا يف انان نيبت رجفللا غلطم يتح . نيان ىلا ملعن الو اناع دعب صابلا قطحم ىلا انه جوتف قيدودجلا ايبرص ىرق انئدبو دارغلب ىلا امنمو انتهجو ىلا لصلنلا يلاهالا نم ديدش نم غلبم بلطو مدحاب يقتلنل نيبرمهلا دحانع ثاحبللا مويلا يف اقلطن او انقفتا احبط ابوروا ىلا انلقنيل لاملا انمو دلرغلب قئادح يدحا يف اراغلا يف انمن نا دعب ينانثلا زانتبالا ضعب عم تارايسلاب قيراغنهلا دودجلا ىلا انه جوتا ىلع لوصحلل لقلذو قيبصرلا قطرشلاو نيقيئاسلا لبق نم تقول قليوط قفاسمل ريسلا انئدب دودجلا دنعو لاملا ضعب رتم 1 ققمع رهن روبع املختي تبابغلا يف تاعاس 3 غلب بعثتلاو رعدلا مهب لجدق نيرجاهملا عيمج نك انمو انبيرقت اندعصو عمجتلا قطقن انلصو نا ىلا ميريغو لافطو ااسن نم قتبسنلاب ريبيك ددعلا نانكو قريغص ققلغم لقن قرايس يف ايلج قمطحملا قيسفنلا قلاجل ىلا قفاضالاب قرايسلا مجحل ىلا لصر يتح تقولا لاطو نامال رب ىلا لوصولا راطنتاب فوخل او صراقلا دربلاب ساسال او للبم عيمجل او تاعاس 9

BIAL

This is the story of Bilal, 35, from Damascus, who arrived in Austria 7 months ago.

After an increasing number of harassments and threats in Syria, and several arrests by the Syrian regime and others, I decided to escape. I traveled to Lebanon, and then to Turkey. After a waiting period of four months, I and ten other people set off for Greece after we pledged that we wouldn't come back even if death was our destiny. Our psychological state was destroyed at this point, and we were looking at each other as if it was the last moment of our lives. The 26th of April, 2015 marked the beginning of a suffering of which we didn't yet know the details. It was the zero hour. We rode in a small delivery truck which was big enough only for fifteen persons, while we were fifty migrants escaping death. The driver drove very fast like he was delivering sheep, until we arrived at the gathering spot, where there were a hundred-and-thirty-eight other migrants, also escaping death through the route of death. We set off in the early morning from Turkish Izmir, and arrived on Chios Island, Greece by God's blessing after a suffering which lasted 18 hours. After that, we were captured by Greek coast guards, and put in a camp, which was previously a prison and wasn't prepared to host such high number of refugees. It was unsanitary and had no health facilities. We stayed there for 4 days, until they released us. Then we went to Athens and from there to the Macedonian border. Here we started the walking trip, which also included riding a big truck with massive numbers of refugees like animals. The smugglers were treating refugees as prisoners, cursing us and beating us sometimes, until we crossed the Macedonian border, where they each put twelve refugee in a small car meant for four people. We were driven for an hour without knowing where we were being taken. At dawn we figured out that we were in a Serbian village close to the border. Then we went to the bus station after a big effort of help from the local people, and continued towards Belgrade. There we started looking for one of the smugglers. We met one of them and he demanded a certain amount of money to transport us into Europe. Of course, we made a deal, and the next day, after we slept outside in one of Belgrade's parks, we continued towards the Hungarian border in cars. During the trip several drivers and the Serbian police blackmailed us for money. At the border, we started walking for three hours in the forest, crossing a river one metre deep. All the migrants, especially the children and women, were terrified and tired up until we arrived at the gathering point. There we got into a small car that could hardly fit us all. In addition, we were all destroyed psychologically from awaiting the arrival to safe territory. Nine hours passed,

AHMAD, JAMAL, AND MOHAMED

The story of Ahmad, Jamal, and Mohamed, students from Aleppo aged 21, 22, and 23. They arrived in Austria two months ago.

My trip started from Qamishly, a city in northern Syria. I left the city and entered Turkey with a smuggler after three failed attempts at the Turkish border. Afterwards, I continued the trip with a group of friends from Bodrum to Greece. On our first attempt, the boat sank and we stayed in the water for 5 hours until the Turkish coast guards rescued us and took us back to Turkey. When we were in the water, we thought those would be the last moments of our lives, because no one paid any attention to us for so long. Afterwards, we tried again and arrived in Greece, and then made our way to Macedonia. There, we spent 7 days walking through the country. We were scared of the Macedonian police, and the hardest moments were when we were sleeping among the trees and by the train tracks. When a train passed, it drove so fast, and everyone woke up terrified by the sound of it. Another hard moment was when we ran out of food and couldn’t go to the villages because we were afraid of the Macedonian police, so we lived for two days on almost nothing, until we gathered some courage and one of us went to a village and brought back some food. While walking we found the body of a dead man. We didn’t know when and how he died. I will never forget the image. Maybe he had a wife and kids waiting for him to arrive safely.

When we entered Serbia after seven days of walking, we were detected by the Serbian police and they started running towards us, so we started running, trying to escape from them. We thought they were going to send us back to Macedonia, and that all the effort we spent during the seven days of walking would be wasted, but when they caught us, they gave us a paper requiring us to leave Serbia within three days. We found a mosque and we rested there. Then we continued our trip to Belgrade and further to the Hungarian border. This was the most risky stage, since it was known that the Hungarian police would arrest us and imprison us if they saw us, but we crossed the border and after five hours of walking we saw the Hungarian police far from us, so we hid among the trees and were scared that they could smell us in the area. We waited until the police went away, and continued on our way. We took a taxi to Budapest, and from Budapest I rode with a smuggler who was supposed to take me to Belgium. However, I got caught in Austria by the police, and this was the end of my trip. Now I sleep on the ground in an Austrian camp which has a lot of refugees. It doesn’t matter to me that I sleep on the ground, because I got used to it during my time in Macedonia. In my opinion, everyone chooses this death route because if

لامش عوقت يبتلا يلشماقلا فقطنم نم يبتلحر تآدب دقل تالواجم ثالث دعب ايفرت ىلا برهم عم لفانه نم تچرخو ايروس انا فلحرلا انعبات كلذ دعبو يفرتلا دودحلا سرح عم فلشاف نانويلا ىلا فيكفرتلا موردوب فقطنم نم يئاقصدنا نم فومجمو يف انيقبو براقلا قرغ فلواجم لوأ يف رحبلا يف نحنو انداعو يفرتلا لحاوسلا رفخ عاج ىتح تاعاس سمخ هايمل تاعاس انا اندقتعا انلك هايمل يف انك امىنع ايفرت ىلا تاعاس سمخ نم رثكأ هايمل يف انيقب اننأل قريخألا انتايح ىلا انلصوو فلواجملا انررك كلذ دعبو دحا انيل؛ ثرتكفي ملو تآدب فلحرلا لفانه اينودقم يفو اينودقم ىلا امنمو نانويلا نحنو اينودقم يف مادقالا ىلع ايشم مايا فعبس انيضمأ ثيخ مانن انك امىنع تاظحللا بعصأو فينودقملا فطرشلا نم نونفئاخ لكلاو اعرسم فآجف راطقلا رميو فكسلا بنجاجبو رجشلا نيب نم اضياو بعمرلا راطقلا توص نم افوخ اروعدم فقييتسي باذلا عيىطتسنال يمتني انداعط ناك امىنع فبعرصلا تاظحللا نيجموي انيقب ىتح فينودقملا فطرشلا نم افوخ ىرقلا ىلا انأرحت ىتح انيدل ناك يفناك ريغ فطيسب ماعط ىلع نيلىماك انريسوم يف نحنو اضياو ماعط انل بلجو فيرق ىلا دحاو لخدو فيك فرغن ال قيىرطلا ىلع فاقلم صخش فئج اندجو انه ىلا دالوأ فل ناك امبر يتايح لاوط هاسنأل نل رظنل اذو، تام ىتمو

ايبىرص انلخد امىنعوب،نامألا ىلا املاسا هلوصوو نورظنتني فچوزو ضكفرلاب تادبو فيبىىرصلا فطرشلا انوار، مايا فعبس يشم دعب اندجرت فسوس انا دقتعن انك ضكفرلاو بىرهلاب اندبو انفلخ انكسم ىتح اءابه مايا فعبسلا انريسوم ببذيىسو اينودقم ىلا فزداغمل ققرو انوطعاو فطرشلا زكرم ىلا انوذخاو فطرشلا اندخا ايبىىرص يف دجىسم اندجو مايا فئالث نوضغ يف ايبىىرص دودحلا ىلا امنمو دارغلب ىلا ادعبع انعباتو فحارلا نم اطقق فيراغنهل فطرشلا نأل فلحرم رطخأ فئناك لفانهو فيراغنهل نكلو، انودهاش نل نجسلااب اندعاشتعااس سمخ يشم دعبو دودحلا انربع فيراغنهل فطرشلا اندهاش تاعاس سمخ يشم دعبو دودحلا انربع نأ ىتح نيىفئاخ نحنو رجشلا نيب انىببتخاو دىعب نم يىسكفت اندخأو، انعباتو فببمذ نأ ىلا انرظتنا انل فحيرمشت ىلا ينذخايل بىرهم عم فدعبص فسىبادوب نمو فسىبادوب ىلا انوذخأو فيواسمىنلا فطرشلا انتفقوأ فياهنلا فئناك انهو الكىچلب ىلع بمك يف فئمنو اسمىنلا يف انه انيقبو فطرشلا زكرم ىلا يف نيىچالللا نم ريئكفلا ريئكفلا ناك نأل مايا فئالث ضرألا يف اذو ىلع ففدوعت فق فئناك يىننأل يىنمهي ملو بمالكلا كلذ اينودقم

يقب نل نال، اذو فومللا قيىرط راتخي لكلا يىيار يف اريخأو فزئف فايچلا ديق ىلع يقبي نأ لامتخا دجوي ال هلبب يف نأ هسفنل لامتخا عضىي، اذو فوملا قيىرط راتخي امىنع فلبيوط % فزشع ولو اىح يقبي

and everyone was wet, cold and scared. Finally we arrived to Austria, and here we left the car which looked like a moving grave. We went to the specified place to give our documents and apply for asylum and gain security. I am sorry for the long explanation, but I think everyone should know how hard the trip was. Thanks for reading. Much respect.

. ديدشلا

نم انلچرت انهو (اسمىنلا) نامألا رب ىلا انلصوو اريخاو نالكىملا ىلا انهچوتو كىرحتم ربقب مبشأ فئناك يئلا قرايىسلا لوصحلاو عوچللا بللط ميدقتو انتادنئسم ميلىستل ددحلا نامألا ىلع

عيمچلا فرعى نا بچى ناك نكلو حىرشلاب فلابلال نع رذئعا فءارقلل اركشوو فلحرلا فبوعص ىدم

مارتخالا ئاف عم

they stay in their country they won't have a chance of living for long. By choosing this death route, the possibility of staying alive becomes higher, if only by 10%.

URŠKA¹

18-09-2015 00:46

Train from Zagreb to Austria with aprox. 150 migrants is held in train station Dobova from 19.00. A lot of police (Riot police& dogs) is here, we are not allowed to talk with migrants. Situation is calm, we are all waiting.

18-09-2015 02:13

They send train with 150migrants in Postojna - detention center.

18-09-2015 07:10

Ta trenutenk na skupina 70-100 migrantov na mejnem prehodu Rigonce. Na Slovenski strani približno 20 policijskih kombijev in robocopov. Otroci, družine, starejši ljudje, tudi fantek na invalidakem vozičku. Hodijo iz železniške proge.

18-09-2015 07:51

Hodijo iz železniške proge. Na hr strani jim daje hrano policija in Ramar SOS, slo policija jih ne spusti čez. Šli bova z njimi ob meji
Kjer bodo skušali prečkati mejo drugje, čez reko. Nad nami helikopterji.

Čim tišje hodimo ob reki

Na hr strani, na drugi strani robocopi čakajo da nekdo prestopi mejo. Ob meni je 15 letna Njira iz Iraka, Evropa ni nikoli zgedala tako ogabno. Policija ki se posmehuje ljudem ki hodijo že 17dni. Prvi ljudje so začeli prečkati reko. Policija noče povedati kaj se bo zgodilo z migranti. Mačke in miši, dostopa do interneta nimam več.

Skupina je ravno prečkala del reke čez brzice, na drugi stranis toni 15 policistov z rokavicami. Gledajo, en poln kombi so že odpeljali. Čez peljajo fantka na invalidskem, rekli so samo Njega še.

18-09-2015 09:05

S skupino 20-30 se vračamo na prehod Rigonce. Robocopi se ob odhodu smejojo, očitno jih situacija zabava. Oklep brez avtonomije. Na drugi strani obratno, energija je dobra. Moški Ob odhodu zakliče robocopom BYE WE WILL COME TOMORROW, AFTER TOMORROW! V skupini ljudje iz Sirije, Iraka, Pakistana,

¹ Besedilo je sestav SMS sporočil, ki jih je Urška pošiljala Protirasistični fronti. Kjer manjka ura, je to zato, ker telefon ne beleži časa sporočil, ki so bila poslana v kratkem časovnem razmaku.

Kurdi, Afganistana, Irana. 6 otrok pod 10let, dojenček v vozičku. Zakaj jih ne spustijo naprej? Pričakajo jih v polni opravi, čigava varnost je zares ogrožena?? Ne vemo kam jih odpeljejo s kombiji.

18-09-2015 11:43

Malo pred mejo na slo strani kroži helikopter, v koruzi je verjetno skupina migantov. Ogromno je policije v civilu. Grozn

Večina ljudi je v tem času odšla iz prehoda. Remar sos postavlja manjši kamp na hr strani meje. Migranti večinoma odhajajo nazaj proti hrvaški. 3 polni slovenski avtobusi so ljudi odpeljali iz meje v notranjost hrvaške. So kakšni podatki kam?

18-09-2015 13:53

info za vse, ki prihajate. O so zavrnilo prečkanje prehoda Rigonice, ker ni državljan slo. Mora skozi Obrežje/Bregano. Nadzor je res poostren, bodite pozorni!

Če je možno so odeje dobrodošle. Trenutna situacija izgleda, da bodo prespali v začasnih šotorih na meji. Prav tako kakšna pocenska krema za mišice, utrujene noge. Situacija se malo umirja, kar je posvoje grozno. Nobenih info kaj jih čaka naprej. Očitno se je začelo dolgo čakanje, bivakiranje pred mejo. Kot na Madžarskem na začetku, pred upori migrantov. Komaj čakava vašo prisotnost. Sva pa ravno zvedeli, da je morda možno prečkati mejo pri Slovenski vasi. Ne veva ali naj ostaneva v Rigoncah, ali naj greva počekirati tja. Predlogi?

18-09-2015 17:13

Info, prehod Mala bregana prihajajo nove skupine migrantov. Slo copsov še ni, samo hr. Na mejo jih vozijo tudi taxiji, ena info da naj bi meje odprli - dokaj nezanesljiva info

Ravno pripeljala nov vlak migrantov na prehod, veliko novinarjwv in policije

18-09-2015 21:41

Slo policija je ravno na ljudi vrgla solzilec!!!

19-09-2015 07:43

Zasleduujeva 10 policijskih kombijev, ki drvijo proti slo bistrici. Očitno so na lovi za migranti oz. se je odprla nova vstopna točka.

19-09-2015 08:01

Smo na avtocesti za Maribor. Mogoče gre pa za deportacijo?

Situacija na Obrežju je grozna, na obrežju naj bi včeraj umrl dojenček. Slo policija prepovedala vstop slo RK čez mejo.

Migranti so spali na asfaltu in travi, malo vode in hrane. Ponoči je še malo podeževalo. Potrebna je nujna medicinska pomoč, veliko otrok je v slabem stanju. Pritisk na Pirc Musarjevo. Provokacije s strani policije, včeraj dobili prvo kazen za 210€ za nespoštljiv odnos do uradne osebe ko se je zahtevala takojšnja oskrba majhnega otroka z asmo.

Okej, policija se naju je otresla. So naju zablokirali na križišču v Mariboru. Zdaj sva na meji Šentilj, za vstop v Avstrijo čekirajo dokumente za izstop ne. Pojasnjuje, da to počnejo BECAUSE OF REFUGEES!

19-09-2015 18:03

Tepanje preletava helikopter. V smeri maribora na avtocesti dva tovornjaka SV in dva polna avtobusa s polic spremstvom

Skupina cca. 80 migrantov iz CE žel postaje štartal ob 16.15. Cops so jih spremljali do vlaka, gor niso šli. Prihod vlaka v Graz 19.20, prihod na Dunaj 22.04

19-09-2015 20:04

Poslala sem ti mms vlaka, ki je zadržan v spiefeld-stass na meji z 250 migranti. Policija in vojska so tukaj in ne vedo kaj bo, vlak definitivno ne gre naprej in ljudje si zadržani na njem. Ostale migrante, ki so registrirani v kempu vojska vozi nazaj v kemp, kjer cakajo na prevoz v graz ali dunaj.

To so ljudje iz Celja

Vlak se je zdaj odpeljal, niso jih popisali, rekli so, da gre na dunaj, ampak to ni potrjeno.

V vednost: odvetnica z avstrije previ, da vsi ki so dali prstni odtis naj gredo v nemcijo-najbolj varno za njih! Drge drzave deportirajo

19-09-2015 22:01

Slo policija sporoča, da je slo sprejela približno 1650 migrantov

Miro Cmerar naj bi bil danes v brežicah, gledat kamp - izjavil da smo zdaj varuhi eu meje. Milanoviča opozarja na nekorektnost spuščanja ljudi naprej - nočejo bit eu zbirni center. Prav tako smo po poročanju vala 202 aktivisti zakrivil incident (njihovo imenovanje freedom protesta) v Rigoncah. Policisti se pritožujejo, da dobijo za jest samo sendvič in sok, begunci pa 3 tople obroke. Prav tako naj bi solzilec uporabili zaradi napada aktivista na policista. Kaj naredit proti takšnemu poročanju?

bregana/obrežje Trenutno je kr dost ljudi, govori se o nekih busih, baje da locujejo sirce od ostalih. Afganistanci

protestirajo.

Bregana/Obrežje Afganistanci protestirajo saj sprejemajo samo Sirice, Iračane. Afganistanci tudi ne dobijo prevoda. Protestirali so z megafoni, zahtevajo odprtje meje tudi za njih. Družine zopet ločeno pakirajo na avtobuse. Trenutno sirska ženska z otrokom v naročju sedi na tleh pred avtobusom in noče gor brez moža. Dobiva podporo s strani ljudi, policiji je bed ampak še ne popuščajo. Manjka političen support, ne samo hrana, voda. Neka slovenka je celo nadirala podpornike, da nak ne ›hujskajo‹ migrantov. Sem pa dobila info od prijatelja sirca, ki sem ga spoznala včeraj na Bregani. Pravi, da je prišel danes z vlakom v kemp na Dunaju. Pravi, da je okej. Ni še govora o morebitnem vračanju na hr ali slo

Okej sem na prehodu Šentilj/Spielfeld. Za vstop v avst pregledujejo dokumente, vendar je mirno. Šla sem pogledat kemp tik za avstrijsko mejo. Deluje prazen. Ima šotor z zaloganimi hrane, vode. Šotor za medicinsko pomoč in reševalni avto, približno 30 velikih 2členskih šotorov. Očitno so boljše pripravljene od slo. Trenutno dežuje, upam da se Bregane, Rigonce držijo. Zdaj grem končno spat, jutri pa na hiter check v Radgono in potem počakat ljudi v mb na železniško. pozdrav!

20-09-2015 09:56

Ljudje v Mb se samoorganizirajo na žel postaji. Pričakujemo vlak, ljudem se bo na vlak dajala voda, hrana, oblačila, mogoče tudi čaj. Energija je super, takšna ekioa bi se rabila v Ce

Torej: V Celju na Ekonomski soli so nastanjeni begunci in vse je zagrajeno in policisti spremljajo, da ne gre nihce noter ali ven. Pravijo, da imajo hrano, zeleli pa bi cimprej naprej. Prosili so, da bi sli samo po kartice za telefone, da se javijo družinam, pa jim ne pustijo.

Na žel. Postaji mb prisotna avstrijska policija

Organizirajo se posebaj vlak prevoz.

Vozim se proti Radgoni, nad nama proti hr meji leti helikopter. Na radio ars poslušam prenos nedeljske maše, otroški cerkveni zbor.

20-09-2015 12:13

POMEMBNO prehod Cmurek/Murek policija čekira dokumente. Vse je mirno, včeraj je prišlo 5ljudi niso jim dovolili prečkati, tako da so morali peš odpraviti v Sentilj. AMPAK! Sem na vezi z aktivistko iz Mureka, in je rekla, da ima avstr mejna policija navodila, da zahteva vizo za prestop meje, vendar jim fizično ne sme preprečiti vstopa: za razliko od slo hr meje. Tako, da

če to ljudje vedo lahko prečkajo meje. Zaenkrat je najvarneje prečkati čez šentilj, tam je tudi začasni kamp in medicinska pomoč. Pomemben podatek je da je esina varna država trenutno nemčija, saj ne vrača nazaj. To dela tudi avstrija, če ima oseba odvzete prstne odtise, je registrirana v slo, hr, madž. Se pravi ljudje naj gredo v nem, skozi šentilj ali pa skozi gozdove, hribe mimo border checkov.

Sem v Gornji Radgoni/ Bad Radkersburg, border ček. Veliko policije, takoj na avstrijski strani 8 velikih šotorov, kombi prve pomoči in RK, avstrijski seveda. Deluje, da se pripravljajo na večjo skupino. Za enkrat ni nikogar. Tanja: avstrijski policisti so zapeljivci op. Neverjetno ›prijazni‹ oz človeški glede na izkušnje s slo hr meje. Nazi slovenija, zakaj so failali na toliko mestih?

Vojska ima pištole in nože za pasom. Ampak ej, čist drugo vzdušje. Vsi čakamo na ljudi, mirno. Vojska, police komunicira z nami

Reševalec v Bad Radkersburgu: pričakujemo jih 350. Očitno točne št, včeraj 300. Nobenemo od včerajšnjih 300 niso vzeli prstnih odtisov. Prisoten rtv slo

Bad Radkersburg, vojaški helikopter nad nami. Prihajajo tovornjački vojske. Širim info o petkovi lj demonstraciji Johannu, aktivistu iz Dunaja zdaj smo se spoznali na meji.

Prišli 4 prevajalci s strani policije. Začeli bomo tudi kuhati kropirjevo juho.

Dva izmed prevajalcev sta mladoletnika

Kurdska restavracija Peperoni burger bo prinesla hrano! Širit silidarnostne geste. Vse ceste okoli, na avstrijski strani so zaprte. Okoli 80 avstiej vojakov. Ljudje hodijo peš tavno čez mejo!!

avstrjenci vsakega posebaj medicinsko pregledajo in oskrbijo. Daj jim jabolko, baby kekse in gazirano vodo - ljudje je ne pijejo. Lokalci jij gledajo, kamp je b obzidju, stojijo na tem obzidju in jih gledaju okt v zooju. Nekateri lokalci nosijo riž, imamo več kg krompirj. Skupina 6 nas kuha juho, kavo, riž. Kurdska rest Peperoni bo prinesla lečino juho, kebabe, pice zastojni. Kava se nosi tudi policajem na meji.

Kaos v kempu, prepir med sirijci in adganistanci. Spet so preference. RK Avstrijs neučinkovit, delijo vodo z mehurčki nihče je ne pije. Rk stoji ob ograji in da kao nimajo dovoljenja

za ograjo. Ampak za ograjo sem jaz in nekaj lokalcev ki delimo vodo in seveda ogabni novinarji. Dobra novica je da sem srečala družino prijateljev iz bregane/ obrežja. So okej, utrujeni izmučeni ampak pravi da okej. Nemčija je malo bližje

20-09-2015 16:38

Ob 17.00 se bom v živo javila iz Bad Radkersburg

Intervjuje v avstriji izvajajo pošarji v pokoju!!!!!!!!!!!!!! Kaj za kurac je to? Ravno vprašanje prijatelja iz Afganistana, Kabul why i leave home then??

20-09-2015 20:03

Zasledujeva avtobus iz Bad Radkersburga. Vsak dan naj bi sprejeli 350ljudi. 4 je uspelo pobegniti iz kampa

20-09-2015 23:17

Okej jaz sem v Gradcu zadnje tri ure. OGROMEN kompleks blizu nakupovalnih centrov. Azilni dom je drugače za IKEO to je malo naprej. Nameščeni so nad parkiriščem v kompleksu zapuščenih trgovin. Trenutno 4 polne hale, več sto ljudi NEPREGLEDNO. Ampak so na provizpričnih posteljah, odeje, suho. Tunje karitas zdravniki prevajalci malo policije. Lahko se gibljejo in grejo dalje. Meni se je dvignila energija, srečala sem ogromno prijateljev iz rigonc obrežja in radgone. Skupaj smo si delili večerjo, toast maslo čaj banana piškoti kitlat čokolade. Spet sem začela kaditi. Trlefonski račun bo \$\$\$, velikon ljudi je prvič v tednij dneih govorilo Z družinami. Čeprab je užas sem vesela da sem Med prijatelji.

21-09-2015 00:18

Migranti lahko legalno potujejo v avst z vlako busi taksiji samo do salzburga ali dunaja. Višje je blokirano. Na infopointi v gradcu se javljajo da sami s svojimi avti vozijo ljudi do nemčije

21-09-2015 01:55

ljudke zlati ste, hvala! Keep up the good work!

21-09-2015 14:46

Eto, ravno od zobozdravnika, vnetje živca. Malo odležat potem pa na slo madž mejo vzpostaviti chai not borders!

21-09-2015 19:02

Nova bulšit zgodba ma rtv slo, spotted in črni les. Vsi begunci so že pripeljani do šentilja.

21-09-2015 20:15

Spotted 8 policijskih kombijev polnih osebja na bencinski črpalki. Bojda so iz obrežja on gredo domov

Aja postajališče Grabonaš, cca 10km iz Lenarta po avtocesti

21-09-2015 22:15

Slo madz meja je prazna, ne cekirajo dokumentov, vendar sta prisotni madzarska policija in vojska, prehod dolga vas. Smo na poti v mb od koder naj bi skupina migrantov po avtocesti hodila proti sentilju.

21-09-2015 23:19

Okej, na avtocesti mb šentilj je bila skupina ljudi iz črnega lesa, so poklicali večinoma taksije. Na prehodu jih je policija spustila čez v avstrijski kemp. Malo hitro smo skupino iz meje skušali prepeljati na žel postajo, ampak se je pripeljala marica in nam besedami you are in austrian now, you have to respect our law in mojemu odgovoru if the law is bad i will not respect it, zagrozil z aretacijo. No, smo se kar pobrali. Zdaj smo na poti do Lj. Ljudje morajo najprej skozi registracijo v najbližjem kempu za mejo, potem pa se lahko prosto gibljejo. Se vidimo!

26-09-2015 16:21

Eto, smo na hr strani. Na meji so pridržali enega aktivista iz Italije, ker ni imel pravih papirjev. Policistom smo ponudili kos pice namesto osebne izkaznice, vendar niso sprejeli. Sem v čist carskem avtu, 5 feministk. Imele smo že near death izkušnjo, nekdo prehiteva v škarje. Be ready for updates from the border!

26-09-2015 18:17

Torej danes je na mejni prehod Botovo prispelo 20busov, in vlaki z ljudmi. Na cesti nas je prehitel avtobus s spremstvom. V zadnjih 3-4dneh je tu prečkalo cca. 20tisoč ljudi, gredo na madžarsko. V Goli je nato fence, policija in vojska. Hr policija ljudi usmerja skozi zeleno mejo, če prečkajo na uradni meji so registrirani in odvzeti odtisi. Na madž se vsedejo na vlak za avstrijo (ni potrjeno, morda jih vlak pelje v center). Naslednji vlak naj bi prišel iz Zg ob 20.30

26-09-2015 19:45

Torej, jaz sem malo razočarana, A pravi, da je okej in da ni treba imeti slabih feelingov. Kup ljudi, slabša komunikacija, stvari so nedorečene in potem pridejo čudni zaključki. Vlak 20.30, policija nam bo preprečila dostop. Zdaj smo na distancirani lokaciji ob jezeru, policija bo prišla po nas in bomo hrano, obleke, stvari pustili na cesti pred žel postajo. Potem moramo zapustiti žel postajo in se vrniti na jezero. Kontakt z migranti ni dovoljen, naše pakete pa bo razdelil hr RK. Ena ekipa odhaja nazaj v Lj, eni na Babno(preverit kak se tam dogaja- 2000 ljudi), ena (tudi mi) ostajamo čez noč, ena pa gre na Dunaj in bo vmes nudila brezplačen prevoz. Veliko ljudi je super, ampak storilnost je boljša v manjših ekipah. Očitno

bomo spali ob jezeru, zdaj pijemo čaj v krčmi, kjer je majhna peč v čošku in natakár v copatah. Načeloma naj ne bi bilo težav s prehodom madž hr meje na tej točki. Večina ljudi se po hoji po 2km blatni zeleni meji vsede na vlak do avstrije. Naša skupina gre vseeno na postajo na monitoring. Fuck the police

26-09-2015 21:08

Sirski bend migrantov ima prepovedan vstop v slo, zato bo protestni koncert v Kumrovcu, jutri 12.00am. Smo uspeli mimo policije, po dolžini ceste imamo refugees welcome market s hrano, vodi, oblačili. Še čakamo vlak, upamo da nas policija ne odstrani. Malo so živčni ker je tema, ampak se slo pretarjamo da smo trensejterji za tuje humanitarce

Vlak je prišel, ljudje ploskajo!

26-09-2015 23:02

12polnih vagonov ljudi, več kot tisoč. Policija jih je ganjala po cesti, niso se smeli ustavljeti, ker se vsi bojijo da se bo meja zaprla. Policija jih vodi do prehodov, kjer ilegalno prečkajo vodo. AMPAK POLICIJA NAM JE UKRADLA ZABOJČKE VODE!! ker je policija tudi žejna, kr tko me je odrinil stran!!! Torej je za nami še en dan z faking ogabno policijo in neefektivnim Rkjem

26-09-2015 23:25

To ni satira, ampak se je res ravno zgodilo: skupina policistov se prepira in en reče, da bo klical specialce in potem drugi reče, če bo čokolado in potegne ven to, ki so jo ukradli od nas in potem se pomirijo ter zrejo čokolado.

Ravno nas vse popisujejo, tudi avto registracije. Ljudje so morali po 2 in 2 hodit v gozd, mimo bodeče žice, v temi, taborišče. B. se je uspel prismukat z njimi v gozd, še je tam z gopro.

27-09-2015 10:35

Po jutranjem kopanju hr policija pritiska da moramo it vsi skupaj in da nas bo pospremila do meje. Zadnje uro nam težijo, da moramo zapustit državo. Del skupine (del nas) odhaja na Babsko, del prihaja v Lj, del bo tu in na madž. Prav tako nam SEVEDA dajejo napačne info, policistka si je celo drznila rečt, da med tem ko smo spali in pili kavo so prišli že 3vlaki z tisočo ljudi. ALSO koncert v Kumrovcu odpovedan, K. pa je izginil/ odšel - res bravo za organizacijo, not

27-09-2015 17:51

Torej dragi ljudje, peljemo se čez Vukovar, sledi nam policija. Mimo nas se je proti Botovem peljala kolona avtobusev migantov, kjer hr in madž policija sodelujeta in ilegalno skozi

zeleno meji spuščata ljudi. Vozniki avtobusev imajo kirurške maske, policija tudi rokavice. Nem aktivisti sporočajo, da jih nem pošilja z busi, ladjami na švedsko, dansko. Kakšna je situacija na slo mejah?

TOREJ ravno v Otepovcu! Tu je taborišče, kemp pod ograjo, notri je vojska, polno policije, prepovedano fotografije, prepoovedan kontakt. Vsaka smena vojske Določi nova pravila, danes tako prostovoljci niso smeli do kempa. Policija vsakega prostovoljca fotografira in mu naredi prepustnico. Stik z ljudmi je povsem prepovedan, ustavijo nas že 50m pred ograjo. Topla hrana ni dovoljena, ker kao ni po higienem standardu!! hrana iz konzerv in krih, ki leži na vlagi pa je!! Tu so šotori, skladišča hrane, ki je ne morejo razdeliti. Ljudje spijo v velikih vojaških šotorih. Iz srb hr meje v Opatovec, potem dalje žel postaja Tovarnik, nato do hr madž meje Botovo. Pretihotapile smo se do prostovoljcev, delili info. V tem času pripeljali vsaj 4busi. Kamp je samonastal, potem pa ga je po 10dnev prevzela vojska, police& kolaborant RK/ unhcr ter ga militarizirala. Razmere so res zaostrene, ni točno jasno kaj ja, kaj ne. Niti ni smiseln pritisk na agrosorje, ker nas je premalo. Vsak moment lahko popolnoma blokirajo deljenje najnujnejših. Kaže, da bo deževalo. Upam, da je energija med ljudmi kluj temu, da so tretirani kot živali pred zakolom. Inshallah

stokrat so nas popisali, vedo kdo smo in da nismo ravno brainwashed easy going retards. Sledili so nam od Botova. Jasno je bilo rečeno, da moramo iz države. Ravno nas je ustavila marica, 5min od Bapskega.Slo pa se trenutno res spreneveda, v smislu če ne vidimo ne obstaja. Cerar verjetno niti ne ve da je premije.

Napačno črkovanje OPATOVEC in ne Otepovec. Blizu Tovarnika, check the map

28-09-2015 21:01

20.55 Račun za mobi 367,49€ i'm fucked, donations needed. Pisanje je edini zunanji stik. ALSO kuhana hrana prepovedana, blato, dež,mraz, MRAZ. Mejo zdaj prečkalo verjetno več kot 8tisoč. Policija je pogledala stran, da lahko delimo hrano, ker jo tudi oni jedo in pijejo. Otroci v sandalih brez nogavic, jaz s kapo/šalom. Občutek imam, da bom tu zavedno. Se mrežimo z aktivisti. RK ima tu 2, unhcr 4ljudi. Na srb stran prihaja delegacija, zato praznejo tisto stran. V Srbiji ne jemljejo odtisov, če pa jih pa so neveljavni. Slo ne jemljejo več ljudi, ker naj bi zapolnili kvote. Cel dan dežuje, šele ponoči bomo kuhali hrano ker ni uradnikov. Na poti do hr meje je v preteklih dneh ženska rodila v rešilcu.

22.50 Torej smo že nekaj ur na Bapskem, veliko vsega. Težko strnem v nekaj stavkov. Za zdaj toliko, da policija spušča dalje in okej sodelujemo. Sem se jim prvič nasmehnila, ker to deluje. Imamo vodo, hrano in obleke, 2x tudi kuhano čorbo iz vasi. Noč je ful hladna, jaz mam 5plasti. Vsaj 1500 ljudi je šlo čez, vozijo jih z busi in police vani. Lokalci so ful kul, delajo eni že 48ur brez spanja. Masamasa ljudi, ampak se premika. Čez noč jih bo vsaj 3-4tolk, neprekinjene kolone ljudi. Gre za direktno ruto makedon, srbij, hr, madž, avstrija. Cerar spi mirno. Rkja ni, lokalci ga nočejo ker so zasrali, zato bodo klicali karitas. Zdaj sedimo med vinogradi, za nami pokopališče, mimo vozijo busi, kuhamo na minimgorilniku riž v gobovi juhi. Dojenčki spijo zaviti v vlažne odeje, ful malih popotnikov. Približno vedo v kateri državi so. Ni preveč mizerno, so kar nasmejani polni upanja. Lokalci ponujajo prenočišča v domovih prostovoljcem. Policaji tudi iz Zadra, tam naj bi imeli tudi eno vstopni točko. Za enkrat so odbojnj jopič ki ok, da smo lahko tu, jutri morda težava z registracijo. Police zahteva, da nas registrira - fotografira, popiše, izdela kartice. Vsaka nova izmena ima nova pravila. Kdo je za skupinsko terapijo v sc rog? Ni elektrike. Zakaj ni vsa karavana prišla sem? Kolikokrat bodo ljudje morali obkrožiti eu, da jih bo nekdo nastanil, sprejel??

28-09-2015 23:53

23.44 Ponoči je več kaosa, policija bolj kriči in jih ganja. Ne smejo se ustavljeti niti za čaj. S T. sva naredili baby corner, menjava pleničke, bodije, obleke. VSI dojenčki so trdi od strahu, tudi manjši otroci. Polulani, imajo trda telesa, malo odzivni, ampak imajo še nekaj tel temperature. Sva si izborili, da lahko dojenčki počakajo 15min, da jih »oskrbiva«. Ljude so prestrašeni in v naglici, noč naredi svoje, dežuje. Zelo so beseli čaja, vsi se zelo zahvaljujejo. Težko je rečt kako so, verjetno mislijo da bo vse bolje in jim to daje upanje. Za pot iz turč porabijo 3-4dni, kar je neverjetno hitro. Ampak se mi zdi, da so veseli, da so iz srb, makedon. Prostovoljcev je dovolj, delamo 24+, turnosi, za nas ni dneva/noči. Delimo si spalke, šotore, obleke. Tu je organizacija save the children, ki me gleda med menjanjem plenice. Žmeda, zmeda. Zdaj policaj kriči nas zaradi smeti. Improvizacija, delamo čevlje iz žab in plastičnih vrečk in kartona. Ni zdravnikov, ki so nujni.

28-09-2015 02:08

02.20 prehod Bapsko trenutno prazen, prihajajo manjše guoep. Sumimo prisluškovanje telefonom. V kempu smo našli agregate, nekdo je celo zavrtel sunshine reggae- bizarno. Info zakaj je policija »okej« je, ker so specialci in so malo bolj amortizirani. Včera naj bi mejo obiskal nek politik, zato so s trikom in policijskim spremstvom aktiviste napotilo iskat akreditacije v 20min oddaljen Opatovec, da so se jih znebili. Juhe, čaj, kavo z lešniki kuhajo švedi, nemci, avstrijci. Tukaj unhcr, nikor ni

čisto jasno kaj delajo. Dva policaja sta me povabila na kavo in spanje v njihov šotor z agregatom?? Kakšni papki, ampak sta naivca in sta dala dosti info. Jutri pride vojska, tudi kuhat, seveda za police. Naša situacija jutri ni jasna. Baje pride ob 7.00 inšpekcija prečekirat higieno kuhinje. Lokacija je lokalna cesta na hr strani meje, razporejeni smo na dve večji bazi 150 odmaknjeni, nudimo podobne stvari. Če imaš odbojne jopiče se šteje, da international vulenter. Policija hoče kr minglat z nami, zdaj tu pijejo čaj, prinesli so rakijo in orehovec, eden ponuja domače cigarete. Mediji niso dovoljeni, smo v neki smešni koalicijo s policijo. Oni lažejo nam, mi njim. Zdaj sta ta dva šupka prišla na kavo z lešnikom, eden me konstantno sprašuje o tv golici, všeč so mu avseniki ne pa novejši. Iz žepa je vzel lešnikovo čokolado, ker paše s kavo. Potem pa je na youtubeu poiskal punjabi beat glasbo in ga vrtel na zvočniku. Smo pa dosegli, da ljudi ne ganjajo več ampak lahko počasi vzamejo čaj in hrano, oblačila. Povedala sta nam nekja info, potem pa sta pokazala kakšne lise imata. Res bizarno. Zdaj je mejo prečkalo že več kot 2000 ljudi. Malo dežuje. Manipulacija deluje, ampak jaz temu pravim prostitucija. Tovornik naj bi bil prazen, ta prehod naj bi bil zdaj hotspot. Nove skupine ne vedo v kateri državi so, niti kam gredo. Jutri odhaja velik del volunterov. kam gredo, fulfulful jih skrbi madžarska. Ne vedo, da policija razmakne žičnato ograjo in jih ilegalno spustijo čez. Jutri odhaja velik del volunterov. Srbska in hr policija ne komunicirata. Mislim, da je dosti policistov pijanih in zdaj hodimo v parih, ker se ne počutimo varno.

28-09-2015 05:41

05.12 Ni se priporočeno oddaljevati od ceste zaradi minskih polj. Na srbski strani sedijo 8ur v busih za katere so morali plačati 35e na osebo. Nove skupine ljudi, malo brez časno konstantno dretje salam alejkum chai chai repearepeatrepeat Ljudje morajo stati v koloni po 2, dežuje ampak imajo po večini raincoats. #rastplatz iz švice kuhali mahlube, tri tedne so zbirali keš in zdaj vzpostavili glavno kuhinjo tu, polno opremljeno. Imajo kombi, študentje. Dežuje, mraz, tema, osvetljena je samo policijska točka pri vstopu na bus. Družina iz sirije, 4letna Hala prišla v pižami s sandali brez nogavic. Komaj hodila, na nogah rokah zviti prsti, ne zares odzivna, noga ji je bolela komaj sem dala gor nogavice in škornje. A ste kdaj gledali v oči, ki sploh niso prisotne, odzivne??Klicali rešilca, težava s prevodi, podhlajena, podhranjena. Kao ni nujna med pomoč, rešilec rekel da ji bo pomagal zd v Opatovcu, naj ji damo odejo in bo. Policija pomagala, poklicala rešilca, dala družino naprej, niso tako ignorantski kot v slo, eden je malo pojokcal z mano. Nosili smo jo po cesti, v temi, ne veš kam hodiš, nobenih info. Jaz ne vem kako ljudje to preživijo. Ljudje so utrujeni, otroci jočejo. Kje je RK,Karitas, papež, civilna zaščita, varuhinja člo pravic, zdravniki, pravniki, za

otroke gre ljudje, mediji, Ljudmila Novak?? Večina ni videno, slišano in verjetno bo pozabljeno. Kako se lahko masa ljudi vali mimo v popolni bedi, v bližini pa toliko ljudi zdaj spi v posteljah, pod steho, z otroci, psi, hrano, službo. Ti kraji niso tako odmaknjeni, kot niso bila druga taborišča v svetovbi zgo. Vsedeš se na bus brez info in potem te premetavajo, prelagajo s samo neko dobro vero v eu politiko, da bo poskrela zate ker si begunec. Sami sebe smo dehumanizirali, da dovolimo dogajanje česa takšnega. Zdaj gre pot skozi in do eu hitreje, ampak je veliko izgubljenega glede avtonomije migracij. Ljudje so poplnoma razčlovečeni, hvaležni za usran čaj in juho s samo nahrbtnikom na rami. Nek moški na bergalh, vozili so ga na samokolnici. Res je težko, zdaj grem spat v tovornjak švicarjev. Vsaj mes sabo si pomagamo. Toliko o karavani, tu nas je za štiri avte. Komaj čakam, da vidim kdo si bo gradil kariero na tem obdobju. Grem spat preden povsem obupam. Ravno se pelje mimo rešilec s prižgani sireno, ne bom niti vprašala za kaj gre.

Hvala za branje, s temi sms se vsaj pretvarjam da je nekomu to pomembno

26-09-2015 11:58
11.40 javljanje Rš

RAMIN

19-09-2015 22:02

Ramin hello, this is Urska. How are you and you family? Where are? Give me miss call. I'm praying for you

19-09-2015 23:52

Hi I am in Croatia and Slovenia failed to get into and yet at the border waiting until tomorrow.

They have opened another border but the border is just 3 bus took people. Unfortunately me and my family and we were not able to ride in the camp waiting for the phone call. Thank you my sister

Ramin thank you for your informations. I'm thinking of you and your family. I will try to come to you tomorrow. Is there anything that you urgently need?

20-09-2015 16:41

Hi I got past the border and now you marching bus to the camp. I'm going again in the future.

Okay thank you, bless you Ramin

Amen. Thank you my sister

amen

STEPHEN

02-10-2015 13:55

Stephen!! How are you my friend?

Hi Nasa it's been a while now, I hope you are doing great I'm doing fine

Yeey :) i'm always happy wen you write me. I'm okay. Please let me know what are you doing?

Im have now started going to German course I got 2 tmes a week... learning the language When will you come to Germany?

Yay! This is really great!

Wie gehts?

I don't know when, yet. But I gues in 2-3 months.

When will you come to Slovenia?

Alles gut.

I don't have documents to come to Slovenia.

I would paid visit if I have documents.

VESNA

OBREŽJE, HRVAŠKO-SLOVENSKA MEJA

1. 9. 2015

Na razpolago je 8 prenosnih vecejev za skoraj 1000 ljudi. Zjutraj moram na stranišče, vsa po vrsti so neznosno umazana. Odpravim se na pas, rezerviran za tovornjake, ki je najbližje kampu. Na obeh straneh nizke betonske pregrade so izločki. Ne morem verjeti, koliko ljudi ima drisko in koliko jih je bruhalo. Poščijem se med dvema tovornjakoma. Pokličem na telefonsko številko, ki je napisana na dixijih, in se predstavim kot Maja Končar. Opišem jim stanje na vecejih in prosim, da jih pridejo očistit in pripeljejo dodatne. Ko pride čistilec s sesalnikom, preklnja in ponavlja: »Prasci!«

Ljudje ves dan čakajo pri ograji. Že dve jutri zapored so jim obljubili, da bo vsako uro pripeljal avtobus in do večera vse odpeljal naprej. Do štirih popoldne pripeljeta samo dva avtobusa. Ljudje so nemirni, ne verjamejo več uradnemu prevajalcu, ki stoji ob policistih in jih miri. Ljudi ločuje na arabsko govoreče in tiste, ki arabščine ne razumejo. Družinam in Sirijcem daje prednost. Ostali morajo počakati na naslednji prevoz.

Ko pripelje avtobus, ljudje upajo, da se jim bo tokrat le uspelo odpeljati naprej. Slovenski policisti, oblečeni v protiizgredniško opremo, nadzorujejo dogajanje ves čas. Ljudje morajo plezati čez ograjo. Tisti, ki ostanejo za njo, dozivajo izbrancem, ne razumem kaj. Potem pa nek moški vzklikne proti policistu: »I was wounded in the war, too. I have a big wound.« S prstom kaže na srečneža, ki počasi stopa v vrsti, da bi se vkrcal na avtobus. Ko izbranec zasliši, kaj je rekel, se ustavi, stopi iz vrste, približa se mu. Stojita vsak na svoji strani ograje in se gledata. Potem si moški, ki so ga izbrali za avtobus, sleče hlače in pokaže svojo rano. Nastane tišina. V množici ne vidim njegovega spodnjega dela telesa, vseeno, ob tem se počutim kot mrhovinar.

BOTOVO, HRVAŠKO-MADŽARSKA »ZELENA MEJA«

1. 9. 2015

Policisti nam najprej ne pustijo, da bi prišli v stik z migranti. Pravijo, da naj odložimo obleke in hrano na cesto in se odpeljemo. Vztrajamo, ne vedo, kaj bi z nami. Ko pade noč, pripelje vlak. Postavimo se ob cesto, iz vreč in škatel vlečemo stvari in jih stegujemo proti rokam zamotanih postav, ki govorijo: Thankyouthankyou. Podajam jim liste s prevodi vprašanj in odgovorov iz arabščine in farsija v hrvaščino,

nemščino in angleščino. Mimo mene hitijo, nekateri se me izognejo, nekateri vzamejo liste. Znajdem se v sredini toka, ki se ne ustavi, ki brzi mimo mene, dokler me ne pobere s sabo. Srečam prijatelja, reče mi: »Greva z njimi. Da vidiva, kje morajo hoditi do madžarske meje.«

Povlečeva si kapuce in skloniva glave. V presledkih ob strani stojijo policisti. Ljudje hodijo hitro, to je hoja, ki meji na tek. Moškega s plastičnimi torbami prepričava, da mu neseva prtljago, toda po nekaj minutah jo vzame nazaj v svoje roke. Na točki, kjer morajo ljudje zaviti s ceste, prečijo vozišče marice in skupina policistov, ki preusmerjajo množico ob obronek koruznega polja. Premakneva se v sredino, ne opazijo naju. Potem je tema in blato in rob gozda, na ovinku spet luč iz žarometov policijskega vozila. Strah me je, da naju odkrijejo. Stopava s korakom ljudi okoli naju. Potem se začnejo z leve strani vzkliki »Two in line! Two in line!«, z desne pa ukaze prevaja prevajalec. Množica se upočasni, stopamo po dva in dva. Od spredaj nas zaslepi reflektor. Skozi ostro svetlobo zagledava bodečo žico in ozek prehod, skozi katerega spuščajo ljudi v tanki liniji. Prizor spominja na taborišča iz filmov, zvočna podlaga je kričanje uniformirancev »Two in line!«.

To ni uraden prehod, to je zelena meja. Ne upam si naprej do odprtine med bodečo žico in madžarskih čuvajev. Tehtava, stopiva iz vrste in se umakneva v senco velikega grmovja ...

Ko se vračava, sva edina, ki hodiva v nasprotno smer. Opazi naju policist in naju napol nahruli, kaj delava tukaj, kdo sva. »Kako to mislite, ko smo mi? Pomogli smo im nosati torbe,« mu odvrnem.

Spusti naju mimo. Ob maricah naju vkrajo v prazen kombi, ki je pripeljal skupino onemoglih, ki niso mogli peš. Voznik nosi kirurško zaščito čez nos in usta, kot bi ne hotel prenesti svojega virusa na tuje potnike. Med vožnjo ustavi ob majhni gruči aktivistk in aktivistov. Policist na sovoznikovem sedežu jim ukaže, naj se spravijo noter.

»Should we be happy for the ride or are we being arrested?« ga vpraša Italijanka.

Policist razloži, da morajo čim prej izprazniti most. V temi nisem niti opazila, da naju je napredujoča človeška reka nesla čez most. Ti ljudje so prestopili utrjene bregove.

BAPSKO, HRVAŠKO-SRBSKA MEJA

2. 9. 2015

Dežuje na drobno, a gosto. Malo pred deseto zvečer pride Švedinja, ki dela pri Rdečem križu, do šotorov, kjer razdeljujemo obleke, čaj in prigrizke. Pove nam, da je na srbsko stran meje prispelo veliko družin. Vpraša nas, če bi bili pripravljeni nositi njihove otroke do avtobusa.

Nimam otrok, ne znam jih nositi. Samo opri si ga ob telo, mi

reče prijateljica.

Moški mi preda svojega sina, zavitega v moker polivinil. Kot da držim veliko spolzko ribo. Deček je težek. Ne bom mogla vzdržati ves kilometer poti. Borim se med tem, da odkrito priznam, da ne morem, in tem, da se prisilim, da se dokazem sama sebi. Počutim pa se nesposobno. Oče me ne gleda in lažje je tako. Čakamo na policijski ukaz. Otrok spi, njegov sen je težek tone, pritiska mi na roke. Veter mu odstre polivinil, svetloba iz šotora mu osvetli obraz. Belo rumen je, velike veke in dolge trepalnice, ne čutim nobenega materinskega čustva, želim si, da bi bil lažji. Dežne kaplje mu škropijo po koži, postane nemiren. Začnem ga tolažilno stresati, deček se prebujata in zaveka še v spancu. »Ššš!« mu prigovarjam, da bi ga utišala. Ne morem mu zakriti glave, ker ga držim na obeh rokah. Oče mu popravi polivinil, toda dečku je očitno položaj v mojem naročju neprijeten, zbudi se, zakrili z udi in zajoka glasneje. Oče mi ga vzame in si ga oprta na bok. Oddahnem si, ne bi zmogla, ampak v tistem trenutku mi tega vsaj ni treba nikomur priznati.

»Go! Go! Go!« vzklika hrvaški policist. »Two in line!«

MARUŠA

Zakaj prestopiti prag od distanciranega opazovalca k proaktivnemu akterju, ki želi s svojim angažmajem vplivati na razvoj dogodkov v svetu in življenju, katerega del je? Tudi če željo po »boljšem« razglasimo za prirodno človeku – ali ni ta zgolj vir za ustvarjanje iluzije o dejanski zmožnosti vplivanja? Izhajajoč iz človeka in njegovega determinizma obstoja v odnosnosti sledi, da jasno izražene misli in geste vsak dan poustvarjajo ali spreminjajo našo realnost. Seveda pa v praksi stvari delujejo drugače. Na eni strani sem soočena z lastno bedo bivanja, z občutki neperspektivnosti in izrinjenosti iz družbe in sistema, v katerem živim, z občutki nemoči v želji po vplivanju in s tem spreminjanju. Na drugi strani se dnevno srečujem z zgodbami drugih tako ali drugače marginaliziranih, ki se srečujejo s še večjimi sadističnimi praksami soljudi, državnih sistemov, okupatorjev in/ali multinacionalk. Izbira bojnega polja, da lahko sledim tisti želji za »boljši svet«, je na eni strani stvar lastne presoje nujnosti, interesnosti, stopnje gorečnosti in zanimanja za določeno temo. Na drugi pa je lahko vir eskapizma, napihovanja samopomembnosti in oportunističnega. Borba zase je koristoljubna, medtem ko je altruistično delovanje za izbranega »Drugega« pokroviteljsko zanikanje njemu lastne suverenosti in moči, viktimizacija in mnogokrat etnifikacija heterogene skupine ljudi. Zakaj usmeriti svojo energijo in čas v migrante, ki so na poti v Evropo ali pa so že tu?

Prva agenda mojega odhoda na mejo je bila tista distančna. Prepričala sem se, da je moja vloga opazovanje, dokumentiranje in poročanje. V trenutku, ko smo prispeli na teren, pa je bilo jasno, da je ohranjanje tovrstne distance nemogoče. Zdelo se je, da v skladu z izbrano pozicijo, tj. tisto, kar imenujemo človeško, obstaja objektivna potreba po naši prisotnosti, podpori in aktivaciji za ljudi na meji. Impulzivno smo s svojimi telesi jasno izrazili to, v kar smo iskreno verjeli. Ali lahko tovrstno izkušnjo poimenujemo »aktivistični izlet v lunapark«, ki ga od časa do časa obiščemo, da potešimo naše moralne potrebe po uporabi krivičnemu svetu, medtem ko vmes živimo povsem »normalno« življenje in se trudimo izpolnjevati konformistična načela sistema? Kako lahko argumentiramo kontinuiteto našega boja? Kako je lahko to naš skupen boj, če pa so izhodiščne pozicije tako različne? Vrženi v nove situacije, kjer institucija države skrajno potencira človeško trpljenje, smo morali delovati spontano, s hitrim sprejemanjem odločitev in izvajanjem le-teh. Z vsemi čutili na pecljih, adrenalinom in usmerjenostjo v operativno smo hkrati poskušali vzpostavljati pristne stike med prisotnimi na meji. Vse to z dodatkom empatičnega doživljanja trpljenja soljudi skoz njihove zgodbe, vprašanja, zakaj nam to počnejo, in

prošnje po svobodi, pri čemer redko kdo lahko ohrani čustveno distanco ali celo cinično pozicijo do situacije. Naša borba, ki smo jo začeli iz solidarnosti do »njih«, se je na terenu nejasno pomešala z lastno borbo za pravičnejše življenje. Meja z neposredno prakso državnega rasizma in fašizma je postala simbol. Zlo nasilja sistema, ki zatira in posameznikom jemlje dostojanstvo, se je popredmetilo v meji in izvršnem organu – policiji. Frustracija sistemsko določene bede naših življenj se je z dretjem, izvajanjem pritiska, protestom, nagovarjanjem medijev na meji sproščala. Intervalom adrenalina, jeze in bojevite pripravljenosti pa so sledili intervali obupa, občutki nemoči, devastacije, ki so primarno frustracijo lastne bede življenja le še poglobili. Zdelo se je smiselno, da se aktiviramo v lastni državi, v sistemu, v katerem smo evidentirani in kjer naj bi nam bila po normah demokracije priznana nekakšna moč soodločanja, v sistemu, ki ga najbolj poznamo v svoji gnili srčki. A ko si izpostavljen mrazu, dežju, neprespanosti, ko aktivistična ekipa, ki deluje v skladu s svojimi načeli za borbo po človečnosti, telesno pregori, tudi vsi občutki moči, ki se generirajo z željo po spremembi za pravičnejši svet, še kako hitro uidejo. Kakor se zdiš sam sebi sam in nemočen, prav tako se zdi kolektiv vedno premajhen in prešibek v svojem delovanju.

S terena sem se vrnila ranjena, z zavedanjem, kako zelo smo omejeni za generiranje najmanjše spremembe. Spremljajo me občutki krivde, da sem storila premalo. Sprašujem se, kaj bi lahko še storila. Povratek v ustaljeno mirno življenje me nervira. Krivično je, da je naše življenje tako mirno in udobno napram življenju ljudi, proglašeni za ilegalce. Paradokсно: če sta bili pred terensko izkušnjo vir frustracije lastna revščina in marginalizacija v sistemu, sta se ti po terenu pomešali z občutki privilegiranosti in občutki krivde, ki iz tega sledijo. Mir in udobje pri drugih in pri meni me iritirata, dokler ju ne bomo deležni vsi v enaki meri.

Povratek v »normalno« življenje je tisto, kar je po svoje najbolj travmatično. Kako naj izvajam banalne opravke vsakdana naprej, če pa se zločin, ki sem mu bila priča in se vanj emocionalno, z vsem telesom vpletla, nadaljuje? Kako naj mirno spim, kofetkam, jem, hodim na koncerte, debatiram o vremenu, če se mučenje soljudi nadaljuje? Kako naj se soočam z lastno bedo in obsojenostjo na opravljanje nesmiselnih služb zavoljo preživetja, če pa ob tem hkrati čutim krivdo privilegirane Evropejke, ki s tovrstnim delovanjem zgolj potrjuje tako zastavljen sistem in vso ignoranco, ki je potrebna za vzdrževanje tega? Terenska izkušnja in nezmožnost emocionalne distance nas je dodatno hendikepirala za asimilacijo v sistem in njegove koncepte »uspešnosti« posameznika. Nadaljevanje »normalnega«

Življenja se zdi perverzno: gabim se sama sebi in gabijo se mi vsi drugi, ki hodijo v službo, veseljačijo s prijatelji in družino, zvečer pred spanjem pregledajo novice in varno zaspijo v svoji topli postelji. Zdi se, da je situacija usodna, mi pa bomo s to občudovanja vredno zmožnostjo totalne ignorance pustili, da se zgodi mimo nas. Zdi se, da bi morali nekaj narediti, a ne vem, kaj. Zdi se, da si ne smemo dovoliti, da nadaljujemo tam, kjer smo ostali pred »aktivističnim izletom v lunapark«. V stanju travmatičnega vakuuma se sprašujem, kako lahko z dejanji izrazim deklarirano zvestobo ljudem, nad katerimi se izvaja zločin, in kako naj v tem izrazim tudi lasten boj za življenje in dostojanstvo.

»Normalno« življenje se zdi zlovešče hladno in odtujeno – razčlovečeno, robotizirano. Od vseh šokov občutkov nemoči in obupa ob opazovanju in doživljanju državnega terorja ter paradoksalnih in konfuznih frustracij pa postajam tudi sama otopela. Zamerim si, da pozabljam. Z vsako analizo se doživljanje racionalizira in čustvena vez trga. Med mano in situacijo se ustvarja več in več distance, ki izkustva razoseblja. Pozabljam na deklarirano zvestobo. Padam nazaj v lasten individualizem in vsak dan lažje robotsko nadaljujem »normalno« življenje.

MEREL

The rain kept pouring down.

We continued to the checkpoint in Tabanovce. We received a volunteer permit for one day. It was a very muddy, rainy day. We walked around and observed. There were some open shelters, toilets, a Red Cross tent, further on another shelter where they donated food and a few other supplies. This was the spot where the train stopped. One train can hold up to a thousand people. At a certain point, we were asked to receive and assist those arriving. Volunteers stood in front of the doors. We had to inform people about the facilities at the checkpoint and ways to get to Serbia. I was standing at the door of the train when some youngsters opened a small window and climbed out. It would have been a pretty high fall so I approached them and offered my help. I tried to advise them to wait a bit and come out at the doors. But they were anxious to get out, so I ran back to the door which was still closed. There were a lot of people resting in the corridor of the train. I opened the door, and that shocked them, they looked at me with confusion and surprise. We have to get out? The train doesn't go any further? I tried to help them, although it seemed hard for them to trust me. I noticed that they often prefer to self-organize. It seemed like they were used to it. Many families of multiple generations passed the door: grandparents, parents, youth, children, babies in the arms of their mothers. Some were only few months old. The youth were helping the old, and those younger than themselves. It was incredible how people kept coming out of that train. It was incomprehensible how many people fit in. They must have suffered overcrowding and poor hygiene for many hours. But what was ahead of them might be even worse.

The first question was often: Where is Serbia? The answer was always the same: you will have to walk four-and-a-half kilometers along the railways, then five hundred meters to the illegal border crossing, two kilometers to the next checkpoint, another two kilometers to the village, where you will take a bus to Preševo for registration. The first reactions were mostly shock, followed by thank you, thank you. I advised them to first grab some food and a raincoat, if available.

The trail to the Serbian border leads through muddy fields. It is hard to believe that you are on the right track. Suddenly, one encounters a ditch two meters deep. It's very easy to slide and fall in, especially in the dark. My cousin was standing in the ditch, warning and helping people to cross it. There were many elderly and babies among the people he helped. After the train I went to offer my help at the shelters. I encountered a young man looking confused, so I went to talk to him and he took me to his young wife and baby of less than one month.

They had to sit on a dirty floor at the back of a shelter. Some families had to sleep in these conditions over night. The young father tried to show me with gestures that they needed hot water for the milk. I took him to the Red Cross. Later on I checked on them to see if everything was alright. The mother gestured that the baby was cold. I went to look for something warm, and was lucky to find something in a box at the donation corner, mostly containing useless summer clothing. The young parents were grateful, and I saw a smile appearing on their faces. The moment didn't last, as a doctor approached us and asked the young father if he spoke Arabic and English. They needed a translator for a pregnant woman who was suffering pain in her belly. Later, some boxes with rain jackets and umbrellas arrived from the UN. I ended up helping the UN to distribute them. There was a line of tables between us and the refugees. The people were very anxious to get rain jackets. Then the umbrella box opened. The crowd managed to push over a table. When it was put back in place, someone from the UN told me that they didn't have enough, and could only give them to women and children. In the crowd, the same young father that I helped before reached out to me. He shouted and begged for an umbrella. I turned to a UN worker and told him that the man had a baby. He looked at me doubtfully, but then gave in. When I gave the father the umbrella, I saw he was surrounded by many other young fathers just like him. After the distribution, many people moved on without protection from the rain. The rain kept pouring down when they walked into the dark, along the railway in the muddy fields, towards another illusory border.

In Preševo, we were welcomed by some volunteers and coordinators. We left our donations in a collections area. The coordinators were planning to keep everything for the winter, when the situation would be worse. I talked to a volunteer who seemed confused about this decision. He saw children shivering cold, getting ill, because they didn't have warm enough clothes. The situation was very hard, and people clearly needed more emergency supplies, especially raincoats, umbrellas, and shoes. As I heard from the refugees, they needed those things more than food. Some arrived in sandals. Mostly they didn't have anything to protect them from the rain. They seemed to be coming very unprepared. Later Aharon tells me a story about a man wearing only shorts. When asked why he came with such poor clothing, he replied that he had to give everything to the shipman on the way from Turkey to Greece. He asked for a lot of money. They couldn't pay the price, but they were allowed to board in exchange for their good-quality clothes. Later on, those clothes would be expensively sold to other refugees. Moreover, the shipman was very rude, shouting orders and cursing. He even slapped the man in front of his

wife and kids. The man telling his story was on the verge of crying, telling about his humiliation.

In Preševo, people had to wait and sleep in the streets, sometimes for days. Recently the situation improved a little. Now they have twenty computers, instead of five, so the registration goes a bit faster. Some people tried to go on without the registration, but were running a high risk of being send back at the Croatian border. If they are lucky. The recent news was that they were likely to be send to a prison-camp in Jezevo. This prison can hold up to hundred and fifty people for up to five months. According to the information source, the treatment is inhumane – as if they were criminals. We latter passed this place, but couldn't come close because of »private territory« warnings. We saw a guard in the distance. Just to look at the place from a distance gave me cold shivers. Therefore, it was advisable to keep waiting in Preševo. Even if that meant sleeping on the streets in the rain. People needed shelter and raincover. But above all humane treatment, which was made almost impossible, because it was illegal to invite refugees into one's house. While one of the volunteers in South Macedonia pretended to be a refugee, she realized they can't enter local places, or bars and cafés, »because it could keep the customers away«. In shops they looked at them as if they are criminals about to steal. I don't know how they were treated in Preševo. But these were people just like you and me who not long ago led a normal life. They went to their work, raised their families. Washed the dishes. Now they were confronted with a corrupt government, drought because of climate change, terrorism, death threats. They fled to save their children from the worst evil we could imagine. They risked their life to cross the sea, in order to end up being discriminated against in the countries they arrive at. Where was the humanity? If you can, go to the refugees rest places in your local city and just be present. Sit with them, listen to their stories. It doesn't matter if you have nothing material to give.

The volunteer in Preševo also mentioned the problem of illegal taxis. The taxi-drivers demand way too much money and lead people astray. They make huge detours and leave people in random places where they get lost, and lie about arriving in certain cities where they have not. One of the volunteers told me that we can not interfere, because it was a matter for the police. It was very hard for her, nonetheless, to watch the people being driven away.

CAOIMHE

The coastal road of Eftalou on the island of Lesbos, Greece, is lined with olive groves, fig trees, and the detritus of the daily passage of thousands of refuge-seeking women, men and children. The coastline is littered with deflated rubber dinghies, piles of life-jackets stuffed with styrofoam, sponges, dried grass, abandoned sodden outer garments, and the occasional toy or memento carried across the sea and lost in the rush to keep moving. As the sun rises and glints off the Aegean sea, the horizon is dotted with dinghies already en route, making slow progress through the turbulent waters. Guided on to shore by volunteers, boat passengers stumble and wade through knee-deep water, clutching children, elderly people, salvaged rucksacks, and each other. Overwhelmed with relief, they embrace, cheer, weep, bow down in prayer or sit in shaken silence. Calls are made to reassure family members still in camps and communities in Syria, Afghanistan, Lebanon, Turkey, Eritrea, Somalia and elsewhere, that they made the crossing safely, that they're alive, that they're together.

Fatima, a teacher and mother of two young boys, collapses on reaching shore, crying and momentarily struggling to breathe. Mahmoud, her eleven-year old son, kneels and cradles her as we loosen her head-scarf, calming her with reassurances that that they're all safe and that he loves her. »On the dinghy, I held all of my fear inside of me so my boys wouldn't see it,« Fatima explains later. »But they are older than their years. I hope, somewhere, that they can live the childhood that was denied to them and that I can rebuild our lives.« Ahmed sits on the rocks, his trembling legs failing him, surrounded by his grown children. Sawsan, his eldest daughter, holds his hand. Walking the six kilometres to Molyvos later, he revives despite the relentless heat and admires the lush agricultural fields, flowering trees, and preserved ruins of a fortress in the distance. His two teenage sons had been detained and flogged in Raqqa, and when they were eventually released he decided to leave Syria – a decision, he says, that he found devastating. »There was no other option,« Ahmed says. »I raised my children to reject sectarianism and to have deep respect for all religions. We saw a brutality and inhumanity that I could no longer protect them from and I knew we had to leave.« Lara and Haya, teenage hip-hop devotees, walk alongside us with their brothers. Their father, Ehab, is recovering from the open heart surgery he underwent the month before, a healing scar visible on his chest. He walks slowly, pausing frequently for breath, until a volunteer convinces him to accept a lift, reassuring him that his children will be safe and will follow him to the nearby rest-camp. As the group continues along the dirt

road and the sun rises higher in the cloudless sky, the youngest decide to go for a swim. They jump off the rocks fully clothed and float on their backs in the currently calm waters. They laugh, gesturing shyly at the sun-bathing tourists on the beach, wondering what they're thinking, what they understand of their disparate group, thrown together by circumstance and now connected by deepening friendships as they journey together.

Canyar, a Kurdish musician from Kobane, Syria, sits and rests with his family and comrades. He has brought his instrument, a tanbur – a long-necked lute – and little else. »My music is my resistance,« he says. »I play songs to honour our fallen, those who died defending our people, and to celebrate life, our traditions and culture, too. My music is how I contribute to the struggle of my people.«

Salwaa, a compassionate, competent and multi-lingual Afghani university student in her mid-twenties, moves between groups of fellow travellers from Kabul, Kunduz and Mazar-i Sharif, assisting those who need help. She translates for a volunteer paramedic as he examines the painful feet of Karim, a Hazara school-teacher and diabetes-sufferer who has been walking for weeks with his family. He has deep tissue necrosis in both feet and will, it seems, have to undergo a double-amputation. »I couldn't translate that,« Salwa says. »I couldn't destroy his hopes. They will tell him the truth at the hospital, but I cannot.«

Later, outside a dusty parking lot where new arrivals wait for the infrequent buses that will take them to processing camps in Mytilene, a familiar laugh reunites us with Wissam, a Palestinian journalist and resident of Yarmouk refugee camp. Our last encounter was in 2007 in her work studio, in happier times, and we embrace and reminisce. She points to her son and brothers next to her, their clothes still damp and encrusted with sea-salt from the crossing. »Our world has been turned upside down – everything has changed in such a short space of time,« Wissam says. Their dinghy had begun to sink when they were still far from shore and they had to throw anything that wasn't essential overboard, including their water-logged, heavy rucksacks. »The seas are not only the graveyard of our bodies,« she reflects, referring to the thousands of those seeking refuge that have drowned over the past year, »but also of our memories – of our photos and belongings and the small things we brought with us to remind us of home.«

Days later, many of those we'd encountered when they first arrived are still waiting in camps in Mytilene, at the port or sleeping in the streets as they wait for the reception papers that would allow them to continue their journeys. The

conditions are degrading, there is little, if any, humanitarian infrastructure in place, and each day they wait long hours at the port, enduring verbal insults and occasional baton-charges by port police. »It's all so humiliating,« Sonia, an architectural student from near Damascus, says. »We really weren't expecting this. We thought that if we lived through the sea crossing that that would be the hardest part of the journey.« Accounts of the militarised borders still to be crossed filter back by word-of-mouth and through virtual chat groups. Marwan, one of the youths who paused to swim while his family were making the trek to Molyvos, gestures to the crowds of exhausted, patience-worn-thin fellow travelers around them at the port and says wryly, »If I knew we were hurrying only to get stuck here I would have stayed in the sea for longer and stopped to admire the views along the way.«

That night, we take Sonia and her group of fellow students to a celebration at Pikpa, a community-run solidarity camp that provides rest and refuge to the ill, injured, and particularly vulnerable amongst those seeking asylum. Efi, a coordinator and tireless volunteer, dances surrounded by a group of little girls, all trying to hold her hands and attention. »We learn from their strength and we try to create a community that gives us all some dignity,« she says. A group of musicians, activists and volunteers from the Welcome to Europe network sing songs of borderless solidarity, of belonging, of ferries not Frontex, and of welcome. Sonia sits on the ground amongst the children and their parents, her tensed shoulders relaxing and the weight of the anticipation of the days and weeks to come temporarily lifted. Mohammed, a thirteen-year-old from Aleppo, gets up and takes the mic. Under a beautiful night sky, surrounded by survivors, he raps about resilience and endurance and their long journeys. His audience joins in and, for a moment, his face is incandescent.

A few kilometres away from the small Serbian border town of Šid, a dirt track through corn and turnip fields serves as a passage for tens of thousands of women, men, and children seeking refuge and lives of more possibility. The unofficial border crossing between Serbia and Croatia is surrounded by sun-lit verdant fields, apple orchards in the distance, and a calm that brings temporary respite to those who have been on the road for weeks or months. The threat of militarised borders and recent memory of dehumanising conditions along the way is temporarily kept at bay as those walking stop to drink freshly pressed apple cider handed out by a local farmer, chat, and rest before they continue on. Small children are carried in the arms of parents, toddlers on hips, rucksacks with what has been salvaged from lives interrupted, on backs. Narin, a teacher from Mosul, hesitates

as her group of survivors, Iraqi Yazidis and Kurds, approach the lone border police car stationed where a corn field in Serbia a few metres onwards becomes a corn field in Croatia. »Every step away from Iraq, from the massacres of our people and those we left behind, has been so difficult,« she says. »This seems too easy – we've forgotten what it is like to feel safe.« Fatima, pregnant with her third child, arrives exhausted, but despite the heat, dust, and distance, reminisces about family excursions to her parents village in Syria. Mohammed Ali, her three year old son, runs ahead in flip-flops, shorts and an oversized vest, dragging behind him a blue over-stuffed unicorn given to him by volunteers at another border crossing. »He never lets go of that unicorn« Fatima comments, »he feeds it and sleeps next to it and tells it stories about our journey.« Mahmoud, a Palestinian student from Yarmouk refugee camp in Damascus, holds the hand of a young nephew and states, »This is our fate – we are experiencing what our grandparents and parents experienced. But with each generation, each exile, we are being scattered further away from home.« Later, during the seven hours spent waiting in the heat for their names to be registered by relatively engaged Croatian border police, he sings songs of loss, struggle and love to those sitting around him.

From sunrise onwards the buses arrive, bringing an ongoing flow of resilient survivors and travellers from a multitude of contexts of war, persecution, and precarity. A constant amongst all, however, is a sense of dislocation, and often of a vulnerability expressed in words and questions and sought reassurances, in the tensing of shoulders and tightly inhaled breath as painful memories are recalled. Kamaal and Sabiha, a middle-aged Kurdish couple from Mosul, are accompanied by their cousin, the dignified Jamaal, who struggles down the dirt road on crutches. Kamaal had been in hospital recovering from a heart attack when Mosul was taken over by ISIS/Daesh over a year ago. He, Sabiha, and their eldest son rushed home to find their home ransacked and their four teenage children gone, including their thirteen year old daughter. They stayed on in Iraq searching for them for almost a year before leaving in the hopes that perhaps they will be more effective in their search from outside. As we walk, Sabiha begins to cry and her husband puts his arms around her, his own shoulders heaving. They cross the border later, arms linked, Jamaal limping beside them. The young, the much older, those in wheelchairs carried by friends and family, the wounded, families and those on their own, young couples holding hands disembark buses in one quiet border town in Serbia and walk kilometres ahead into another town in Croatia. There, in the weather-exposed, degrading and exhausting chaos of the Tovarnik train station, two provisional camps are set up: a more effectively organised and welcoming

volunteer-run rest camp, and next to it a recently established government-run processing camp. The refugees will have to wait several difficult days for transport that will hopefully take them a step closer to their final destinations, where extended family, friends or support networks await some of them.

Later, as night begins to fall, apprehensions and doubts are voiced. The path unmarked except for the presence of a handful of volunteers, those arriving now seek reassurance that the path and surroundings really have been demined, that they will not be detained, that they will not face the possibility of police violence, accounts of which have filtered back from those who were stranded in Horgos and Roszke at the Hungarian border.

Beneath a star-filled, striking night sky, Khalid – a 77-year old Circassian great-grandfather from Quneitra – is accompanied by his extended family. He walks with a walking stick and politely refuses our offers of help with the large bag he carries on his back. »Continue to trust yourselves and each other« he advises fellow travellers, »We are strong and will face whatever difficulties lie ahead of us as we have faced everything else on this journey.«

A group of Eritrean women students and a lone traveller from Congo share a bag of oranges between them. Mariam, a 22-year old nursing student, says, »We have travelled from further away and are more used to the hardships of travelling and to walking long distances. We are young and strong but it is so difficult to watch how all these children suffer.«

As we speak a young Iraqi boy pleads with his father – already carrying his younger brother and luggage – to carry him. His feet, like those of many others, are blistered and raw, every step painful. He sobs and begs and then cries silently as his father apologetically pulls him onwards, worried that the border might close, leaving them stranded. We take him to the medical tent and hurriedly dress and bandage his feet before they continue on into the night.

Zaynab and Mustafa, two children who both use wheelchairs, are ferried through the fields with their families in the van of volunteers. Mustafa's mother speaks of the difficulties they've faced over the past weeks. She had to convince others in the overcrowded rubber dinghy they travelled in across the Aegean sea to Lesbos, not to throw Mustafa's heavy wheelchair overboard. The overloaded dinghy had begun to sink and those on board tried to keep it afloat for the final hundreds of metres to shore by getting rid of whatever excess weight they could. Sleeping on the streets and in temporary, degrading camps makes keeping him bathed and clean impossible. »I feel like I am failing him. I cannot change or bathe him regularly, and he feels very embarrassed when I have to do so without privacy,« she says.

Rima, a young law student from Aleppo and a mother herself,

accompanies 8-year old Hiba, recently orphaned. Hiba's remaining family live in Sweden and are awaiting her. She looks around, wide-eyed, at the hundreds of people walking with them through the fields. The stars above and thin crescent moon are insufficient to light up the path, and those walking rely on the lights of mobile phones to stay together when family members slow down, exhausted by the journey behind them and the hundreds of kilometres many of them have already covered on foot.

The journeys of many of those making the crossing are far from over, and there is acute awareness of the increasingly securitised borders to be crossed, and the humiliating conditions still to endure. The resilience, courage and strength of those walking through the fields, down the roads and through the borders that will take them to hoped-for possibilities of rebuilding lives of dignity, however, cannot be overemphasized. It is a journey, and struggle, that all of us need to more urgently – and effectively – accompany, learn from and amplify.

GABRIELA

Refugee border point Gevgelija, Macedonia, late September.

I remember meeting an activist who once said to me, »The best way to monitor the abuses the refugees undergo is by pretending to be one of them.« On a rainy day in Gevgelija, not having any umbrella with me, I put my scarf on my head so as not to get wet. Looking for a bank to withdraw money, I came across a Syrian family. We tried to go to a cafe or a restaurant to find shelter from the rain – no restaurant or cafe accepted us; I was treated as shit, insulted, shouted at and looked at suspiciously; when the waiters realised I was Macedonian, one restaurant owner apologised and said »I« as Macedonian can come in, but not my Syrian friends. He kindly elaborated, »It's not me, if the locals see them here, they will stop coming to my cafe, they are afraid of them.« We went to Western Union that has a waiting area but we had to wait outside in the rain because we were considered as »contagious terrorists.« I went to a shop with my Syrian friends and was followed everywhere and closely monitored by the shop attendant; when I asked why she is following me, she smiled politely: »Oh so sorry dear, I thought you were one of THEM.« I was approached by ordinary taxi drivers: »Syria? Syria?« I just went along and pretended not to speak Macedonian. »No document, no problem,« he exclaimed graciously, trying to cajole us into taking a taxi at a higher rate and offering a ride without us having the documents.

We as civilians are not allowed to take the refugees to our homes, so we ended up sitting on wet, cold concrete in front of the Western Union. Aa'ida covered her child in a blanket, clasping her to her chest. When it stopped raining, the blanket was still wet. Shouted at, spat on, wet. My shoes were soaking and I myself was shivering, cursing life and existence for not being able to take them to my home. But Ai'da's brother was happy, he even started taking pictures of us, he said »I managed to reach the soil after escaping death in the dreadful sea, of course I am happy. I am happy to be alive, I am happy to just be.«

Very true, indeed, Matthew Cassell, the best way to monitor the abuses the refugees undergo is by pretending to be one of them. Yet what I've also learnt is that by being one of them we better understand their perspective and their inner turmoil, their joy and their pain. We sit in the cold with them, we wait in the rain with them, we pray with them and eat with them in the muddy streets, and thus we share their happiness and sorrow, their pain and hardship, and every ounce of suffering in their heart becomes our suffering, and every smile on their faces becomes our smile and every single teardrop in their

eyes becomes a bitter teardrop in our eyes. »We« are »them« and »they« are »us.« We are people, we are one. In universal sisterhood and brotherhood, we are one.

Refugee camp, Gevgelija. At present, refugee stereotypes in Macedonia, the country where I live, are on the rise. One such ridiculous stereotype is that refugees, coming from countries from all over the world, are carriers of diseases to which our immune systems have not built up resistance. Despite the fact that there has not been a single case evidenced of a highly contagious refugee transiting Macedonia, this nonsensical belief has gone so far as to compel some »humanitarians« to wear gloves and face masks while giving food to the refugees, as well as some Red Cross volunteers, out of fear of »contracting a disease.« Here's how I respond to that, dear Macedonians: the only thing I contracted from the refugees that I cannot seem to cure is unbreakable strength and love for life.

JURE DETELA

[ZADNJI PEVEC, ZAKLET ...]¹

Zadnji pevec, zaklet
s Homerjem, slep kakor on
skozi bleščeče podobe,
ki jih gleda s stolpa navzdol –

s stolpa brez vrha, prekletega
od Yeatsa; ni zato,
da bi se vzpel nad naravo,
temveč da trešči v njo.

Zarisi v pesek; glasovi
velikih krotkih živali
z zrakom skoz grla v prsi –
mukanje, hrzanje, ruki

po vsej Evropi; mantre,
drveče skozi vasi;
upori zatiranih ljudstev;
pod kožo krožeča kri.

Izkusil je vse zgodovinsko
sranje od Pounda naprej

¹ Neobjavljena pesem iz beležnice, ok. 1978: Rokopisni oddelek NUK, inv. št. 2009/14, mapa 14; iz beležnice prepisal Miklavž Komelj.

SPOROČILO?²

Danes, 28. aprila 1975,³ je prišel trenutek, ki ga Slovenci že dolgo pričakujejo. Zdaj se razkriva skrivnost o centru informacij, ki se vanj stekajo podatki o slehernem Slovencu, in o centru inteligentnosti, ki te informacije koordinira, oblikuje, usklajuje, povezuje in tako določa prihodnost in usodo vsakega Slovenca in slovenskega naroda v celoti. Razkriva se skrivnost, kje in kaj je tista sila, ki med sabo povezuje dejavnosti premnogih informativnih institucij, od zvezkov, ki vanje osnovnošolski učitelji beležijo svoja zapažanja o učencih, ne da bi jih učenci lahko brali, in jih prepuščajo službenim naslednikom, da po nepoznanih poteh izginejo neznanokam, preko rezultatov inteligenčnih testov, ki jih psihologi zaupajo samo skrivnostnim pooblaščenecem, preko kompjuterjev, preko plodov delovanja najrazličnejših uradov, pa vse do takšnih strahospoštovanje vzbujajočih institucij, kot je UJV. Razkriva se, kje je tista Centrala, ki iz vseh te razdrobljenih podatkov ustvarja o vsakem človeku zaokroženo in objektivno podobo. Vsi ti podatki so zbrani pri meni, Juretu Deteli, Gregorčičeva 17, Ljubljana. Jaz sem informacijski center in inteligenčni center Slovencev. Jaz vem vse, kam se kak Slovenec premakne, kaj ga je ta in ta ušpičil, kje in kdaj je to bilo, vse, kaj je kdo pijan rekel v gostilni, na cesti, na Rožniku, v kletih ali na še bolj skritih krajih, vem za miselni profil vsakega Slovenca, za vse prekrške in za vsa kazniva dejanja. Vse to vem celo mnogo bolje, kot lahko to kdorkoli na Slovenskem ve o sebi, kajti podoba, ki jo ima vsakdo o sebi, je zaradi subjektivnosti popačena, izmaličena in necelovita, moja podoba pa je celovita in objektivna. A ker je končno napočil veseli čas, primeren za konec paranoičnega spraševanja, zakaj nekdo ne dobi službe, zakaj nekdo drug ne dobi stanovanja, zakaj nekomu tretjemu ne tiskajo knjige, zakaj so nekomu četrtemu vzeli pasoš, itd, itd, so od danes naprej vsi podatki javni. Če želi kdo zvedeti informacije, ki jih imam zbrane o njem, naj se oglasi pri meni in jih bo zvedel v celoti, vključno s fototeko, filmskimi posnetki in magnetofonskimi trakovi. Tako bo lahko v najkrajšem času znova prehodil vso svojo življenjsko pot, razkrili se mu bodo do takrat skriti mehanizmi njegove preteklosti, in poučil se bo, da na službo, knjigo, stanovanje ali pasoš ne čaka tako dolgo po krivici, temveč po pravici. Zglasi naj se na Gregorčičevi 17, Ljubljana. Če pride ponoči, ko so hišna vrata zaklenjena, pa bo v drugem nadstropju videl luč, naj me pokliče po imenu, da mu odklenem hišna vrata. Če pride dopoldne, naj dolgo zvoni, da me prebudi, kajti inteligenčni

² Objavljeno v Tribuni, letnik XXIV, št. 21-25, 5. 6. 1975, str. 10.

³ V Detelovi zapuščini sta ohranjeni tudi dve verziji tipkopisa z rokopisnimi popravki, ki je datiran 27. aprila 1975. (Op. M. K.)

center Slovencev ima nekatere navade tiste ptice, ki je že pri Atencih slovela po modrosti. Ta ptica se imenuje sova. Obiskovalcem bom postregel s čajem in kolački.

V Ljubljani, 28. aprila 1975

DEJAN KOBAN

DERATIZACIJA UMA
// 13. 09. 2015, RIGONCE, OBREŽJE //

asfalt krči objeme
se požira
v gola stopala

padamo hreščimo silimo
v novo nebo

jamstva zaostajajo
hrana se predaja
gramoz polnimo s perjem

horizont presežen
horizont prhuta
glas složno diha

idi basa¹

---

¹ dovolj v kurdskem jeziku

WANG PING

Prevod ANA PEPELNIK

CUNAMI

Nisem pevka, ampak, prosim,
pustite mi, da pojem o mirovnikih
na cestah in internetu, o vaših svečah
v tem najtemnejšem trenutku noči,
o vaših telesih na stopnicah vladnih stavb,
o vaših glasovih iz korenin, trav in dreves,
iz dna vaše vesti.

Jaz ne molim, ampak prosim,
prosim, dajte moj glas otrokom
v Bagdadu, Basri, Afganistanu
in vseh ostalih zbombardiranih mestih na zemlji,
vaši kriki bolečine in strahu;
prosim, dajte moje roke mamam,
ki brskajo med ruševinami za hrano in teles;
moj razgled mestom in poljem v dimu;
moje solze moškimi in ženskami, ki prihajajo
domov v vrečah; in, prosim, dajte moja ušesa
tistim, ki nočejo slišati eksplozij,
ki se priklopijo samo na scenzurirane novice, uradne besede.

Nisem državljanica, ampak, prosim,
upoštevajte moj glas proti prepričanju,
da je ameriški način edini način,
proti blasfemiji svobode,
proti tolpi nasilnežev, ki so si dali krone
na svoje glave, ki živijo za oblast
in zgolj za oblast, katerih edina pot je
laganje in kraja, ki se jim usta premikajo
samo da zdrobijo, ki se jim roke sklenejo
samo v grobu.

Nisem vernica, ampak, prosim,
sprejmite mojo vero v tiste,
ki ne verjamejo v lepe laži,
ki se nočejo pridružiti temu zboru skrajne hipokrizije,
ki se nočejo prodati in pustijo svoji zavesti spati,
uveneti in umreti. Prosim, sprejmite mojo vero
v te, ki grejo čez most za mir,
samo zato, da jih preklinjajo in pljuvajo, ampak vseeno
grejo, vsako sredo, v dežju in snegu,
in mojo vero v tiste, ki noč za nočjo zunaj taborijo,
vaša kri taja zmrznjena tla,
vaši šotori so rože upanja v teh turobnih časih.

Nimam bombe, ne vem,
kako se strelja ali vihti meč.
Vse, kar imam, je zlomljen glas
in srce napolnjeno z žalostjo.
Ampak, prosim, vzemite ju,
naj bosta del tega cunamija
petja, te pesmi o prebujenju.

UROŠ PRAH

iz prihajajoče knjige *TIŠIMA*

LAKOTA

Dve lupini sem in obe
sta ljubezen.

Mala se not obrača,
vije vase.

Rob druge se ob
stene stiska.

Pisanje še ni mogoče
izpostavljenost je večidel hotena
cilj je lepo porjaveti
cilj je postati zelo temen.

Itak si želim,
da bi bil zaliv poln mirnih mladih mož, ki bi prihajali name.
Potem bi me polovica sprala s svojim vročim urinom.
Polovica te bi me namočila v morje,
njena polovica bi me naoljila in zmasirala vsako zaplato
mojega dosegljivega telesa,
še pol njih bi me s toplo milnico spiralo drugič
in me, ko bi bil čist, zavilo v tanek laneni prt,
nato bi me položilo zadnji v naročje
ta bi mi dala dlan na čelo,
blazinice bi se prilepile nanj,
črna lisa bi se udrla vame,
zrklo v žrelu
bi sebe žr—

Lepota jezika ni v artikulaciji —
že sama beseda zveni kot nerodno streljanje —
če je kje ni, potem tam.
Lepota nasilja ni v popisovanju nasilja.
Lepota je v razgrnitvi jezika kot nasilja,
ki se razkači
in ti razpre medenico,
prasica.

Na razbeljeni poševni skali
se zvijam kot kuščar
grabim slano ogorelo kožo
s hitrimi gibi čez prsi in trebuh in stegna
zakačim za vrat
grab grab močno
pritisnem na anus.

Mrk.

Črno sonce
pridušeni pisk se razvleče in
dolge mastne niti čez obzorje.

Nabodeni ježki
razmesarjeni razbiti
sluz kri ose
sršeni cvrčanje
iz rumenih jajčec
se pocedi topla
morska sperma.

Spereva jo v morju
prereževa limono
in jeva.

V popisovanju nasilja se kvečjemu izvaja
Nasilje nad nasiljem in nasilje si tega ne zasluži.
Nižja nasilja sodijo v statistike, reportaže in doživetja.
Naše nasilje pa mora tolči
po tvojih kosteh,
prasica.

IME

Identiteta spremembe
je gibkost besede.

Površnost imenovanja
je moč.

Hitrost ni nič vredna.
Vendar pride.

Na tvojih prsih bom posedal in lepil črke nanje.
Da bodo stavki,
ki se jim bova smejala.
Potem me boš dvignil, trdo držal
in zaril svojega debelega kurca vame.
Smeh mi bo izbruhnil iz ust.
Ves bom tvoj konec.

IMIGRANT

Naj mejo preide naj preide mejo
ne le seže čez ne pogleda onstran
naj spleza čez naj si nekoliko
razpara kožo na žici naj grebe
po trdi prašni zemlji naj grabi
kamen naj ga izruva in vrže
naj pobegne naj diha naj se ne
utopi naj premaga žejo naj
ne čaka naj se rodi malo
kasneje naj bo pogumna naj
ne odneha naj poskusi še enkrat
naj si upa naj upa naj pride.

JAMES TATE

Prevod ANA PEPELNIK

DIVJE ZVERI

Spredaj se je napolnilo vse to
orožje. Sedeli smo v tisti temi
s slabotnim šepetom. Slišali smo zvoke
zunaj – drsenje, hropenje, občasno
lajanje, zvončkljanje. Bili smo napeti, mogoče
preveč napeti. Pripravljeni ustreliti muho že samo zato,
ker je muha. Kadar ne spiš, začneš
halucinirati in to ni dobro.
Neko noč me je začela obsedati
ta nora ideja, rekel sem: »Kdo so sploh naši
sovražniki? Mi nimamo nobenih sovražnikov. Kaj
delamo tukaj? Morali bi biti s svojimi
družinami in delati, kar družine pač delajo. Odlagam
to puško in odhajam točno zdaj.«
Vem, da bi me lahko takrat nekdo od njih
ustrelil. Ampak vsi so odložili
svoje puške in odšli smo naravnost ven v noč
osvetljeno z luno in strah nas je bilo samo še samih sebe.

TOMAŽ ŠALAMUN

Izbor TIBOR HRS PANDUR

iz neobjavljene zbirke *ANDI*

MED KOSTANJI

Stopil sem na svoj zlomljen prst na konju in pojedel sladkiš.
Dvigal in okrogilil svoje rame.
Klicali so me Wilhelm von Tegetthoff,
ki se valja v rosi.
Minka mi je prinesla potico.
Začarala me je v omelo.
Čutil sem roke na peči in pod pečjo.
Vmes so bila tudi krmna drva.
Tako smo živeli v gajjih v drugem nadstropju.
Obiskovali so me prijatelji.
Rože sem zalil, kar je opazil tudi moj otrok.
Naredil sem ga iz senc in ga utrdil s halvo.
Bucike so se prijele nanj, bucike.
In postal je velik kavalir v daljnih deželah na terasah.

IMELA JE ČRNE IN LEPE OČI

Suzanne polije pulpo. Na

vago! Na sinji bron! Odločimo se za

plen. Kinin. Kinin. Kinin. Kinin

kropí sredo. Držal jo je pod

mizo. Včasih jo je potegnil ven,

»počel z njo seks,«
porinil nazaj in

ves čas slikal. Imela je črne in lepe oči.

KOSILO IN VEČER

O, moja devica kleptomanka. Po liliji stopaš. Dive zvirraš,

s plaščkom jočeš. Kapút, kapút. Stegnenica.

Včeraj sem videl Korejko. Migala je s prsti. In ko

se je priklanjala, ko se je priklanjala. Včeraj

sem kosil z Amirjem. Objel sem ga. Včeraj sem

sedel v peti vrsti. To je najboljša vrsta na

svetu v dvorani Španskih borcev v Mostah v Ljubljani.

IN POD LOBANJO DIHA COSMÈ TURRA

Opice pokopavajo opice. V Ferrari

vlečejo voz. Kvadruga, Rambla, med prsti

noč in mraz. Umira Lucio Dalla.

Oklep papeža se bo stalil. Marco

joče. Opice pokopavajo opice. V Ferrari

vlečejo voz. Kolo se opoteka od

sreče. In mahu. In bolečine in stopal.

HERMES JE LAHKO ZAMENJAL PODPLATE VSAKEMU ČEVLJARJU

V Petrinjah sem enkrat pod kupom lesa zagledal Bibico, prijateljico

Camille. Skupaj so šetale po vrtu Rodina. Izberi hitro!

Vrt Rodina zavaja. Test ima vedno lažen skriti ključ.

Prve šape padejo na brado takoj. Popraskajo se in

odnehajo. Ostali rečejo, zdaj smo tu, ostalo nas je malo, a smo

elita. Samo en bo izbran. Tega potem skuhamo in pojejo.

V ustih valjajo negova prgišča, da se ne izgubi spomin.

KI SE NE SKRIVA ZA OLTARJEM

Šfefljaš! Noge premikaš in šfefljaš! Z nogami

drgetaš kot pubertetniki in košarkaši. Če se udav

zviže, ga tudi lahko preskočiš? Na cilindru se gostí špeh.

Zamaščen notranji krog pol klobuka. Si slediš? Narava žvižga in tepe

črede. Zrišemo zid. Lepimo kače na drevje. Gluh sem.

V mladosti sem imel napačna mnenja. Umiram in si

zažigam posteljo. Kremna je. Večna sem, govori smrt.

BELI GRKI

Mi smo tista riba, ki sope ob zori in
jé ob taktu.
Turban si ovija in
ovija okrog srebrnih lask.
Po cesti hodi pilot. Že
prej sem ga videl
v čolnu. Sedel je na ogromni mravlji.
Mravlja se je s svojo ogromno
glavo butala ob njegovo zadnjico.
A je poskakoval?
Ni.
Kako se je potem mogla butati?
To sem si izmislil.
To sem si jekleno izmislil.

Pst, pst, so delali mladeniči v Mehiki v
temi in me vabili med drevesa in
res bi šel, če me Metka ne bi zgrabila
za roko in rekla: Jej!
Potem sva bila
oropana. Moje truplo so pripeljali v
vzbočeni skrinji,
kar sem v otroštvu doživel na
Sušaku, ko so pripeljali
truplo tistega debeluha, ki je imel
restavracijo v La Roche,
Indiana.
Ime je zgrmelo v temo.
In potem so ga morali še prepeljati na
Srakane.

Pentezileja! Kako plava!
Kako ji letijo nogice iz smrečja.

UČENEC

Po poradiranem hlotu se sprehaja
mravlja v poraziranem kotu.
Tega sem se naučil med
Pigmejci. Tam je bila Mala šola.

Potem sem s kanujem prispel na
Papuo Gvinejo. Otroci so
žemlje metali v zrak, potoki rjave
barve so drveli.

Hua! Hua! so tulili nosilci in
metali telesa pred naše
noge. Varovali so nas. Niso nas
jedli, ker smo jim smrdeli.
Jedli so samo svoje mlade babice.

Potem sem bil obsojen. Nihče
me ne bo prepričal, da po krivici. Z
župo sem se prelil iz zapora. Se
sestavil kot se sestavijo avtomobili v
reklamah in odjahal.

V Ferraro, v svoje renesančno mesto.
In Papuancem v zemljo zabil telefonski
drog. Vse moje čepice, ki jih bodo
odkrili v listju, bodo pokakane.

Schopenhauer (tanjši kot Sv. Avguštin)
ve, kar ve. Tudi jaz vem, kar vem.
Kako so hribe prenesli.
Stali so na hoduljah.

A mladi, bistri, bodo česali svoje
trepalnice in govorili: to je
normalen urban motiv, ne kriv ne
lačen.

ODPADE CVET

Ko sem prebral knjigo Ghost Train
Through The Andes Michaela
Jacobsa in stopil pred
prag
con mia ultima sigaretta
s kozarcem vina
sem tiho v sebi zaklical
Sophie! Sophie!
kako te je obudil, kako si prisotna
danes, tukaj v meni.
Občudujem te!

In gre za babico Michaela Jacobsa, ki živi v
Španiji z lepim psom,
vse življenje potuje in piše lepe knjige,
in Blunta je branil, javno,
Blunt po njegovem ni bil aktiven špijon že od
vojne naprej, kraljica mu je
odpustila,
Michael, Waheed, Alex in Beatrice zdaj
veselo čebljajo, jaz gledam
zvezde,
tiho kličem Sophie.

LJUBA METKA

Ljuba Metka, kako da ti
jaz ne pusti do
sebe? Da se mučiš in mučiš kot ranjena in
izdana žival v kletki, krvaveča ob
rešetkah, zadajajoča si globoke, še
globlje rane.
Kako, da ti moja ljubezen ne
more pomagati? Sem tvoj
mož, tvoj ljubljeni, bil sem ti
babica porodnica ob tvojih
slikah, tvoj vir bolečin in
hrepenenja, zakaj greš tako
daleč? Ne misliš, da greš
predaleč?

Ne izsušuj se.

Ne vrti se v krogu kot slepa žival,
trda od strahu, lokajoča žalost.
Prosim ne vali teh groznih skal mraka
nase ali na kogarkoli. Vse je na
dosegu uma in rok in srca in pomladi in
dežja in reke, ki v njej plavaš v
Braziliji med prijatelji.

Zato sem ti podaril
Upanišade in te prosil, da jih vsak dan
bereš. Upam, da jih.
Upam, da te bo plavanje
zmehčalo, umilo, zgladilo,
osvobodilo.

In ne pozabi, to je od
nekdaj. Nikita Stanesco, ko te je prvič
videl, je rekel, La douleur qui marche
in ti poljubil roko.

Prosim te, razbremeni se.

OBRAT

Ko je Hermes, čepeč, praznil želvo,
so mu iz ust kapljale
drobtine.
Iz drobtin je naredil Greti Garbo
most.
Kupil ji je šal.
Enkrat jo je obesil za noge.
Greta Garbo je bila samo za
kanec bolj nadarjena od
Ite Rine.
Greta Garbo nima ničesar. Kot
Jackie se je včasih pri
stranskih vratih prikradla v MOMO in nekaj
gledala, ampak samo, dokler je bila
živa.
Kynastona in Drenko so
odpustili. Oba je rešila
ljubezen sveta,
nas, bratov in sester,
stricev in nečakov in sinov in
očetov in papke na ramo in v gore,
na Japonskem smo.
Tam naj me rahlo zasneži.
Ena starka nežno počiva, druga se mi
z gore — drevesa podira, skale jo
odbijajo — vali v sanje. Tam
šprica.
Starke imajo svoje
riti podprte s smrekami in tramovi.
Kuhajo ljudi, prekuhavajo jih in
brcajo.
Diske mečejo, miže.
In v albume lepijo glave.

ODKRUŠENA SKALINATA PAOLA MANCINIJA

Vojna bo. S kačugami se bomo vozili po tem
vodovju okrog hriba. Piramide se bodo
odprle. Na vhodih bodo stali
črni možički z lopatami.
Pridite, pridite, bodo kimale duše
prijazne, zavarovali vas bomo.
Tu imamo bakle. Tarot karte. Opico
živo, ki jo je slikal Velazquez.
Folio izdaje in reke in
slapove.

In najbolj smo ponosni na
Paola Mancinija, ki je ukinil smrtno
kazen. S šestilom je nabodel papeško
glavo in ustanovil oaze. Trgali
so mu kožo dol do reber in jo pustili pri
nogah. Danes samo James
Powderly liže te freske. Z ekipo. Z
baklami, ki ga osvetljujejo.

Edino Perzijci so pravilno interpretirali
kanistre. Odbiti so bili s čelom.
Potem so se začeli mediti v
runu in se umikati. Postavili so si
šotore in se milili. Ni bilo
dovolj vesel. Kradli so si jih s čolni z raztrganim
usnjem. Bron vilic se sveti in omedli.
Voziček teče.

NE BOMO SE PREPIRALI ZARADI ENEGA DELAVCA

Dajal je čudne signale, ko je
pral. Prsi je imel kot
pikador.

Dobil sem človeške
plavuti in stekleničko
biserov.

Mule so na strehah
opravljale svojo žehto.
Ropotali molilni mlinčki,
drveli kamioni po
ulicah.

No vamos pelear por un
obrero, je rekla moja
gospodinja. Ustrelil ga je
Camacho, po pomoti, stoječ za
kištami.

GIOVENTÙ UNIVERSITARIA FASCISTA

Mai, mai, premika glavo in mesec.
Zarečenega kruha se največ
poje. Zdrsne dol.
Se zalepi ob nebo. Orjejo s plugom tudi skozi
živo telo kot skozi kak
ognjenik?

Spomnim se, da je sikalo ob vulkanu.
Da so me mirili.
Tako v miru sika že dva tisoč let.
Nisem jim verjel.
Bil sem zelo domišljav in poljuben,
a vedno totalno ustrezen
domovini. Ker vulkan se je
dvignil.

Mesaril hiše in drevesa in kljuge in
zveri na oknih. Komaj se je Tacit rešil in
odplul, ne Tacit, Plinij.
Pirandello in Malaparte sta vse to opazovala s
terase in mahala Axelu Munteju.

A vidite? A vidite? Morje je
vzkipelo.
Mladim fašistkam so razdelili
goyi kroglice, da bi bile krepke in da bi
rasle in da bi odobrile štipendijo
moji mami.

HČERKA JE VRISALA TUDI HERBARIJ

Vem, uležeš se na hrbet in rečeš, tu praprot, tu robida in

valovi se začnejo sukati, ptiči prepirati in vreščati iz

samega olja in veselja in mi, Aragonci, ki smo prisegli zvestobo

kralju, če nas bo ubranil, če ne, ne, nos contra todos, todos

contra nos, zdaj sva postavljena vsak na svoj konec

pred uklesan napis Tristan in Izolda. Par let so imeli tu

restavracijo. Prihajala sva zaradi ambienta po skrivnih poteh.

JUTRO

Nesmrtnost pride in gre, ne slepi se mladenič. Če je ne boš zgrabil za

roge, se bo ozrla. V luno. V teodolit. Obsijala ti bo samo parne

možgane, parno srce, parno majčko, parne oči. Vse na tebi bo

obrobljeno, sprešano in pomečkano. Skrij se pod sneg in počivaj. V nevihti,

ko sem moral v morje spustiti sod olja, da se je naredilo oko, žareči sod,

te je nesmrtnost objela. Naj ne bo zadnjič. Dante o tem ne poroča. Ne

Ariosto, ne Torquato Tasso. Primi se za rokave in poleti. Ostani.

JOČEŠ, KER MOJA LJUBEZEN NI GLOBLJA, VEM

Iz Firenc prihajajo načrti, skice, tehtanja in umovanja.

Mi se na to požvižgamo. Sono un Slavo Dalmata, sin Benetk.

Kot Tizian letam od tipa do tipa med barvami. Kot

Tiepolo naju razpenja modrina. Pravi Joshua: slučajno sva se dobila,

ne vem po kaki logiki, v kleti Empire State Buildinga. Tomaž je sicer

imel totalen občutek za alge. Samo denarja ni imel in jaz tudi ne.

Zdaj plujeta nad deželo. Kot kake pike. Kot kake pike in jaz sem ljubosumen.

MONEY SHOTS

Ljubite blišč, Sviščaki? Kako se iz plašča in temnih lis priplaziti do potoka.

Do Bronzinove brade, do njegovih ustnic. Njegovega čela, do triptiha.

Pelikula!

S storno ozadjem, z belimi psi.

Ovčereja kani.

Zebe trs.

Vate, vate, plahliš in obujaš.

Kličeš hribe, da se omilijo.

Vežeš Savinjo.

Kaj s cotami in čopiči?

Me zapuščaš?

Ki ni grm.

Ki ni pušpan.

Ni le za naju.

Ni sod, ki ga lahko zamenjaš za oči ali ponirka na zidu?

Krenil? Krenil? Odjopičeval?

Gattamelata, iz stebra na steber, iz pločnika na trotoar.

Vse se je izpolnilo. Moskvič se zlatí.

Popivna obredje.

Živali pači in nagači.

Zostrí. Zostrí.

Poljublja krone in sosledja in gleda z avtobusa.

Valí črepinje.

Šope menja.

Dviga ploščice s hrbtom, s svojim rjavim hrbtom. Ne vidi več

slepega. Ne orje britve.

Moj Teheran. Moja

čavlica.

Moje suho brezno.

Ko se palim. Ko se dam na razstavo,

da me vidijo zvezde.

Jočem te.

Vájslanje. Kapljanje z belo in rumeno moko.

Kaj se je strini snilo, kako so ji

odprli lobanjo?

Kako je zamenjala stole in blinotno nit.

Šavraste oči.

Od gledališča.

Sposodil sem si jo od

gledališča.

Ni bilo šotorišča in ti si se predal.

Segel sem, segel z desno roko in vstavil kos belega papirja v tvojo mrenasto škatlico, kjer brsti volkovje.

Najbolj dano.

Najbolj dano trgati trebuh.

Opicam kazati vranico in duha vélikih.

Se spoprijeti.

Zavzeti topilo.

Krušiti se z rollercoasterjem.

In končno pred verigo.

Sneti.

Slišati divje krike spremljevalcev živali psov.

Slonokoščeni travniki, v njih zarolane žice in menažke in mah, ki so z njim umivali menažke, mah je bil vzet iz potoka. In sulice so se vnele, klicali po koži.

Žeparji so kimali.

Tu je izvesek, tu je izvesek, so vpili,

čevljarji, ne da bi se

zavedali.

In po zaobljenih kamnih kot pri vseh

narodih, ki so si prepozno prevedli

Biblijo.

Zgnil bo cepič.

S šesto brigado, z velikimi čevlji, z oprtanim loncem.

Z monigo, slečeno, blaženo razviharjeno in pomirjeno.

Kolumb pije.

Šamići, štrafaniči, kdo vas je hotel in spel.

Poslal in obrnil.

Nastanil z ogledali.

Moj vojščak. Moje bledlo. Moja sreča. Moj tunel. Klopi, dane na plosko v

sanskrt. Plakate žreva.

Drsava žogico.

Novčanik iščeva in ga najdeva.

Ti otipuješ želvo,

jaz otipujem želvo pod streho in Kamilo.

Kjer rasejo rožice.

Kjer s soncem in korobačem
zvijemo. Zvijamo, kar
zvijamo.

Sekvoje prištimavajo smreke.
Sonce klije v naju za zapahi in pred zapahi.
Pav, a se je oblekel v moško truplo?
A ni videl?
A je vsadil opeko opekaste barve in s
ponosom vrataril?
Kapljal, kapljaj, mijavkasto ranil
vrečo v njeno veselje.
Otrl sluh in pot.

Moneyshots.
Vsakega je nasitil Fra Angelico.

TOMILE!

Ni ptič, ni dim, ni dimnik. Je črna
packa. Sonce še ni vzšlo, ali
pa tega ne vemo, ker gre za skico, ne za
naravo. A bom zaplesala v purgatorij? A naj se
skrijem za desko, vpraša
prva nastopajoča na skici. S sunkom
obrnem hišo kot bi bila vrtavka, da se v
stene zarije vse pohištvo in
popada na tla.
Hasek, hasek, odkrili smo vodnjak!
Tam, kjer so bili prej temelji, je
zdaj vodnjak. Potem na
ribežnik za perilo nasloni knjigo drugi
prebivalec, nič vznemirjen ali
moten. Rad se sonči. Ko odloži knjigo na
ribežnik, to stori z mislijo, da se bo
sončil. Sonca ni. Je skica.
Vodnjak bruha vodo kot kak izvir.

MARTIRIJ

Butnil sem v kamro. Ljudje so bili pripeti z
modrimi trakovi. Pelikan je ranjeval
svoje mladiče.
Evkaliptus.
Noč.
Veter premika liste evkaliptusa.
Jutri bo dan.
Bila je tista srebrnina, ki se ni
razlila. Martirij elektrika na vozičkih,
ki so jih uporabljali že Feničani.
Mene truplo raztovoriti.
Tudi drugi je vpil isto.
Mene truplo raztovoriti.
To je pognalo v globino srca.
Postali smo levantinci.
Turki so nam izmili pomol in prah.

Donnini, Marec – April 2012

JANEZ RAMOVEŠ

VARIACIJE NA KUPE ZEMLE

Tist kop zemle je kamne vzegovu.
Tist kop zemle je trobjenta špilu,
najraj blues.
Tist kop zemle je za nas
težak križ nosu.
Ta kop zemle je sedu
pa razmišlu.
Ta kop zemle se je vsem
čjedn zdev.
Tist kop zemle je častiv
soje bogove.
Ta kop zemle je ta kop zemle
za rwoka daržu.
S tega kupa zemle
je zrasla hortenzija.
Tist kop zemle je djav
tistm kupu zemle, de mu bo
zažgav hiša
pa ubev žena pa otroke.
Na tem kupu zemle sa
sedil anglni.
Tem kupu zemle sa djaj,
de smardi. Ta kop zemle ni
jemu parjatlu.
An kop zemle je potjegnu
črta, mejhn od sredine.
An kop zemle je
biv pod staržjenam vartinca.
Ta kop zemle se je
presu na tist kop zemle.
Pa še drugi kupi zemle sa:
adn je biv bolan,
zdej je deleč.

ANA PEPELNIK

GLAGOLI SONCA

Moj svet bo svet ostrih robov.
Krut in večer.
Taka bom ostala.
Taka bom vse preživela.

Tudi ti nisi
nikoli hodil po moji travi
da ne boš mislil.

Tam za hribi je tako kot tukaj
hočem reči ravno.

Težke so težke te gobice
težke v božjo mater.

Odstranila bom vse besede

ki imajo manj kot pet črk
zakaj popolnoma jasno je
da se take besede samo valjajo.

Lan in konoplja

to se blazno čudno sliši.

Potem hočem spat a samo zeham
in zeham naga ker pižame ni.

Ne rabi je sonce pri svojem zahajanju.

Bleda sem in pojem glasno pojem
in delam posteljo.

Narisala bom križ

†.

Tudi jaz ljubim svoje majhno življenje
tudi jaz moram imet nekaj od tega.

In je februar.

Odidi.

Ooo kako sem zadovoljna.

Vse kar je med spuščeni vekami
med cofki zavese

kar prihaja iz tal

ali lebdi kot flek.

Vse to je dokaz.

Če bi mi čez noč odpadli lasje bi nosila lasuljo.

Višino merim dopoldne.

Bog kako rastem

kako sem močna strašna in zvita

kako se slačim in lupim in selim.

O luč razmakni razgretost

pojej sadje.

Ni treba miru ni treba sonc ni treba žalosti

ne maram da me pokrijejo čez oči

hočem da me buta luč zrak

hočem da bi vsi dihali.

Moja zapoved?

Izrabljam božje sonce slutim les.

Jon si ježek?

Morski ježek sem

poslušaj kako šumi.

Gledala sem tvoje roke fotografije neba.

Na sonce! Na nebo!

Lesketanje vode

perilo na vrvi

zemlja se ne premakne.

Kdo trga marjetice?

Fotografiranje je omejeno na rastline

ki potem rastejo naprej in razženejo papir.

Okupacija je da ležiš v mahu dva dni in dve noči

da ne kihneš ne trzneš ne brcneš ne bežiš.

Gute nacht liebe.

Voham sončni vzhod

voham spim.

Kje ste zahajajoče ure goreča sonca

kje ste blagi otroci gozdovi upanja?

Temno zelene rože hrup nedelje

s hrbtom držim čas.

Kotaljenje isker

kroži nad mano

hodim ravno po žarečem olju

hitro grem.

Ti si genij

tebe zvezde spoštujejo

sonce se vsak dan obrača k tebi.

Tvoji lasje so sončni prah

vsako žarenje vsaka mavrica.

Hočem verz napet kot bambus.

Zidarka sem svečenica prahu

kričim z angeli

grad sem mrtva stena.

Nasloni in zlekni se tudi ti

čuvajo naju pastirji

čuvajo me grehi

borovnice in jeleni

smeh otrok.

Odsev miline.

Naj bodo vezi sveta kot so

bodi nedotakljiva nedolžnost

besede preproste.

Slike so jasne rože plahe.

Rdeče rože rastejo v nebesih

če hodim se mi zdi

da se rdeče rože malo umaknejo pred mano

zdi se mi da je moje telo v žarečem tunelu

da vzhaja kot testo in da potem prši naravnost v zvezde.

Imam občutek da me lika likalnik

in da me nič ne peče.

Razpiram roke padam drsim v širok mehek prostor.

Modra. Odbija se v tihih lokih leti v prepad.

Mlado ranljivo tkivo je radodarno

samo prijateljem

nežnim dotikom ljubezni

svetlim poljubom lahkim kot dih.

In lom svetlobe.

Elektrika nadomesti ljubezen.

Če bo lepo vreme pridem.

Vrtno ograjo sem morala preplezat

med narcisami rumenimi kot noč

zrak nabit z angeli

nepremično nespremenljivo hrepenenje.

Zato bom zemlji ki je votla

in obdana s stenami preprog trave

presekala arterijo da bo zrak ušel.

Duh rabi ploskev da se odrine

in izgovori ime boga.

Barve drsijo po telesu in se mešajo

in ljubijo. V luninem svitu

se valijo in odpirajo kot list

ogromnega cveta.

Ljudje ki dosti dajo človeštvu

so na koncu utrujeni samotni.

Mogoče to pišem

ker je tak dež.

Sredi procesa mi misli uhajajo k cigaretam

ki sem jih pozabila

predrejo opno in poškodujejo koncentracijo.

Za hip v telesu drugih

prislonjena gorim v polju.

In tvoja strahotna moč

popit jedro obrnit usodo kot rokavico

in se igrat s prsti potopit težo?

Ampak jaz

kdo sem jaz na čigav račun letim?

in rečem: ne rabim ne rabim

in žejna in lačna ležim v smešnem robu sveta

sem ti naredila buško?

Tako srečna sem tako majhna

včasih grem v goro

v hrib nazaj in pljuvam peške

rdečih češenj ven.

Na Havajih

je zelo toplo. Ljudje hodijo bos

na univerzo.

Učit se in rast

ležat v naročju božjem gledat okrog

vohat ljubiti

in migat z ušesi kot zajček.

To je moje življenje

tako velika strast da me ubije v zraku
če zaidem.
Ponovno sem rojena O Gospod
aleluja
nežna sem in ranljiva.
Krvava v elipsi.
Moj um je ženska
je pistače zaznamuje listje
plete košarice iz snega.
Ljubi angel varuh moj
naredi da se spočije
dobri duh
naredi da se spočije.
Sama
sama sem na strehi sveta in rišem
da se delajo zvezde
in padajo na vas
in je muzika.
Sama
sama.
Tako zavihitim meč da ga bo čez celo stran
in bit v meču je radost.
Ura je črna
amen je srebrn.
In čeprav duh pošilja atome
da vohajo tipajo čutijo sem zares
v polju kjer sem z bogovi enaka.
Smrt je samo napaka v razumevanju
tistih ki jim je bila zakrita luč.
Pisanje poezije je najbolj resno
dejanje na svetu.
Tako kot telo drhti v ljubezni
drhtijo besede na papirju.
A ne zdržijo
te lege.
Forma veselja
odkod tvoji pogromi
v ljubezni?
Noter vržem češnjo
s pecljem!
In ne boj se. Ti si ti.
To je del iste slike.
Ni težav z dihanjem
prav tu v tem krogu
ni težav z dihanjem
in tudi naprej spredaj se zdi
kot da je ravnotežje vgrajeno nezlomljivo.
Iniciacija je neverjetno počasno delo
najbolj podobno vrtenju poletja zime in zvezd.
Na enem kubičnem mikromilimetru

je neskončno galaksij in vsaka s tem ogromnim
prostorom z nočmi lunami sonci z ozvezdji
ki so me begala in mi stiskala opno.
Torej
ne gre za trpljenje ampak za plasti.
Morala bi se roditi leta 1884 v Trstu
v Acquadottu pa se nisem mogla.
Srednja Evropa
grozni sentimentalni kraji totalna katastrofa!
Z ljudstvi
ki se blede zeleno plazijo od kandelabra
do kandelabra da jim na frizuro
ne bi padel kak kakec večnega
belega goloba miru z brki!
In plakat z napis: rana ura zlata ura
kdor ne dela naj ne je!
V sobo grem
in potem pod tuš
in grem ven na cesto
in para sika iz lukenj
in se borim kot pes
da ljudje
ki bi se vračali z mojega pogreba
ne bi mogli prit niti do doma
ker bi jih prej kap od žalosti.
Jaz sem majhna.
Naj ta masaža ljudskih src
in kapljanje kapnikov na njihova široka
neuka čreva dobi svoj pečat
na zeleni travi: izbris.
Če zgorim prosim da ustanovite
slovenski fond za vzgojo mojih otrok.
So vedno bolj bela znamenja
da bo bela svetloba raztrgala
tri ljudi.
Srečna sem da se bo vse to zgodilo
na naši zemlji.
Da bom na našo zemljo snežila
kot sončni prah.
A ne bom se več mogla dolgo borit
z rožo ki mi raste v srcu.
Samo jaz –
človek z usodo
v svojih rokah – lahko zdrobim intrige
erosa planetov.
Roža v nebu –
krom na korm – zlita.
Iz moje usode gleda samo še ena
majhna buška. Iz te buške pišem. Buška
boli. Ta pesem je vedno bolj boga.

Pišem jo samo zato ker čutim da sem
dolžna pojasnit.
Kristalno jasna sem.
Ko pridem do svoje popolne oblike
se razpršim.
Vse vpisujem.
Ubil te je moj strah snežni plaz
se je zrušil.
S prstom prebadam zrak ker gledam
če se gosti. In zdaj bom šla
v krog koga drugega.
Na gladino priplavam kot črn temno moder
svetleč cvet. Strašno je bit roža.
Čist temen cvet sem
ki miruje na gladini.
Nedotakljiv in nedotaknjen.
Sinu sem hotela podtaknit svojo
nedolžnost. Ubil me bo iz zraka
v ljubezni.
Ploščo dam gor poslušam
muziko in sem zazrta.
Nemo me gleda in drži zvonček
v pesti.
Jaz sem tvoja mama
ne podaljšuj stvari ki niso več za nas.
Tako sem ostala
nedolžna. Med ljubeznijo in ljubeznijo.
Kopam se v svoji lepoti
ti si ta lepota. Ne pozabi.
Umreva lahko samo
ti ali jaz ali oba
ali oba skupaj.
Če trepetam trepetam zato ker se bojim
da nisem naredila napake
iz misli na svojo človeškost.
Rože ne dišijo avtentično
ampak lepo.
Lepo dišijo rože rdeče črne
in bele.
Dišeč po olju
si direkten dostop do srca sveta.
In samo še otroci zadržijo
preden jih zdrobi čas.
Moja ljubezen
globoka kot ocean.
Poezija tako kot lepota in tehnika
je prostor popolne izpolnitve
vseh sil v praznem.
In samo pesnik proda dušo
da jo loči od telesa ki ga ljubi.

Sonce peče.
Jaz če pijem sladko vodo
ko se utapljam bolj kašljam
kot če pijem slano.
Jaz čakam da se mi koža posuši
in smrt je neskončna in pomirljiva.
Moja Smrt je moja Smrt.
Naj te raznese le kolikor ti prenese srce
vstani in si zapomni:
vsakega ljubim ki me spozna.
Zmeraj.
V želji je usoda.
Si kdaj izkusil neskončno slast
mešanja zvezd
pok cveta ko se razpre v rdeče obzorje?
Vsak dan vsako minuto
se borim zate.
In kadar se jaz zares razloči
diham počasi počasi narahlo.
Nema sem da ne bi iztrošila sveta.
Ko bom jaz stara 37 let
ne bom plešasta.
Ko bom jaz stara 37 let
ne bom telovadila ob pol šestih zjutraj
in piskala skozi nos kot manijak.
Ko bom jaz stara 37 let
ne bom dežurna ampak svobodna
pustila si bom rast dolgo brado
in dolge nohte.
Zato sem tudi tu. Da bi se umila.
Muzika! Vsak ki prezre premike
senc je zbrisan za mojo svobodo.
Igram se z biseri
zvezde cvrčijo. Stopam na bele gobe
gledam oblake prahu
se z okna sobe dotikam vej.
Odpre deklica okno in da ptičku jest.
Traček se utrga in plava kot zmaj
da nasloniš glavo na modrino neba.
Zdaj živim v rajju
ker sem ga dala ven.
Jokam ker so ljudje ki nočejo živeti
v rajju. Včasih si mislim če bi jih zmočila
bi šli vsi v raj. In jih zmočim in grejo v raj
ampak potem padejo ven.
Trpim ker mislim da ubijam.
Meni manjka prisebnost duha
in zdaj hladnokrvno kadim ko pišem.
Svet počni ko ga odpreš tako kot jajce.
Vrtnice so vkopane

jaz pa imam rada vse kar se premika.
Jaz sem list vrtnic!
Te stvari me zelo ganejo.
Najbolj sem srečna v spanju
in ko pišem.
To je tako potrebno
kot za drevo da raste. Drevo rabi zemljo.
Jaz rabim zemljo da ne znorim.
Strah rani ljudi.
Roža je najbolj mehka če daš nanjo dlani
roža ima rada dlan. Jaz imam rada vse.
Ker če nas vonj zapusti
kako naj nas izsledijo bogovi
ki so prav tako
krhka in nežna bitja
kot račke in naši predniki.
Na vzporednem zelenem nebu.
In kdor kot bager
v čudežu ne bo zagrabil zemlje
bo kot perut ki so jo ptice odvrgle.
Ljudje smo ne rože.
Med srebrom moje lune
in srebrom mojega plemena ni razlike.
Tam se sveti duh šele začenja zbirat
in čaka name ki sem voda
ki ga bom peljala v morje.
Služabnica obreda sem.
Jaz po zlatem prahu hodim.
Skrivnost je bit narazen. Ven.
In zajček me objame in spi.
In kako vas sovražim
lepe in elegantne ženske.
In vse na svetu dobiva to kretensko obliko
ki ste si jo izmislile ve iz ljubezni
da bi zatrle božanski eros!
Zatirn uč odpri meso
oblep vrata s kanglco.
Zatirn uč odpri meso
je duh sinhron se cvrejo ribe
in zradiraj gibe.
Moje pleme misli da je počasno ubijanje
njihovih teles in duš naravno.
Samo včasih si obriše potno čelo
strese to moro te verige s sebe
se obrne in zaspi.
Nebo se vdre in poglubi.
Bele postanejo moje sanje
pod črno modrim obokom.
In naj ima drevo modro srce
naj se okrog modrega srca

odpirajo okna hiš
in v šipe lovi sonce.
In ta želja obod čez krog so nebesa.
Slepo okno sveta.
Ničesar ne veš o izgubi
samo takrat zadrhtiš.
Vse niha: morje luna in Li Tai Po.
Ne ozri se moj mili!
ki sem ob tebi izkusila najstrašnejšo vdanost.
Ne ozri se ti pravim!
Ko te prebiram plavam. Kot medo s šapami
me potiskaš v blaženost.
Varna sem kot nisem bila nikoli
si dokončen občutek zadoščenja:
vedet od kod je hrepenenje.
Umrta sem zate.
In v prostore ki sem jih uničila teče raj.
In ko te naslonim na zid in se ozrem
da bi videla če se kdo bliža
se umakneš.
In ružim črno svileno dvorano
tvojega toplega diha
začasnost tvojega življenja.
Ko bo vstalo sonce boš napit.
In v tvojih trepalnicah so zgorele
moje naveze moj srčni utrip.
Vdahnila sem te
da te ne bi ranila.
Naj se mi oži oblika naj mi zdrobi telo
da bo vse v enem: žlindra okostja prgišče.
Razmajano glavo imam
čutim kako so se gore naredile
kako so se rodile zvezde.
V ogromnih svilenih bonbonih sem
nežna in trdoživa.
Lahko kažem osle vsem tem
apokaliptičnim trenjem.
Važen je tvoj vonj.
Ko hodim po sobi tuf tuf!
se odbijem od stene in zavrtim
in mislim na tebe
kako si še ves zalepljen od spanja
scal v banjo (tvoj izraz!).
Štiri vprašanja melanholije:
Kje je tvoj zajček?
Zakaj žvečiš bilke?
Zakaj si žalosten?
Še v zraku ločujem dežne kapljice
na levo in na desno.
Povsod.

Človeški roki dodat mikron leska
to je vse. To je edini
resnični poljub.
Bojo plaval cvetni listi na gladini?
Se hladili?
Zmatrana sem.
Padaj padaj mili sneg in me zamrzni.
Vsaka barva je razporejena
popolno in skladno
zakaj ljubezen je neskončna.
Življenje je šum.
Delo je božanje. Drget. Dar. Med.
In ne odteče več niti kaplja
in ti plešeš. Pod zelenimi orjaškimi drevesi
s svojimi sočnimi žalostnimi očmi.
Se nebo kdaj zabaše in zašumi?
preden naju svetloba zalije in zdrobi.
A veš. Tudi trpljenje zgnije in ostane
prah.

VUK RODIĆ

Prevod MONIKA VREČAR

KARANTIN

snijeg je zapadao
mačke se skupljaju na kuhinjskom prozoru
saksije su sklonjene u podrum
vješam mokre čarape na prečku tuš-kade
ovaj stan je karantin, šapnem
začepljen nos mi ne dá da dišem
pred svojim vratima susjed čisti cipele
stojim na pragu sobe
zurim u otpalo dugme na podu

ŠUTNJA

U duši mojoj crne ptice lete
glas me iz ponora budi

Manje je dobrih dana
nego što može stati cigareta u tabakeru
od umora
od preduge šutnje
kašika mi ispala iz ruke
škripi kotur za štrik
zurim u slomljen nokat na kažiprstu
od zlostraha blijed

KARANTENA

zapadel je sneg
mačke se zbiraju na kuhinjskom oknu
cvetlični lonci so pospravljeni v klet
obešam mokre nogavice na prečko kopalne kadi
to stanovanje je karantena, zašepetam
zabasan nos mi ne da dihati
sosed čisti čevlje pred svojimi vrati
stojim na pragu sobe
buljim v odpadel gumb na tleh

MOLK

V moji duši letijo črne ptice
glas me budi iz brezna

Dobrih dni je manj kot
se prilega cigaret v cigaretnico
od utrujenosti
od predolgega molčanja
mi je padla žlica iz roke
škriplje škripec za vrv
buljim v zlomljen noht na kazalcu
bled od strašne slutnje

FLERT

pasja je godina prošla
otkad nisam vidio šenutu gospođu
sretali smo se slučajno
ljubili u gomili ljudi
u kafani sam je držao za koku
nije pristojno za naše godine, šapnula je
u fildžan je dolijevala
vodu iz čaše
tako ima više kafe, rekla je
brišući ruž s donje usne
pobjegli smo iz kafane
gospođi je bilo skupo platiti
išao sam na prevaru
napisao sam srceparajuću priču
o ljubavi bogatašice i siromašnog krojača
rano sam se probudila
do samog jutra sam plakala
rekla mi je suznih očiju
kupovala je najjeftiniju bižuteriju
oči nisam skidao s njenih nabreklih sisa

dogodilo se nešto strašno
— ništa se nije dogodilo

AMNEZIJA

duša moja arhiv je užasa
pokušavam se sjetiti djetinjstva
poslije učestalih boravaka u bolnicama
moje igre bile su izopačene
jurio sam za djevojčicama
s mrtvim štakorima u rukama
sve vidim kao u izmaglici
vjerojatno je u pitanju parcijalna amnezija

muhačem ubijam muhe
to je jedini moj zločin
sjenu mrak guta
šepajući na utrnulu nogu ulazim u predsoblje
obliven znojem stojim naslonjen na vrata

FLIRT

minilo je pasje leto
odkar nisem videl nore gospe
srečala sva se po naključju
se poljubljala v množici
v kavarni sem jo prijel za pizdo
ne spodobi se v najinih letih, je zašepetala
v fildžan je dolivala
vodo iz kozarca
tako je več kave, je rekla
med brisanjem šminke s spodnje ustnice
pobegnila sva iz kavarne
gospe je bilo predrago, da bi plačala
domislil sem se trika
napisal sem srce parajočo zgodbo
o ljubezni bogatašinja in revnega krojača
zgodaj sem se zbudila
že od jutra jočem
mi je rekla s solznimi očmi
kupovala je najcenejšo bižuterijo
nisem odmaknil oči z njenih nabreklih prsi

nekaj strašnega se je zgodilo
— nič se ni zgodilo

AMNEZIJA

moja duša je arhiv groze
poskušam se spomniti otroštva
po pogostih bivanjih v bolnicah
so bile moje igre sprevržene
preganjal sem dekleta
z mrtvimi podganami v rokah
vse vidim kot v megli
verjetno gre za delno amnezijo

z loparčkom pobijam muhe
to je moj edini zločin
senco golta mrak
šepajoč na mravljinčasto nogo vstopim v predsobo
z znojem oblit stojim naslonjen na vrata

TIBOR HRS EPPINGER

NOTRANJE ZADEVE

»Moji mladeniči ne bodo delali. Kdor dela, ne more sanjati; modrost pa prihaja v sanjah.«¹

DOKER JE POTRKAL

Pa sem odprl
Temne zone neon-koke
Informacijski dili
Manipulacij ljudskih sudbin
Kako je mel že vse
Pa vse zapravo
Dokler mu je Val Kilmer
Pisal blurbe
Za metode
In so se bogatašice smejale
Ko je tunkal al jebal
Odsotne frende v glave
In se zadeval
Ob leder fotelje
Uspeh je bil
Da se ga zadaneš
Do obisti
Da freedom kradeš
Dnevnike in fajle
In jih daješ na vpoglede
Komerčialnim njihovim
Nasprotnikom
Ampak tu je blo še nekaj
Ob citatih iz betmena
Maskah groze
Iluzij kokaina uspeha
Plačevanja kurb
In fukanja več žensk hkrati
Sfukanih od drog
Orgij z Björki
Na plažah zadnjih
Nedotaknjenih
Slikarij in aranžmajev
Teles ki se krešejo ob vodopadih
Film ki se je delal in scenarij
Ki se je prepisal iz sci-fi
Zgodbe tega planeta

¹ Poglavar Smohalla, citirano v: Franc Burgar & Majda Kuželički: *Kako naj vam prodamo modrino neba, Besede indijanskih poglavarjev*

Dezinformacij
Spranih aeronavtov
Postmoderne propagande
Poskusnih zajčkov
Želv ki so jih poslali kolonizirat
Ta nov planet
In so prišle brez veze
Brez nog
Da bi priklople sonde
Za meritve vlage raju
Diski iz osemdesetih
So potovali in lutali po dolinah
Goratih pragozdov
Nisem štekal kako to deluje
In kdo jih vodi
Sred pejsažev teh
Rajske fantastike
Prebarvane aranžirane plastike
Kjer so pristajali na pol razviti
Organizmi da bi
Izpolnili misijo
O kateri nimajo pojma
In so priklapljali pol živi žičke
Na setu planeta ki sem ga adaptiral
Za film po romanu
Za katerega nisem imel pravic
Tko da bom moral vse spremenit
Pike dat med besede da ne bo zgedalo isto
Kot original
Čeprav je genialn film o kolonizaciji
Spranih aeronavtov
Ki so jih napizdli
Da ima smisel iskat druge svetove (medtem
ko so vsi že vsebovani v tem)
in importirat aranžerje orgij
na rajske plaže maket
njihovih produkcij industrij
hrane predelat v droge
peske v betone
silicije v banke
podatke v megabajte
zahode v kič
kič v keš
v nič
fejk satelitov
ki komaj krožijo
pa še to samo zaradi napora
milijonov plačancev
ki držijo ekvilibrije
algoritmov

njihovih orbit
— čeprav zgedajo kot rekviziti
Ed Wooda krožniki na vrvicah
Ki napadajo misterij narave
S silami kontraobveščevalne
Boljš je blo
Ko ni blo še napisano
Bolj čisto
Kot tisti tip
Ki se ni hotu počutit
Za sekundo
Na vrhu sveta
V vsemogočnem tripu
Belega šmrkanja
In ni šel ven
Ni jebal manekenk
Al vlamljaj v stanovanja
Da bi obveščal o sosedih
Ampak sedel doma
In pisal naslednji bestseller
Ki bo za dve uri
Skoloniziral
Dezinformiral
Armade sal
Gledalcev
— in se zjokal al zajebal
v subtilnih podjebavanjih zakoncev
mačo kurčenj
ko je koga jebao
I kako i zašto
Ko je večja faca na balkanu
Kdo ma večji studio
Komplekse
Boljšo robo
Ribe in hostese
Kdo več ve
Kdo več nardi
Kdo več zasluži
Koga več ljudi pozna
Kdo vedno ve koga igra
Kolk ljudi te kliče
Kdo vse te ma rad
Al sprve da
Al dvomi
Al cima
Al se folira
Al integriteto ohrani

THE FUTURE OF MANKIND
(po ukradenem scenariju prepisal)

⌘ adaptiral THP)

Milijon kozmonavtov
Je blo pripravljeno žrtvovat
Svoje življenje v kapsulah
Da bi zadovoljili želje
Izražene v fonemih velikega vodje
In šli kot mikrobi
Sond v vesolje
Prah med prahi mikroatomov
Sile
Poslani na misije
Na nekaj podobnega
Kot kar že mam
Med bilijoni galaksij
Ki obstajajo
Kozmonavti sredi ničesar
Akkej?
In nekaj gre strašno narobe
Someone has to die
To further the plot
Drugače ne funkcionira
In nihče ne bo gledal dalje

VSI ENE KOŽE

Ko se jim je koža lupla
Od resnice atomske bombe
In so dali izjave družno
We are all one skin Now
there's nothing left to fight for
To so bli hudi cajti
Mladinsko v osemdesetih
Festivali v Boliviji
Preden so gengi zaturfali ozemlja
Pred terorizmi turizma
Ko si ga lahk hengal in pil jagodno pivo
Kupljeno direkt iz stanovanj sosedov
Kjer so te latinoti razumeli, ko si govoril
Zaradi jugoslovansko kubanskih izmenjav
Neuvrščenih
Kjer si res lahko grupal svobodno
Kadil na ulicah in bil varen pred besom policajev
Kjer so goti lahko hodli po aveniji potetovirani in goli
Kjer smo vsi bili enako črni
Kjer sem si flet delil s šepetalko
In sva se srečala ob poznih urah
Kot dva pola iste sile, ki ne more spat
Ko mi je kave ponujala in sva si delila ozadja
Kako mi je všeč beseda šepetalka
Vedno bila
Kako mi je cela familja v teatru
Mama je dramaturginja
Stric je foter, mislim stric je režiser
Foter igralec
Hudi cajti
Ko je Mladinsko redno obdelovalo
Južno Ameriko
In je Škof pel orgije na veselicah
Brez zadržkov
Pred filmi, ki so prvi razgaljali
Neoliberalne zarote zabačenosti generalov
Genocidalne ekspanzije imperija
Manične menjave režimov
Kondorizacije
Socialne demokracije
Preden sta Nixon in Kissinger zbombala Allendeja
In preden so našim junakom kože odstople
Od atomske bombe
Zdaj smo končno eno
Zdaj smo vsi ene kože
Spremenjeni v vojake
Gledajoč njihove filme
Kot frontalne ofenzive

Držali za trde kurce na straži
Da ne bi zaspali
In povezali sižeje
Ki nas igrajo

ŽUR CRVENE ZVEZDE

Skvotali telesa
Na tleh
Kjer smo poudarili sodelovanje
Hejterji so se mučli
Kompajlali izključevalne liste
Zjebali
Obezpravdali
Ljudi preden so
Šele zares začeli brat
Pol je nek model
Požiral ljudi in jih akumuliral
Vase preveč pozabil
Sproti poskral vse ljudi
V ogromen portal na nebu
Luknje, da ga je vrglo in jih
Je izbruhal
Cel svet je spremenil v isti
Kapitalistični festival revščine
Kjer ti vsi prodajajo isto sranje
Megamarket lažnih nasmeškov
Videzi umetnih postav
Postavke očitno
Direktnega izkoriščanja
Samo Luka Uršič
Nas je lahko rešil
Čakali smo deževalo je
Po cestah smo upali
Smo šli mokri
Padal po spolzkih temeljih
Arhitektur svobodnih
Ko bi moral razlagat
Kako jih pripeljat
Nazaj in rešit

ŽUR CRVENE ZVEZDE

Tako dobre politične satire
Že dolgo nisem bral
Pisal o protestih v Mariboru
Kjer smo pol izsledili navijače
V dodžo klubu
Ki so prefukali protestnike ker
So travo kadili in skandirali
Svobodo govora
Vedno se bom za to boril
Da vsak zadetek
Vsaj na protestu
Lahko blekne kar hoče
Pisal Petru ki so ga citirali
Kot pesniške knjige ki sva
Jih izmenjala
Njegova mačka brez repa
Mu je sledila vsepovsod
Peter
Velik si postal
Ko so protestniki skandirali
Tvoje verze
Proti imperializmu in dominaciji
Kapitala

V DRUGEM ŽIVLJENJU

Smo favele v Nemčiji
Razvijajoči projekti
Enklave
Mali Marakeš
Je malo zahodno od Maribora
Vsako poletje sem bil tam
In raziskoval njihove tablice
Pisave in pisma in grafe
Splezal sem dvajst metrov
In več
Visoko
In prepisoval
inventar
umrlega
obsojenega
na smrt
delali so
biznis
iz tega
Da so davno tega
Pri nas živeli Etruščani
Prepisoval sem
Zakaj so nekoga ubili ganljive
Zgodbe
Ljubezni
Umore
Zgodbe so
Visele iz roke
Kamnite
Ki
Morsko
Zvezde
Drži

Srečen sem bil
Da so ti antični
Ljudje med nami
Da so spali z
Našimi ženami
Da so se rase
Mešale in da
Bo končno manj Slovencev
V Sloveniji
Rabimo te enklave
Mulatoslavske

Doma se počutim
Med cigani

Dobrodošli antični geni!
Nepresekani
Še-ne-sfiženi
»V tej butasti Sloveniji!«

Meli smo studije
V bunkerjih in ognjišča
In legende
Raziskoval sem
Kulture vsako
Poletje od malega
Sem šel v Mali Marakeš
Prepisoval tablice
Ki sem jih kupil
Od turistov ki so služili
S ponaredki lastnih kultur
In pisal
Plezal na vrhove minaretov
In iz smrtne višine
Prepisoval inventure
Življenj
Obsojenih
Komaj sem zlezel dol
Without the grace of God
Mi ne bi uspelo
Brez svetosti diha
In koncentracije
Se bi mi noge preveč šibile
Hvala dilci Mizarja
Hvala Lestvi
Srečen sem bil
Spet na tleh
Ko sem kazal inventure
Njihovim plemenom
Cenli so da mi je mar
Srečen sem
Bil da sem živ
Srečen da sem

Del zgodovine
Teh priseljskih
Enklav
Raziskoval sem umore
Pretekle se mi
Zdi med
Štajerskimi
Nigerji

PRIŠEL FAŠIZEM

Bil disident v svoji vasi
Videl kako so naenkrat
Postavli ograje verige in žice
Kjer so prej bile restavracije
In so posebni ljudje čisti in svobodni
Ležali mučeni na makadamih
Kričal sem
Popizdu pod okni fašistov
Da sem lahko samo bežal
Da sem samo z resnico svojih besed
Ogenj zažgal
Skoz koga sem šel
Bežal direkt v gozd
Sirene nad name
Pobral kupe knjige
Kar sem utegnil
Vsi so se delali
Kot da nič ni
Ko so izbrali naslednjega
Za večerno mučenje radikalov
Bežal sem skrili v amaki
Ki je plapolala in dihal
Da bi se mimikriral v veter dreves
Vidli so da trzam in me našli
(kasneje mi je nekdo s prsti zrihtal
diafragmo da se ne bi ponovilo)
Mislu že da mi bo krogla priletela v glavo
In da je to konec
Ne vem kako sem pobegnil
Ampak ostal v vasi čeprav
V težki ilegali
Pridružili se nam bodo
Ko bodo spoznali
Pridružili se nam bodo
Treniraj spet
Ojačaj se
Rabil boš
Ovaj ...
Pobegnil sem
Bil blizu se naučil
Šlajhat in delovat kot nekdo drug
Sredi ljudi ki so me poznali
Prisostvoval podzemnim plesom
In glasbi tišine nezadržnega upora
Ljubezni in sile življenja
Skrivali so me
Ko je bilo treba
Videl strah v njih očeh

Ampak neznansko silo
Ki ga lahko premaga tud
In da besede direktne
Lahko zanetijo ogenj
Spomina
Da se pesem
Upora dvigne
In požge iluzije
Strahovlade
Nasilja
Terorja
Fizičnih groženj
Ustrahovanj z bolečino
Imperijev v ekspanziji
Ko sem govoril so se dvignile pesmi
Pradavnih kmečkih uporov
Ala Shelley:

»Rise, like lions after slumber
In unvanquishable number!
Shake your chains to earth like dew
Which in sleep had fallen on you:
Ye are many – they are few!«

Ljudi so se razdelili na fašiste in ljudi
Vse so nam vzeli
Vse so nas oropali
Spet se bomo prebudili
Spet se bodo prebudili bratje
Moji sestre spet bo
Svet svet
Spet bo darilo princip
Neskončna regeneracija
Zakon

Spoznavali
So se me sosedi
S pogledi
Šlajhal sem se
Med njihovimi
Proslavami lažnimi in tanki
Fašisti me niso vidli
Da sem jim pod oknom drl:
Al so slepi
Da so jim vse vzeli
Medtem ko so oni sami
Producenti energije
Mesne mašine

Krvi te pošasti kapitala
Požigalci
Pozornosti usmerjevalci
Ni se šlo zame
Gre se da sem gledal skoz te oči
In videl prestrašene divne ljudi
Pred mučilnicami
Ki so prej bili kamni
Spet je čas vstat
Spet je čas
Mogoče ni pametno
Blo lih pod okni fašistov
Se dret
Dejstva očitna
Pesem zanetit
In ritem upora
In pol bežat
Gozd gozd me
Rešil gozd me
Bo skril blaženi
Gozd
Vse se bomo na novo naučil
Vse kar vemo je krivo
Dajali so mi za jest in praznovali
Obrede pogledov tišine
Zatrte videl
Sem zgodbe babice
Moje v krvi
Ljubili smo telesa
Na katera smo obsojeni tako
Da smo jih zastavljali
In tvegali za resnico svobode
(I zato ti ne trebaju pare)
Začelo se je govorit o orožju
Skočit iz zasede
In ubijat predstavnike sistema
Namest sistema
Pa sem jih ustavil
Skril pištote
Prezgodaj je
Tank se pripelje mimo
Medtem ko sloniva pred kafičem
Novačil sem nove članice
Rekrutiral hčerke соседov
Da posredujejo sporočila
Iz mainstreama v ilegalo in obratno
Četudi so se mi sviđale
Razmišljal samo kako bi fašiste zajebal
Once and for all
Sredi te proslave

Nastavljenega novega
Župana
Edit Paf pride v maski nekega
Teatra
Naznanjena v procesiji
Jaz se pa spustim
Z vozičkom nizbrdo
In se učim manevrirat med ljudmi
Po hribu navzdol
Vsi mi verjamejo
Vse kar jim povem
Mi verjamejo

GORO TAKANO

Prevod MUANIS SINANOVIĆ

THE UGLIEST LOOK ON EARTH

A local carnivalesque parade passing underneath a hospital on the heights

A blanket of rape blossoms on the site of the removed residential area

A combination of lion dances, deer dances, and demon dances

A portable shrine adorned with a big banner: »Quick Recovery to Us«

A main entrance of the maternity ward where flowers for a memorial service remain arranged

The arrival of a man and his wife unfamiliar to the recent history of this town

A middle-aged stony-faced nurse leading the man into another building

A corner of the uppermost floor

Born in Hiroshima, **Goro Takano** is an Assistant Professor in the Faculty of Medicine at Saga University, Japan, where he teaches English and Japanese/Western literature. His first novel, *With One More Step Ahead*, was published in the US by BlazeVOX in 2009. His first poetry collection, *Responsibilities of the Obsessed*, was published by BlazeVOX in 2013. His second poetry collection, *Silent Whistle-Blowers*, will be out soon.

Goro Takano, rojen v Hirošimi, je asistent na Medicinski fakulteti na Univerzi Saga, Japonska, kjer poučuje angleščino in japonsko/zahodno literaturo. Njegov prvi roman *With One More Step Ahead*, je bil objavljen v ZDA pri založbi BlazeVOX leta 2009. Njegova prva zbirka poezije *Responsibilities of the Obsessed*, je bila prav tako objavljena pri BlazeVOX, leta 2013. Kmalu bo izšla njegova druga zbirka poezije, *Silent Whistle-Blowers*.

The lonesome footsteps of the man entering a dismal small room
The vacant windowless space named »Semen Test Prep Room«
A big mirror attached to the right-hand wall
A giant photograph pasted on the opposite-side wall
A life-sized naked woman on the photo
The mechanical voice of the nurse telling him to masturbate there
A paper cup for gathering his sperm
His wife and a male doctor waiting in the first-floor examining room
The nurse's expressionless exit
The quickly locked door
His prompt undressing as if he is pressed for time
The old wizened genitalia
A direct confrontation with the beaming face on the photo
The ugliest look on earth
Impatience with the difficult start of onanism
His idling fancy amid soundlessness
The tugged-out remembrance
An attempt to evoke the most beautiful woman in his life
The imaginary masquerading of his first choice
A clichéd preference for »a doctor in a white coat«
The worst ugliness skillfully overwritten behind his closed eyes
The selfish, gradual commencement of erection
The composure of the woman doctor announcing the man's brain-examination result
A yearning for pregnancy in the mind of his wife
The 3-D image of seven-colored convoluted blood vessels

Nameless navel strings buried in the underworld
The secretly-impressed patient with the solid beauty of his own hemisphere
The silence of his fantastic doctor staring at an uncanny shadow on the image
A sweet sigh inviting him further to eyesight test
The incremental fatigue of his right hand
The wet lips instructing him to read, while covering his right eye, three infinitesimal words on the eyechart: »WAR IS OVER«
His left eye misreading the sentence as »SEX IS OVER«
The first-floor doctor's speech: »Thanks to the dead, we mortals can remain alive«
The illusion of a child refused by the future
The reverberating countenance of an infant rejecting the past
A voice blaming the man for his sterility
A voice praising his sterility for forming the true happiness
The desolation like a nuclear test site in his opening eyes
The bewitchment like bioluminescent bacteria in his closed eyes
»My pregnancy and that horrible incident«
The uncertainty about the hidden connections between the two
The next instruction to read, covering his left eye this time, another part of the same eyechart
A long line of microscopic alphabets
A careful gaze at the line: »even flowers for mourning victims end up today garbage in a fiery furnace what is reincarnation folks«
A sudden impulse to conceal his own aging
A whim to reply this way: »no matter how many times I prowl inside a hospital to smell death for my poetry my eyes are always frozen to the outside«
The woman doctor's pleasure-spoiled look
No more possibility to fixate clearly on her lewdness
A delusion: »She may be a bloodstained icon«
Diagnosis: glaucoma or detachment of the retina

The start of blood-sample taking right after funduscopy
An urge to strip down the woman doctor
The gradual ascent of the parade up the heights
A desert shown on a color monitor in the blood-sample-taking room
A man cursing his hostage for blaspheming his god
The blackish blood slowly extracted through a hypodermic needle
The fresh blood gushing out of a cut in the hostage's neck
The advent of the imagination's limit
The moment of the change from the illusory half-naked doctor to the nameless smiling ugly object
The numbness almost covering his right hand
Waves rising on the opposite side of the Earth
The enormosity of the waves moving halfway around the globe at the speed of light
The milky fluid slopping into the paper cup
His own reflection in the big mirror
The ugliest look on earth
A swift move down to the examining room
A chant heard from the outside: »The living is the living, the dead is the dead, and never the twain shall meet«
The male doctor's another speech: »The only asset left here is our local tradition«
The doctor's dignified manner in front of a computer screen
A high-power close-up of the man's semen
An abrupt jump to »a peasant uprising« in his association of ideas
The solitude of the riot leader dying for his justice
The likelihood of a secret agreement between the surviving peasants and the oppressors
His wife's intent stare at the dance of the sperms to the music of the parade
The male doctor's stern stare at the eve of the after-test disposal of the seed

A corner of the giant photograph at the top floor
A minute-letter note: »The best male festival dancer in town – the location of his remains is still unidentified«
The ebb of the sperms out of the man's view
The landscape of the Trinity Site emerging as a substitute
The happy-looking dance of flowers to the rhythm of a desert breeze
The woman doctor's pleasure-spoiled look

NAJGRŠI POGLED NA SVETU

Lokalna karnevalska parada gre mimo bolnice na višini

Zaplata ogrščic na mestu odstranjene sošeske

Splet levjih plesov, srnjih plesov in demonskih plesov

Prenosni oltar, okrašen z velikim napisom: »Za naše hitro okrevanje«

Glavni vhod v porodniški oddelek, kjer so še vedno razpostavljene rože od pogreba

Prihod moškega in njegove žene, neseznanjenih z nedavno zgodovino tega mesta

Sestra srednjih let in ledenega obraza vodi moškega v drugo stavbo

Kot najvišjega nadstropja

Osamljeni koraki moškega, ki vstopajo v hladno majhno sobo

Prazen prostor brez oken imenovan »Soba za pripravo na test semena«

Veliko ogledalo, obešeno na desni steni

Velika fotografija, zalepljena na nasprotni steni

Na njej gola ženska v naravni velikosti

Mehanični glas sestre, ki mu naroča naj masturbira

Papirnati kozarec za zbiranje sperme

Žena in zdravnik čakata v prvem nadstropju v sobi za preglede

Brezizrazen odhod sestre

Na hitro zaklenjena vrata

Naglo slačenje, kot bi se mu mudilo

Stare posušene genitalije

Direktno soočenje z žarečim obrazom na fotki

Najgrši obraz na svetu

Nestrpnost glede težavnega začetka onaniranja

Njegovo ohlapno poželenje potopljeno v brezzvočnost

izvlečen spomin

Poskus priklica najlepše ženske v njegovem življenju

Domišljajska krinka njegove prve izbire

Klišajska preferenca »zdravnice v belem plašču«

Najhujša grdota, spretno predelana za zaprtimi očmi

Sebično, postopno zburjanje erekcije

Mirnost zdravnice, ko moškemu oznanja izvide možganskih preiskav

Hrepenenje po nosečnosti v mislih njegove žene

3D-podoba sedembarvnega prepleta krvnega ožilja

Brezimne popkovine, pokopane v podzemlju

Pacient, skrivaj očaran nad solidno lepoto lastne hemisfere

Tišina njegove fantazijske zdravnice pri opazovanju nenavadnih senc na sliki

Sladek vzdih, ki ga vabi na preizkus vida

Naraščanje utrujenosti njegove desne roke

Vlažne ustnice dajejo navodila za branje, ko pokrije desno oko tri infinitezimalne besede na tabli: »VOJNE JE KONEC«

Levo oko prebere stavek kot: »SEKSA JE KONEC«

Govor zdravnika v prvem nadstropju: »Zahvaljujoč mrtvim lahko mi, smrtniki, ostanemo živi«

Iluzija otroka, ki ga je zavrnila prihodnost

Odbijajoče obličje otroka, ki je zavrnil preteklost

Glas, ki obtožuje moškega sterilnosti

Glas, ki slavi njegovo sterilnost zaradi ustvarjanja prave sreče

Osamljenost kot območje nuklearnih poskusov v njegovih odprtih očeh

Začaranost kot bioluminiscentna bakterija v njegovih zaprtih očeh

»Moja nosečnost in tista grozna nesreča«

Negotovost glede skritih povezav med njima

Naslednje navodilo za branje drugega dela iste table, tokrat s pokritim levim očesom

Dolga vrsta mikroskopskih črk

Previden pogled na vrstico: »danes celo rože namenjene žalovanju za žrtvami končajo kot smeti v zakurjeni peči, kaj je reinkarnacija, ljudje«

Nenaden vzgib, da bi prikrikl svoje staranje

Nenaden vzgib po naslednjem odgovoru: »ne glede na to, kolikokrat se splazim v bolnico, da bi vohal smrt, za mojo poezijo so moje oči navzven vedno zamrznjene«

Zdravniččin pogled uničenega užitka

Nobene možnosti več za osredotočenje na njeno pohotnost

Utvara: »Morda je s krvjo omadeževana ikona«

Diagnoza: glavkoma ali premaknjenost leče

Začetek jemanja krvi takoj po fundoskopiji

Potreba po slečenju zdravnice

Postopno vzpenjanje parade na višino

Puščava na barvnem monitorju v sobi za odvzem krvi

Moški preklinja svojega talca zaradi blasfemije nad njegovim bogom

Črnikava kri počasi odteka skozi hipodermično iglo

Sveža kri brizga iz rane na talčevem vratu

Napredek omejenosti domišljije

Trenutek preobrazbe napol gole zdravnice v smehljajoči se, grd brezimni objekt

Otrplost skoraj preveva njegovo desno roko

Valovi naraščajo na nasprotni strani Zemlje

Ogromnost valov, ki se premikajo čez polovico oble s svetlobno hitrostjo

Mlečna tekočina se cedi v papirnat lonček

Njegov lasten odsev v velikem ogledalu

Najgrši pogled na svetu

Od zunaj vzklikanje: »Živi so živi, mrtvi so mrtvi, in nikdar naj se ne srečajo«

Zdravnikov naslednji govor: »Edina lastnina, ki jo še imamo, je naša lokalna tradicija«

Zdravnikove dostojanstvene manire pred računalniškim ekranom

Povečava semena visoke resolucije

Nenaden preskok h »kmečkim uporom« v njegovih povezavah idej

Trdnost vodje vstaje med umiranjem za svojo pravico

Verjetnost skrivnega dogovora med preživelimi kmeti in opresorji

Koncentrirano strmenje njegove žene v ples spermijev na glasbo parade

Zdravnikov strog pogled na večer po testu, ko se bo seme zavrglo

Kotiček ogromne fotografije v najvišjem nadstropju

Kratko obvestilo: »Najboljši festivalski plesalec v mestu – lokacija njegovih ostankov je še vedno neznana«

Oseka spermijev izven pogleda moškega

Pokrajina področja Trinity vstaja kot nadomestek

Rože srečnega videza plešejo v ritmu puščavske sapice

Zdravniččin pogled uničenega užitka

ALEŠ JELENKO

POGLED SKOZI ŠPRANJO

sunek vetra je odpihnil razum
(ponavljanje zgodovine) (vstop)
(prilaščanje) (*argumentum ad
populum*) (masovna invazija)
sunek vetra je odpihnil državo
(izgon iz raja) (krivda) (ni
krivde) (kalvarija) (vera)
(rojstvo in smrt) (trk v zid)
sunek vetra je odpihnil sočutje
(bodica v koži) (psu se meče
kost) (lajež reže srce) (žile)
(rišejo se stigme) (amfiteater)
sunek vetra je odpihnil jutro
(vrh ledene gore se širi) (sneg)
(nadvlada papirnatega kvadra)
(potop atlantide) (novo rojstvo)

(vodni ekosistem) (dedna bolezen)

DOMIŠLJIJA JE /NOVODOBNI KOMPAS/

domišljija je
novodobni kompas
ki ne kaže smeri neba
ne ceste iz apatije

(reforma
možganov)

kritična distanca
zareže globoko v žile
ustvarjalnost ima
temelje tukaj

THE UNQUESTIONABLE TRUTH, PART TWO

Sedeti na mehkih oblazinjenih stolih in poslušati
žvrgolenje sinic na sosednjem drevesu ni edina

resnica (mrežasto kovinsko ogrodje je prekrito
s kančkom zelenega), ki jo zenice lahko zatipajo;

glasen krohot, mastni madeži na mrzlih betonskih
tleh, hitri vlak z naročili, ledeni sunki severnega vetra –

tihi gradniki časa, nekakšne pečene ure, ki puščajo
mehko mivko padati skozi šivankino uho. In znova.

Pa pride tema in z njo potihne udarjanje steklenih
kozarcev (srce je mrtvo; stiskanje pomaga, da si

vsaj delno povrnejo rdečico na lica); hitri vlak bo
noč preživel na glavni železniški postaji, krohot

bo do jutra zaspal, betonske plošče smrdijo po
cenenih čistilih in ozračje se je umirilo. Tišina.

Sosednje drevo dobi obiskovalce precej zgodaj,
potem pa pljusk, pljusk (tudi hitri vlak je samo

stroj; vrtenje volanskega obroča povzroči nenehne
sunke v levo in desno); takšni in drugačni premiki

osladna usta potegnejo v čudne dimenzije, iz njih
pa se spusti zvok – mešanica žaganja in masturbacije.

Nikoli ne vstanem prvi; opazovati minevanje
v vseh oblikah je postalo neznosno. Kot heroin;

naslanjanje nad zalitimi možakarji z rdečimi obrabi,
pohotnimi pogledi. V izgubljanju. V časovni zanki.

Kdo je sedaj egoist? Je fetiš ogledalo resnice ali kazni?
In na nagrobnih spomenikih (morebiti bo potovanje

prineslo kočljive spremembe; nekakšna pisala za risanje
po zemlji, travi) ne bo pisalo imen, niti letnic. Prazni bodo.

VESNA LIPONIK

bela mačka
z udrtimi kostmi
manjkajočim repom
se koničasto ozira
za sitostjo
na *lebuh king*
telesnost rane
telesnost indijskega mesarja
kot celodnevne rane zjutraj zvečer
to je dom
komora mesta
kot poskočna vulgarna šala
premeščena v šumeč blisk mrežnice
še prihajaš
na to ulico
v sunkih
instantna osvoboditev
nelagodja
sramu
teči teči
mlad ljubljén
s skupino dreves
v celo v njihovem
vzdignjenem
v njihovem ljubju
pokončna blatna hajka
oprijemanje stiskanje
stopal
česarkoli
tujja poškodovana milina
ko si gledal tja in vstran
in mislil na sistem kompozicijo
na restrikcije
ko je mati dojila psa

ko so ga ljudje jemali v ploskost roke
v nedotik
in si jih gledal
od privzete nemoči
od mej od kopnin
in si mu dal kekse
in božal mater
ki te je gledala ne kot psa človeka
kot jezno snov
ki je tam in boža
ki ve kako se boža
kako se to čuti
v hkratnosti
oblast
si mislil
turizem
mislil
bodi močan pes
bodi močan potepuški pes
kot tista dva v jarku ob cesti
ki sta lajala v raztrganju
da ti je odleglo
ko si se tako trudil
s temi in temi
halucinacijami
ko si jih tako razvrščal
da boš dalje in spet
tekel
prizadet umeščen
tekel
v džunglo starodavno
s potom
ki te bo delal ekstatičnega

JURE BERNIK

WALKERS

Prijahal sem v mesto
na veliki jekleni kobili,
veliki, glasni kobili,
breji kobili, držeč se v vetru
za njeno parasto grivo
sem jahal nad kanjoni
in lovil muhe v gube
preluknjanih možganov ...
S polno paro drseč
po hrbtenici te plodne,
kurbirske pokrajine,
ki dovoli vsakomur,
da pomoči prst vanjo,
in čisto nič več kot to,
sem jahal ... in jo žgečkal,
da se je vsa voljna razpirala
pred mojim, enim
od tisočerih jezikov,
zgovornih in polnih kulture,
ki so ji kot mrhovinarji oblizovali
razgaljena rebra ...
In rebra svoje kobile,
ki nikdar ni bila zares moja
in vse prej kot kobila,
sem držal ukleščena med stegni
in jo gnal do onemoglosti,
in kjerkoli že pogine,
tja bodo desetletja
za sabo prinesla golobe ...
Spenjena izdihne s piskom
skozi nozdrvi,
moja draga Klementina ...

Moja draga Klementina
podrhteva v zadnjih krčih,
da strese vso golazen iz trebuha ...
In vsujejo se pionirji,
vsujejo se najprej
stezosledci in izvidniki
in za njimi,
vsi sočasno in prerivajoč se;
banditi in lovci,
točaji in mali podjetniki.
In z njimi hodijo
kvartopirci, plesalke in cipe,
z njimi hodijo
požiralci ognja,
cirkusantje in pridigarji,
z njimi hodijo
tiskarji in pisarji
s svojimi
pod peresi skritimi spremljevalci,
najeto pomočjo, lahko na sprožilcu,
katerih imena delujejo
kot mašila v tekstih,
ki zadevajo v polno
in jim dajejo kredibilnost ...
Recimo ...
S Frankom ali Johnnymem
na tem koncu sveta
pač ne moreš zgrešiti ...
V teh zgodbah preživijo
samo najhitrejši zlogovalci.
In John zloguje
revolver ...
John zloguje:
re-vol-ver,
re-ming-ton ...
Dvakrat trije zlogi,
šest krogel
in potem tišina ...
Tišina tisočerih,
glasnejša od tišine enega.
Tista Velika tišina,
ki jo zmore samo jezik ...
Tista Velika tišina,
ki jo zmore samo mrtev jezik ...
John nas tristo triintrideset
pokosi s po eno kroglo
in s preostalimi tremi
preluknja tri strani neba
z izjemo Zahoda
in odkoraka

kot zadnji pokončni,
ko mu večerno sonce
odseva v režah,
ki jim pravijo oči.
Johnu ni mar za tišino.
John domuje v šepetanjih.
John se išče v zadoščenju,
da njegovo ime zlogujejo
s strahom,
počasi in previdno.
Tudi njega bo preplavila
tista Velika tišina
ob uradnem razglasu
pri vstopu v mesto:
No guns allowed!
Orožje odložite v garderobi.
Ob odhodu vam bo vrnjeno
bolj ali manj nedotaknjeno ...
Izročite ga v naše varstvo,
tudi tisti
(in še posebej tisti),
ki morda
(ali pa ne)
streljate slepe naboje ...
Meni ... meni je vseeno ...
Jaz tako ali tako
ne bom zaplodil
nikogar vaše vrste,
sem rekel ...
Jaz tako ali tako
ne trepetam pred vami ...,
zajebanci tega sveta ...
Vsi zajebanci tega sveta
niso tako nevarni,
da jih (že) pička ne bi pokopala ...,
in nobena deklica
tako usodna,
da se ne bi našel kakšen
v črno usnje oblečen
Frank ali Johnny,
Gently Johnny žigolo,
in jo odpeljal v poceni hotel,
da bi se skupaj okopala
v švicu simbolizma,
in ji pomagal shoditi,
preden bi se odpravil
k naslednji, ki jo zažeja
po moškem iz legend ...
In veliko je žejnih,
veliko je žejnih

v tem mestu, polnem
lovcev na skalpe
in plešastih genijev.
In njihov osameli točaj
sloni ob podpornem stebru lokala
in se naslanja na svoj ponos,
ker je sam podporni steber
te zjahane beznice ...
V oči bijoč napis
za njegovim hrbtom pa kriči:
»Ne dajemo na kredit!«
Ne pozabite tega!
Njega ... njega se ne da preslepiti.
On ne pije. In ne pozablja.
On nikdar ne pije, da bi pozabil,
zato pa večkrat pozabi,
da ne pije ... Potem pa ...
pije. In pozabi.
Vsaj za nekaj časa.
In še vedno ne daje na kredit!
Mehek v bokih,
trden v kolenih
in lahek na sprožilcu
pleše. Pleše – ples norcev,
pleše – po taktu hudičevih gosli,
ta Johnny goslač,
pleše – kot obsedeni šaman ...
Pleše – kot nori konj v sanjah Norega Konja
in ogenj pleše z njim ...
In vnema
debele, plešaste genije,
ki bi zamenjali svoj genij
za kanček njegovega ognja,
ki bi zamenjali svoj genij
za ogenj v pogledih
pristranskih opazovalk.
In ko med njimi izgorevam,
mi pristopi s prošnjo
skromni genij, ki ne pleše
in ne skriva svoje pleše,
rekoč; Nekdo je nekoč dejal:
Kraljestvo dam za konja!
Jaz pa bi rad samo
svojo ženo zamenjal za sedlo,
da lahko osedlam tisto rdečo deklino
tam, pri stajah,
za steklenico ognjene vode,
je rekel ...
Nimam veliko,
imam pa dovolj,

da si priskrbim
malo, zagorelo in osirotelo
kraljično na zrnu graha
in s kraljestvom v njem,
ki mi bo dala svet za pomarančo ...
Ki mi bo dala svet za pomarančo
in vse njegove skrivnosti za požirek,
je rekel ...
Tako poceni kraljestvo ...
Tako poceni kobila ...
Tako precenjena mladost.
Vsaj za lahke na sprožilcu ...
Vsaj za nekaj časa.
Vsaj nekaj časa.
Kar vprašajte,
tisto ostarelo punčko
tam na barskem stolčku,
ki ovija zabuhle ustnice
okrog razmočene cigare,
da se ji koščki tobaka lepijo
na porumenelo zobovje ...
Ona ... ona je visela
kot trofejna žena
na sprožilcu zlogovalca,
ki je srečal hitrejšega od sebe.
Ona je že zdavnaj
zamudila svojega debelega plešča ...
Izpita, izžeta, izžgana je
in ne vredna sedla
se sklanja nad masiven točilni pult,
ki izgleda kot pokrov njene rakve ...
Tudi njenemu spremljevalcu je ime Johnnie.
In Johnnija ne zanima,
kdo pije in kdo plača,
Johnnie samo je ..., dokler je,
dokler se okus
njegovih poljubov ne razgubi
za vogali beznic.
Nihče v tem usranem mestu
ni podrl več cip kot Johnnie ...
Sklonim se k njej
in ji zašepetam
v izsušeno školjko: Draga,
vse, kar ti manjka, je
a fistful of dynamite,
da bi resnično zacvetela.
Le majhen pok, da razpre
tisto cvetlico v tvoji glavi,
ki jo koža tako skrbno prikriva.
Le nekaj družic ti manjka,

da ti spletejo konopljo,
dokler je še kaj upanja,
da postaneš jabolko spora,
dokler je še kaj upanja,
da nekdo stopi na prste
in te utrga
iz te zibelke pregrehe ...
Po drugi strani pa ...
Pozabi! Prepozno je!
Odhajajo. Vsi so odšli.
In Johnnie odhaja z njimi.
Vsaj za nekaj časa.
Vsaj do jutra.
In kličejo ga Johnnie Vrvohodec.
Ali morda veš, zakaj?
Ali ne veš, da
Johnnie ne ljubi nikogar?
Ali veš, kdo je
pravi gospodar tega mesta?
Johnnie hodi z vetrom
in ogenj hodi z njim
in žge ...
Žge v hotelske sobe,
žge v pokrove cigaretnic
in v dna kozarcev,
žge v stopala in dlani,
žge v denarnice,
žge v pljuča,
žge v črevesja in žge v grla,
žge v pogledih in poljubih,
žge v princese
in prasice, ko jih žge!
Žge po ulicah in pleše po strehah.
Johnnie – pleše – z vetrom
in ogenj pleše z njim
in žge skozi mesto
in ga požge
do temeljev ... Glej,
glej jih, tam gredo,
tam gredo po pogorišču.
Tam gre z njimi
tista deklica,
ki ima rit v obliki mojega srca ...
Ki ima rit v obliki naših src
in oči na Johnnovem sprožilcu.
Tam gre karavana
večnih sprehajalcev.
Tam korakajo
iz kraja v kraj,
pijejo in pozabljajo ...

Pozabljajo na svojo kobiljo mater ...
Tam korakajo
skozi stoletja,
sprašujoč se:
Kam, za vraga, izginejo
vsi tisti crknjeni golobi?
Meni ... Meni je vseeno ...
Vsi zajebanci tega sveta
niso
tako
nevarni ...,
da bi trepetal pred njimi.
Jaz sem vztrajen
in vedno hitrejši ...
Jaz čakam na svojo priložnost.
John zloguje ...
John zloguje remington,
jaz zlogujem colt ...
BANG!

IVAN ANTIĆ

Prevod VARJA BALŽALORSKY ANTIĆ

LOŠ ŠEGRT

Sasvim komotno bih se osećao u ulozi lošeg šegrta, šegrta majstoru koji mi je, na primer, rođak, ili je pak dužnik mog oca, pa stoga mora da me trpi; i on, recimo, namešta crepove koje je tokom noći razglavila košava, nagnut do pasa kroz kosi tavanski prozor. U početku mu kao pomažem, ali onda nešto zabrljam, te me on – ne gundajući, budući navikao na moju nespretnost i naučio da me podnosi – pošalje unutra, natrag u tihu, mračnu prostoriju, i naredi da mu pridržavam merdevine ne bi li se još više isturio vani.

Revnosno pridržavam stube. Šakom, doduše pomalo se ustručavajući, no s nekom toplom nežnošću, stežem njegov članak u strahu da se ne preturi. Međutim, ubrzo mi to dosadi. Te iznađem način da jednom nogom stojim na donjoj prečki merdevina, dok se drugom oslanjam o hoklicu. Tako, održavajući ravnotežu, uspevam da proturim glavu kroz prozor koji je pored. Gledam, gledam i učim gledajući, jer sam se, doduše na samoj površini, osetio suvišnim, beskorisnim, pa je počela kao da me grize savest. Posmatram ga kako daje sve od sebe da posao uradi kako treba. Snažne je konstitucije, nismo sačinjeni od iste supstance. Znoji se, ja sam u majici, on skoro ceo napolju, a tamo duva jak vetar. Kaže mi da uđem unutra da se ne bih prehladio. Gane me njegova briga. Skoro očinska. Odobrovoljen, ulazim unutra. Napolju sija neko bolesno-belo sunce, on se upinje iz petnih žila, a ja uživam opet pridržavajući merdevine. Međutim i to mi brzo dosadi. Slučajno ugledam svoj lik u ogledalu na zidu s desne strane. Pažljivo posmatram svaki delić svog lica. Maliciozno proučavam: nešto se promenilo, kao da više nisam isti. I zaboravivši na sve – na posao zbog kojeg sam ovde, na dužnost, na merdevine, na onog ko brine o meni podnoseći me – prilazim bliže ogledalu. Primećujem pore na koži, otkud one tu; mora da me ovaj ispucali vetar već produvao. Gledam sebe u oči, izbliza, pogled ne skidam s njih. Čini se kao da ne trepćem. Čije su to oči, šta mi govore, zašto zelene, ima li zla u toj zelenoj. Čujem udarce njegove pesnice po crepu koji treba da se uglavi, tupo kao kroz vodu. Nisam tu, koža, crep, udarci, pore.

Odjednom, nešto se lomi, lupa, kotrlja, sve je dalje i dalje, niže i niže. Zvuk što je svega tren pre bio kao nada mnom, već je ispod. U trku, penjem se na hoklicu pod drugim prozorom. Provirujem kroz to surovo okno i vidim svog majstora kako pokušava da se uspne na laktove, dole, na ivici krova. Ipak, samo gledam. Kao da se odmotava film preda mnom: crep za koji se držao ostaje mu u ruci; drugom rukom hvata se za oluk koji se otkaćinje, odvaja sporo, limeno-trapavo, od krovne konstrukcije.

Dok sam slušao taj pad, to padanje, tragovi dva mlazna aviona su se ukrstili. Na velikom plavom nebu jedno belo X. Neko je nekog prekrizio. Međutim koga, mene ili njega.

Nije me zvao da mu pomognem. Ni upomoć. Ništa. Ma šta. Tek klepetanje crepova pod njegovom kotrljajućom masom. Ali kako je uspeo da se zadrži na ivici, da se suprotstavi zakonu inercije? Spretan je, snalažljiv bio. Čak i kad je trebalo da strada zbog moje greške, odložio je smrt za nekoliko sekundi. Dobrim baratanjem svog tela. Nije me zvao. Sigurno je i u tom trenutku bio svestan da mu ne mogu biti ni od kakve koristi. Ipak, čudno. Strah od smrti i sve to, hvatanje za slamku. Zoveš bilo kog, neko vapi iz tebe, krik star koliko ameba. Ali bio je u pravu. Kako bih mu mogao pomoći. Kako bih ga mogao spasiti. Znao me je odveć dobro.

Meni je, valjda, svejedno, mada znam da ću duboko patiti zbog ovog gubitka. Na neki čudan način, meni je uvek nekako svejedno, a tek naknadno žao, jer tuga dolazi sa zadržkom. Patnja podseća na *ništa* koje smo osetili u trenu kada smo izgubili nešto drago. Valjda. Kako god, nedostajace mi njegova lepa briga.

SLAB VAJENEC

Čisto udobno bi se počutil v vlogi slabega vajenca, vajenca mojstra, ki je na primer moj sorodnik ali očetov dolžnik, pa me mora zato trpeti; tako recimo mojster do pasu nagnjen čez strmo strešno okno vstavlja strešnike, ki jih je ponoči razmetala košava. Najprej mu še kakor pomagam, potem pa nekaj zamočim in mojster me – brez godrnjanja, saj se je že navadil na mojo narodnost in se me naučil prenašati – pošlje nazaj noter v tihi, temni prostor in mi naroči, naj pridržim lestev, da se bo lahko še bolj stegnil ven.

Prizadevno držim lestev. Iz strahu, da se ne bi zvrnil, ga, sicer z nekaj pomišljanja, a z nekakšno toplo nežnostjo, stiskam za gleženj. Toda hitro se naveličam. Domislim se, da bi lahko z eno nogo stal na spodnji prečki lestve, z drugo pa se oprl na pručko. Tako mi, ne da bi izgubil ravnotežje, uspe potisniti glavo skozi sosednje okno. Gledam, gledam in se učim, ker se, resda samo na površju, počutim odveć, nekoristno, kot bi me začela peči slaba vest. Opazujem ga, kako daje vse od sebe, da bi delo opravil, kot je treba. Krepke postave je, nisva iz iste snovi; poti se, jaz sem v majici, on skoraj s celim telesom zunaj, tam pa piha močan veter. Reče mi, naj grem noter, da se ne bi prehladil. Njegova skrb me gane. Skoraj očetovska. To me spravi v dobro voljo in vrnem se noter. Zunaj sije nekakšno bolno-belo sonce, on se napreza iz petnih žil, jaz pa spet uživam, ko držim lestev. Toda tudi tega se kmalu naveličam. V ogledalu na desni steni slučajno zagledam svojo podobo. Pozorno opazujem vsak delček svojega obraza. Maliciozno proučujem: nekaj se je spremenilo, kot da nisem več isti. Na vse pozabim – na delo, zaradi katerega sem tukaj, na

dolžnost, na lestev, na tistega, ki me prenaša – in se približam ogledalu. Opazim pore na koži, kaj počnejo tukaj, očitno me je ta razpokani veter že prepihal. Od blizu si strmim v oči, ne umaknem pogleda z njih. Zdi se, kot da ne bi mežikal. Čigave so te oči, kaj mi govorijo, zakaj zelene, ali se v tej zeleni skriva zlo. Topo kot skoz vodo slišim udarce njegovih dlani po strešniku, ki ga je treba vstaviti. Nisem tukaj, koža, strešnik, udarci, pore.

Nenadoma nekaj zaropota, se začne lomiti, kotaliti, vse bolj se oddaljuje, vse niže in niže je. Zvok, za katerega se mi je še hip prej zdelo, da je nad mano, je zdaj že spodaj. Poženem se na pručko pod drugim oknom in zagledam svojega mojstra, kako se spodaj, na robu strehe, skuša opreti na komolce. Vseeno samo gledam. Kot bi se pred mano odvijal film: strešnik, ki se ga je oprijemal, mu ostane v rokah, mojster z drugo roko grabi žleb, ki se sname in se počasi, pločevinasto-nerodno ločuje od strešne konstrukcije.

Ko sem poslušal ta padec, to padanje, sta se na nebu prekržali sledi dveh letal. Beli X na velikem modrem nebu. Nekdo je nekoga prekržal. Toda koga, mene ali njega.

Ni me poklical, naj mu pomagam. Nobenega na pomoč. Ničesar. Česarkoli. Samo klopotanje strešnikov pod njegovo kotalečo se gmoto. Kako se mu je uspelo zadržati na robu, kljub zakonu inercije? Spreten je bil, iznajdljiv. Celo tedaj, ko je moral umreti zaradi moje napake, je za nekaj sekund odložil smrt. Z obvladovanjem svojega telesa. Ni me poklical. Nedvomno se je tudi v tem trenutku zavedal, da ne morem nič storiti zanj, da nisem za nobeno rabo. Toda čudno. Strah pred smrtjo in vse to, oprijemanje rešilne bilke. Pokličeš kogarkoli, nekdo vpije iz tebe, krik, star kot ameba. Ampak imel je prav. Kako bi mu lahko pomagal. Kako bi ga mogel rešiti. Predobro me je poznal. Najbrž mi je vseeno, čeprav vem, da bom hudo trpel zaradi te izgube. Na nek čuden način mi je vedno vseeno in šele za nazaj žal, saj žalost pride z zamudo. Trpljenje spominja na *nič*, ki smo ga občutili, ko smo izgubili kaj ljubega. Najbrž. Kakorkoli, pograšal bom njegovo lepo skrb.

MUANIS SINANOVIĆ

ULTIMI BARBARORUM

I.

V kožicah med prsti
sem skrčen
v embrionalni gubi
objemal polprihodnosti rodu.

Ostrina kožic
je lahko uresničevala Zenonov paradoks.
S svojo rezalnostjo.

Jeziki so dobivali bule in bule so bile
kot klinčki; kjer so svetovje nabirali
v zbranost,
in jo tihotapili skozi veke
na notranjo stran naših čel,
se je rojevalo, nezmoteno,
tudi znanje;

vejevje rizoma
je pokalo pod nogami
in vsak izstop iz politične stranke
je rezal vodo s konstantno napredujočo silo.

Skrbna pazljivost, da se potem odrinjena
voda ne bi nabirala

kot grba. Skrbna pazljivost v nepremičnem
hrumenju.

II.

Zagotavljam lahko samo,
da bom hrumel.
Bes množic se lahko vsesa na mojo kožo,
predihala se bova.
Moj zrak bo škripal in pregriznil.

Kako se bo v jin-jangovsko polovičnost
zabilo in naredilo papagajke
ali dinozavra. Frantic!

OJLA,

hemisferi sta zopet gori.
Poganjata slapove. Ali se voda jezери
v mostu med njima ali pa pada onkraj
vsakega urina, ni tako pomembno.
Ni tako pomembno kot odločitev
za eno ali drugo, pomembno je kot vprašanje.
Sprati se;

to, da te ljudje slišijo, je življenjskega
pomena. In ko rečem »življenjskega«, s tem mislim prav to;
kar je onostranstva,
ki ga lahko doživiš niti kot ponotranjenje
eshatona
niti kot kakšen blagovestni umik
na oni svet,
je premeščeno v to vprašanje – jezero. Naj se umijem v njem:
ta voda mi lahko olupljuje kožo.

O, sladka, nepremična voda!
Stagnirati in curljati
s kapljami v neskončni hitrosti izven
svojega fiktivnega kroga stagnacije!
Rekreacija ob ponedeljkih zvečer,
športna društva, Sokol, »velika srečna človeška družina,«
solidarnost v kolektivni lasti produkcijskih sredstev,
se mar ne bojite, kako trd bo prehod
s tega na oni svet? Stagnirajte!

O, vodovodi in kolektivne umivalnice
po športnih srečanjih!
Sperite se! Ne bom dvakrat vzklikal iste stvari,
da bom slišan!

Toliko odvečnih besed je bilo slišati od mene.
Moj greh je bil v gibanju.
Samo stagniranje je transformativno.
Njegova hitrost je čas, ki te oblije – voda.

O BRENČANJU

golazen se spušča ob drogu,
v spirali, in utripa kot veliko srce.
srce tre veliki rudnik vetrov
in vrata vseh omar se vrtijo tako;
eno krilo v smeri urinega kazalca,
drugo v nasprotni smeri urinega kazalca.
če iz vsega tega, vrtničenja, trenja,
utripa in toka, nastane kakšen manjši
mehurček-pok, ne morem reči, da bi ju
pozdravil;

žeblijim se, moje spirale
imajo funkcijo. mljaski golazni
gredo direktno v moje datotečne predale
in ob nekaterih popoldnevih jih loputam
v mogočnem ritmu. vse glave klopov so
vzete iz kože in čaka jih dostojanstven
pokop. v zenicah mi nastaja smetana.
čakam.

čakam.
med vsemi tremi čakanki vozim
lastno telo. male eksplozije motorja,
mala para izpušne cevi, malo opasanje
s pasom ceste, moj trup označen
s polno črto. občasne sledi gum
ne bodo nikoli postrgane. ne dimijo se,
a spomin na njihove dimčke vztraja.
to pomeni:
kamorkoli sem prekladan, znam obrniti
brenčanje priletov v svojo korist;
lahko ga stekleničim in cevim,
lahko ga bitim.

IZGUBITI SE V TEM MESTU

Preplavati mestne
ceste prsno,
riti z glavo skozi beton
in ga odrivati z rokami ...

Spati stisnjen
kot embrij, kot nadembrij,
z glavo v lastnem trebuhu,
čeljusti, otrplih v nekem nezvenečem
saksofonskem tuljenju,
s pekočimi očmi
od velocity
posvetitve z oljnato svetilko,
z vetrovi ulic,

ki namesto da bi delali valove,
plešejo okoli plamena
kot pleme ob razpolovitvi
kamna, rojstvu prodnika.

ko sem končno objel to mesto,
sem od smrtne utrujenosti
legel na hrbet,
in brizgal nafto iz ust.

vse organsko
v toliko oklepajih
počrnelo.

BREZOBRAZNOST

I.

tvoja majhnost ima na razpolago
karkoli od mojega telesa, tudi notrino;
tvoja zaveza delom je tudi moja zaveza
delom. mirijade, ki so gnetle črke pod
tvojo majhnostjo (ki senči cele dežele),
so se učrvičile v kakšnem delu drevesa,
da bi na to pozabile. jaz, ki sem naklonjen
celoti, tega ne morem.

zato te dueliram in za vsakim umislekom
o tudi moji majhnosti je polkrog odmeva.
za vsakim smehom iz luknjičavosti,
ki sem ti jo povzročil, vztrajnost rane,
ki preskakuje vsak HA do njenega dna.
tvoja banalnost je modulirana
na strahovito brezizraznost tvojega
obrazu. za tvojim obrazom je
krivica, ki jo ubiram na poti do tebe;
tvoja zmožnost

je neizrekljiva
in njen prostor brezobrazno-povsoden.

vsa politika pa je v majhnosti geste,
s katero te šamarim. v tem je moč.
srka mi obraz v predobčenost,
in se tam jasni

jasni jasni jasni.

preko tvoje zažrtosti v moje dele
lahko prihodnost klanja vidim
kot necelovito.

II.

koder sem, ki te razbrati
v spiralo, tisto mnogoterejšo
od toposti noža, ki te takega
razrezini.

tvoji bratje poganjajo iz tvojega
telesa, in ti si telo njih.

moji prsti se zalezejo –
moji prsti v svojih vmesnostih
prevajajo zrak.

ŽIGA HREN

KRIK VALČKA

II.

V kriku valčka mi gori
njen um —
ne živim na njenem svetu,
molim spanje.
Parada ognja se pleše,
le gorim
na tem planetu.

Slutim sanje, svojim sem mislim vratar.
Obsesija krika se zganja nadme,
kričanje nostalgije rojstva vame,
vosek
moj
na
n
j
o

XII. PROSI(M)ROŽ

Postajanje siva mreža, bleda nit
Raztrgana.
Otopelost tvojih moči (ker to je)
Strgana
Iluzija — moja bleda mreža, siva nit.

Malomarna pretveza resnice,
Razburjeno
Otepanje nečesa, kar sem —
Žival.

JURE VUGA

CONIUNCTIO SIVE COITUS¹

Odpiram se v plašč,
s katerim te ovijam.

Drug drugemu se posojava,
da se lahko izrečeva.

Moja koža je moj spol,
pljuča in prebavila obenem.

Drsti se kot mrest poleti
in te svaljka s svojo vojsko oči na tipalkah.

Utoniti hoče v eno s teboj.
Po razobličanju hlepi in jaz v njej.

Vpija te, kot pore vpijajo sol in ogenj,
ki treska z neba.

Razprostrt kot travnik, ki je zacvetel,
te vabim, da se zakoplješ v pelod.

FRAKTALI

Fraktali, moj navdih, moja blaznost.
Mavrični lom med temo in svetlobo.

Edinstven je pečat, s katerim se
iz medenice rojeva svet.

Ko nekje, četudi v nesluteni daljavi,
zazveni na isti višini: tarantelji ugriz,
nalezljivi zanos iskre v senu.

Vijolični fraktali!

Vse je življenje: vidno in nevidno.
Misel sem v razvejanem umu Sonca.
Žarnica, priključena v brezžično omrežje.

¹ Formulo »združitev brez penetracije« so uporabljali alkimisti za opredelitev postopka združitve dveh komplementarnih naravnih principov: moškega in ženske, Sonca in Lune, žvepla in živega srebra.

TOMAŽ GRUŠOVNIK

PASJI DREK

18. 8. 2014

ZG. DUPLEK

M. in A. sta odšla na težko prisluzen dopust, pa čeprav nihče od njiju ni več zaposlen. Prosila sta me, če bi tačas skrbel za štiri pse. Ko sem rekel, da ja, da z veseljem, je M. dodala: »Pa dreke je tudi treba pobirati. Vsak dan, ker drugače se preveč nabere.«

19. 8. 2014

ZG. DUPLEK

Še preden sem pokadil prvo cigareto, sem se – da ne bi česa zamudil – odpravil na jutranji sprehod okoli hiše z grebljico in železno lopato v rokah. Svojo situacijo sem hotel odrešiti z vztrajnim ponavljanjem slavnega odlomka iz Fenomenologije duha: »Tisto globoko, kar duh žene od znotraj navzven ..., je isto vezanje visokega in nizkega, ki ga na živem narava naivno izraža v zvezanju svoje najvišje dovršitve, organa ploditve, in organa scanja.«¹ Penis sem pri tem zamenjal z anusom etc. in Q.E.D. Vendar ni kaj dosti zaleglo.

20. 8. 2014

ZG. DUPLEK

Ugotavljam, da je realnost – naj bo še tako odbijajoča – treba transcendirati skozi njo samo, ne pa z direktnim spekulativnim napadom: na svojem področju pričujem ugotavljati določene zakonitosti: potrpežljivo ukvarjanje z empiričnim materialom slej ko prej obeta vzpon v teorijo. In tu je prvo pravilo:

1 Georg Wilhelm Friedrich Hegel: Fenomenologija duha, Ljubljana, Društvo za teoretsko psihoanalizo, 1998, str. 180.

ZAKON #1: Porazdelitev kakcev je agregirana.

Ugotavljam, da psi kakajo vedno na istih mestih. To preprosto pomeni, da pasji kakci v danem prostoru niso razporejeni niti naključno niti homogeno, temveč »agregirano«, po skupinah, kar je dejstvo, ki odseva enega temeljnih načinov razporeditve organizmov po prostoru.² Tudi psi poznajo nekaj takega kot »stranišče« in pregovor, da se »enako družijo z enakimi«, velja tudi za drek. To je pravilo s pomembnimi praktičnimi posledicami: prepričan si lahko, da boš tam, kjer boš naletel na en kakec, kmalu našel še drugega. In tretjega. In kup dreka. S to zavestjo sem danes odšel neposredno do teh nahajališč in pričel tam. To zadeve pospeši. Ker zakon ni lokalno omejen (tj. na kupih ne kakajo samo dupleški psi), lahko iz tega izpeljemo pragmatični imperativ: tam, kjer zagledaš kakec, je verjetnost, da boš »naguzil pesiča« zraven njega, precejšnja. Zato: pazi!

21. 8. 2014

ZG. DUPLEK

Nov dan, nov zakon!

ZAKON #2: Izkušnja pobiranja kakcev pozitivno vpliva na razvijanje sposobnosti njihovega naglega odkrivanja.

Gre za preprosto, a zanimivo dejstvo, ki ga dobro poznajo tudi gobarji: izkušen pohodnik najde jurčka veliko lažje kot neizkušen sprehajalec in isto velja za pobiralca pasjih drekov. To dejstvo nam, podobno kot gestalt figure ali znane optične iluzije, daje vedeti, da »golo opazovanje«, kakršnega so hoteli imeti objektivni neopozitivisti, preprosto ne obstaja. Dewey ima prav: človekovo zaznavanje se odvija v »izkustvenem kontinuumu« in vsaka zaznava vpliva na naslednjo. Lahko bi tudi rekli, da so to modrost poznali že naši pradedi, ki so jo strnili v pregovor: »Izkušnja dela mojstra.«

22. 8. 2014

ZG. DUPLEK

Zakaj je star pasji kakec bel kot kreda? – Zato ker potem, ko iz njega izhlapi voda, ostane v njem le še kalcij (Ca) kot anorganska snov:

2 Prim.: Davorin Tome: Ekologija - organizmi v prostoru in času, Ljubljana, Tehniška založba, 2006, str. 109.

ZAKON #3: Konsistenca kakca je odvisna od količine evaporirane H₂O.

To pomembno pravilo nam pove, da je konsistenca posameznega kakca odvisna od prebave posamezne živali, hrane, letnega časa in podnebja, a tudi od časa, ki je pretekel od opravljanja potrebe. Na podlagi tega zakona zdaj razumem, da sem drugi dan, ko sem se še pred prvo cigareto odpravil na delo, naredil napako: izkušen pobiralec namreč dobro ve, da se nabiranja ne sme lotiti prehitro, ko je kakec še topel in ko vsebuje največ vode, ne sme se ti nikamor muditi. Šele peti dan sem postal hvaležen, da sem v Dupleku, pomislil sem namreč, da urbani sprehajalec nima časa (pa tudi železne lopate in grebljice ne ...).

23. 8. 2014

ZG. DUPLEK

Problematika, s katero se ukvarjam, me je pritegnila do te mere, da jo želim osvetliti z najrazličnejših perspektiv:

ZAKON #4: Sestavo dreka diktira globalni kapital.

Proizvodnja pasje hrane je namreč skoraj v celoti last multinacionalk: Mars ima v lasti znamke Iams, Eukanuba, Natura in Pedigree, Nestlé pa znamke Purina, ki predstavljajo 50-odstotni tržni delež. V Ameriki? Ne vem ... Moji psi so kakali tukaj na dupleških tleh. Vendar pa spletna stran Euromonitor International ugotavlja: »Naraščajoči urbani srednji razred se je v zadnjih letih izkazal kot plodna tla za prodajo, povezano s skrbjo za domače ljubljence, pri čemer narašča število lastnikov domačih ljubljencev s tem, ko lokalni potrošniki sprejemajo zahodne navade.«³

3 [http://www.euromonitor.com/dog-food?id=1&pageSizes=50&sortBy=5&fs\[0\].Code=WO&fs\[0\].Group=geography&fs\[0\].Name=World&fs\[0\].hasChildren=False&fs\[0\].Expanded=False&fs\[0\].Type=Child](http://www.euromonitor.com/dog-food?id=1&pageSizes=50&sortBy=5&fs[0].Code=WO&fs[0].Group=geography&fs[0].Name=World&fs[0].hasChildren=False&fs[0].Expanded=False&fs[0].Type=Child).

RIKARDO

Prevod MUANIS SINANOVIĆ

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

GUSTE DLAKE GOSPODINE KLAJN

Dužina i visina su kolinearne
A šta je ovo
A šta ti znači ova reč
Je l si gledao ti onaj crtani Linea
Ortogonalna znači normalna
Tu prolazi
Sadrži presek
Iks ipsilon minus tri ipsilon iks možda
A možda traži paralelne
Ne traži niko od tebe da napišeš u eksplcitnom obliku
I pretvaraš ga u jedinicu
Odakle dokle
Gospodine Klajn
Sad sam se opet setila vaše knjige
Koju sam bogami debelo platila
Prelepa je

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

GOSTE DLAKE GOSPOD KLAJN

Dolžina in višina sta kolinearni
A kaj je to
A kaj pomeni ta besedo
Si gledal tisto risanko Linea
Ortogonalna pomeni normalna
Tu gre mimo
Vsebuje presek
Iks ipsilon minus tri ipsilon iks morda
Ampak morda išče paralelne
Nihče ne zahteva od tebe, da napišeš v eksplcitni obliki
In jo pretvoriš v enoto
Od kod do kod
Gospod Klajn
Zdaj sem se spet spomnila vaše knjige
Ki sem jo, zaboga, mastno plačala
Prelepa je

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Rikardo je rojen 156. 232. Trinajst tisoč šeststo triinpetdeset. Rikardo živi. Rikardo je mrtev, kakor boš tudi ti mrtev. Res je, Srbija potrebuje takšne sinove, kakršen je Rikardo, ne pa drogeraše, japije, mamine sinčke in druge, ki zastoj jedo kruh in od katerih država nima nobene koristi. Rikardo, vse tvoje stvari so odlične, manjka ti samo Rockefeller, ki iz sence vleče vse niti, ki je financiral 2. svetovno vojno, da bi dosegel premoč, pa ni uspelo, a zdaj bo. Bravo Rikardo, bravo, spleča se pogledati vse, kar si napisal. Škoda samo, da mladina noče gledati tega, ampak gledajo kmetijo, vb in ostale zvarke »velikega očesa«. Hvala in samo tako naprej!!!!!! Rikardo, ali ti vidiš kaj se dogaja? Je HAAARP v vprašanju ali kaj? Verjetno je tudi to, da je v atmosferi preveč letal in da se tega ne da več zdržati. BOKI SMOKI je napisal: VSAKA ČAST, RIKARDO!!! Velik pozdrav od Dragana in Saleta alias Regana iz Bajine Baste, seveda ... Kjer je to pisano, sicer si prelepa kot vedno. Niti podvomiti nam ni treba, da bo Rikardo našet rešitev za vse. Njegova dela govorijo o njem. Vsa čast takemu človeku! Rikardo ne nosi brkov, kljub temu da si tega tako želi. A če je to res, in zdi se, da je res, se nam težko godi.

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Kako je Baltik prostran i neupotrebljiv, tu
Otrov se kuje u starim plehanim šerpama
Ti prijateljima u goste
Svoje pijane sinove vodiš
Preko zaleđenog okeana
Tišina miriše na sumpor
I život stoji tamo gde je i nastao

Kičma pucketa u ognjištu
Neznabošci vrište pod stopalima
Kukuruz se kruni šakama bogova
Tu retko otvaraju usta
A i tada
Lome vilice dok zevaju
»Ovde se ne leže da bi se spavalo
Ovde se pada u nesvest od umora«

Niko tu ne zna kako se zove
Odazivaju se tek na
Lavež pasa i riku slonova
A svako ima svoju posudu
U koju piša
I u kojoj se ogleda

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

JELEN/ VRHUNSKO TEHNIČKO DOSTIGNUĆE/ DOŽIVLJAVA KVAR UMESTO NESREĆE

(Haiku)
Sebastijan ne voli plač
Ipak,
Korbač koji dodiruje jezikom
I dalje nema ukusa

Tako ti je to u Beču

Žene liče na svoje gospodare
I fantastično biće na četiri točka
Koje ja zovem automobil
Dolazi i odlazi svakoga jutra

Sreda je četvrtak
Svakoga dana
Ljubav je mržnja
I alpska salama
Prošarana planinskim vrhovima
Drhti u grudima

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

Kako je Baltik prostran in neuporaben, tu
Se strup kuha v starih plehnatih loncih
Ti k prijateljem v goste
Svoje pijane sinove vodiš
Preko zamrznjenega oceana
Tišina smrdi po žveplu
In življenje stoji tam, kjer je bilo tudi ustvarjeno

Hrbtnica poklja na ognjišču
Krivoverci kričijo pod stopali
Koruza se lušči v rokah bogov
Tu redko odpirajo usta
In še takrat
Si lomijo čeljusti med zehanjem
»Tukaj se ne leže, da bi se spalo
Tukaj se pada v nezavest od utrujenosti«

Nihče tu ne ve, kako mu je ime
Odzivajo se šele na
Lajež psov in trobljenje slonov
A vsak ima svojo posodo
V katero ščije
In v kateri se ogleda

Prevedeno iz knjige: *RIKARDO*

JELEN/ VRHUNSKI TEHNIČNI DOSEŽEK/ DOŽIVLJA OKVARO NAMESTO NESREĆE

(Haiku)
Sebastijan ne mara joka
Kljub temu,
Korobač, ki se ga dotika z jezikom
Še naprej nima okusa

Tako je to na Dunaju

Ženske so podobne svojim gospodarjem
In fantastično bitje na štiri kolesa
Ki mu jaz pravim avtomobil
Prihaja in odhaja vsako jutro

Sreda je četrtek
Vsak dan
Je ljubezen sovraštvo
In alpska salama
Pošekana s planinskimi vrhovi
Drhti v prsih

Tad glad nas zove u društvo
Prijatelji smo
Moja ruka se trese u tvojoj ruci

Dok ispijam njegovu kafu sa slatkim kolačima
On predaje svoje telo kosmonautima
Znaš,
Njegov prijatelj je već odavno mrtav
Kao što ćeš i ti biti mrtav

Tako ti je to u Beču

PAZI, DAO SI MU BES_ČEPA

Nije tuga za čoveka
On
Dugim toplim sečivom
Vešto i nežno
Skoro roditeljski
iseca mekane kocke
Barene slanine
Pa ih daje svojoj deci koja
Otvorenih usta
Mljackaju
Smeju se
U oči se gledaju

Takrat naju lakota vabi v družbo
Prijatelja sva
Moja roka se trese v tvoji roki

Medtem, ko pijem njegovo kavo s sladkimi kolači
On prepušča svoje telo kozmonavtom
Veš,
Njegov prijatelj je že davno mrtev
Tako kot boš tudi ti mrtev

Tako je to na Dunaju

PAZI, DAL SI MU BES_ČEPA

Ni žalost za človeka
On
Z dolgim toplim rezalom
Vešče in nežno
Skoraj starševsko
naseklja mehke kocke
Obarjene slanine
In jih da svojim otrokom
Ki odprtih ust
Mljaskajo
Se smejiijo
Se gledajo v oči

Prevod MONIKA VREČAR

LEPI DURAL

Čekam
Seržjak prekrstio ruke i puši
Zaboravio čovek da je živ
Telom stresa pepeo
Oblači večernje haljine
Noćima
Pesme o radu sa ženama peva
Posle ih vraća pijanim muževima
Ali,
Šta danju da radi
Kada sunce od jutra grize jednu polovinu lica
A ljudi stoje u redu
U miru
Kao pred pogubljenje
Ili pred bolesničkom posteljom

Pružih mu praznu šaku iz tela
Dajte mi dva kilometra hleba –
Najzad mu rekoš
Dok me je njegov pogled presecao
Na dve savršene polovine

LEPI DURAL

Čakam
Seržak je prekrižal roke in kadi
Človek je pozabil, da je živ
S telesom otresa pepel
Oblači večerne obleke
V nočeh
Pesmi o delu z ženskami poje
Potem jih vrača pijanim možem
Ampak,
Kaj naj počne podnevi,
Ko sonce od jutra grize eno polovico obraza
Ljudje pa stojijo v vrsti
Pri miru
Kot pred pogubljenjem
Ali pred bolnikovo posteljo

Ponudil mu je prazno pest od telesa
Dajte mi dva kilometra kruha –
Mu je končno rekel
Medtem ko me je njegov pogled presekal
Na dve čisti polovici

**MAKAZE, SEKIRU, PA ČAK I NAOŠTRENU LOPATU UMESTO
BRITVE RADIJE KORISTI DA BI SE OBRIJAO ALEKS KARPENKO
IZ NIŽNJEG NOVGORODA U RUSIJI**

Depresija nije zajebancija
Ona nosi kolt M1911A1 92F 9mm Parabelum (9*19)
TT-kompakt u kalibru 9mm Para
CZ 99 S&w 40
Za početka dovoljan je Sig P220
Onda se u moj život ušunjao SIG SAUER P226 X-FIVE
COMPETITION u kalibru 9mm
Ruger LC9 (9x19mm) Browning M1906
CZ 75 D COMPACT (CZ 75 P-01) ili Beretta 92FS je zakon.
Kao rezerva Sig Sauer P229.
Moj otac ima Inox verziju, a ja CZ-85B

**HAIKU
ZA BSO**

Ovo je prst
I ja sam njegov svedok

Aleksandrija je mesto bez sunca
Bez užasa
Sa rukom u džepu
Tu
Čudesni starac
Ljudima
Vodu u očima nosi

Tu
Vetar besno
Tera svoje konje
Čuvaj se vetra

Dolazi zima
Čuvaj se zime

Dolazi Voja

Aleksandrija je čudesno mesto pod snegom
Bez sunca
Gde Voja mi
Umesto pozdrava
Pruž a dlan
Kao kašiku sirupa
Ili činiju tople goveđe supe

**ŠKARJE, SEKIRO, IN ŠE NABRUŠENO LOPATO NAMESTO
BRITVE RAJE UPORABLJA DA SE OBRIJE ALEKS KARPENKO IZ
NIŽJEGA NOVGORODJA V RUSIJI**

Depresija ni zajebancija
Ona nosi kolt M1911A1 92F 9mm Parabelum (9*19)
TT-kompakt 9mm kalibra Para
CZ 99 S&w 40
Za začetek zadostuje Sig P220
Potem se je v moje življenje prismukal SIG SAUER P226 X-FIVE
COMPETITION, 9mm kalibra
Ruger LC9 (9x19mm) Browning M1906
CZ 75 D COMPACT (CZ 75 P-01) ali Beretta 92FS sta zakon.
Za rezervo Sig Sauer P229.
Moj ati ima verzijo Inox, jaz pa CZ-85B

**HAIKU
ZA BSO**

Tole je prst
In jaz sem mu priča

Aleksandrija je mesto brez sonca
Brez bede
Z roko v žepu
Tukaj
Čudežni starec
Ljudem
Prinaša vodo v očeh

Tukaj
Vetar besno
Tera svoje konje
Pazi se vetra

Mr az prihaja
Varuj se mr aza

Voja prihaja

Aleksandrija je čudežno mesto pod snegom
Brez sonca
Kjer mi Voja
Namesto pozdrava
Ponuja roko
Kot žl ico sirupa
Ali skledo vroče goveje juhe

On
Visok i nejasan
Ja pred njim patuljast
I iskošenog pogleda
Zagledan u oči koje sjaje

(On još uvek veruje u magiju
Ja još uvek ne verujem)

Zima je
Reče mi Voja pogledom
Pod kojim su se nekada rušili hramovi
I dizale lomače

Aleksandrija je čudesno mesto
Gde umesto pozdrava
Kao kurb lu
Okrećeš krutu alkoholičarevu ruku
Zagledan u oči
Koje uvek nešto hoće

On
Visok in nejasen
Jaz pred njim pritlikav
In s togim pogledom
Zagledan v oči ki sij ejo

(On še vedno verjame v magijo
Jaz še vedno ne verjamem)

Mr az je
Mi reče Voja s pogledom
Pod katerim so se nekoč rušili templji
In vzdigovale grmade

Aleksandrija je čudežno mesto
Kjer namesto pozdrava
Kot ročko
Obrneš kruto alkoholikovo roko
Zagledan v oči
Ki vedno nekaj hočejo

AMADEJ KRALJEVIČ

NEVIDNI V SOBI

tomo plava po stolpu pesmi
baraba kakor jaz ko obuvam popotne čevlje

pod točo bluesa bi poročil marijo
da lahko osamljeno potujema
občasno zadenema luknjo
občasno grešima zemljo s potom
iskajoč ostanke zasušenih tekočin

ta šibek svetloben dan ko hočem domov
rdečina in vodica
spojita mast znotraj človeka
zraven vskoči še čarl davni
ko ne gre posej

PARK

noč sem rezal pod drevesom
ko me zajaha senca
počasi se prebutam v dan

prijatelju iz temnice zvijem čik
pogovarjava se o lastništvu parka
malo vpijeva na jutranje tekače

z vrečo praznih flaš nadaljuje
dalje
v iskanju tistih nekaj kun za zajtrk česarkoli

celotno telo mi je opečeno
uživam ko prebadam mehurje
vržem se v solnico med ribice
otresem
vibrira pogled
sem posvojen pes
ki so ga novi lastniki pravkar predstavili sosedom

ponovno sem fizično prisoten
to noč ni bilo drog
se podpišem

PREPAD

pri prepadu na koncu začetka
minuta za kavo
sede na belih stolih
beli mizi
brez živčne evforije ob pogledu navzdol

steno prepada
brez varoval
osvaja goreči mož
svoje prstke zatika v oči gore
svoj dušik
pušča za sled

na dnu prepada
miga morska panda
hlasta za ogljem
počasi žre goro
počasi golta vdihava vrh
svojega varovanca
če ne bo njen
ne bo od nikogar

končno je upor
prebudila se je gora
končno je upor
razklala ji je gobec
končno je upor
zadimila meso

KOSOVEL IN KRAMBERGER, MED AVANTGARDO IN SODOBNO SLOVENSKO POLITIČNO POEZIJO

IZTOK OSOJNIK

PRED KAPITULACIJAMI

Iz ranjenih gora Balkana
se valijo zlati dolarji
v vse ubite makedonske
upornike.

(Kosovel, 2009, 162)

Stanje stvari zahteva, da spregovorim o politični poeziji. Ali v slovenski poeziji kaj takega obstaja? Obstaja. Pri tem je takoj treba opozoriti na nekakšno razvodnico, ki loči različna politična porečja v slovenski poeziji. Ko govorim o slovenski politični poeziji, nimam v mislih tradicionalno razumljenih »representijskih« političnih pesnikov, kot so na primer Mile Klopčič, Tone Seliškar, Miran Jarc, Matej Bor, Karel Destovnik Kajuh, Lojze Krakar in še kdo, torej pesnikov, ki so se politično angažirali ali upesnjevali politične vsebine. Kaj pravzaprav mislim s politično poezijo, bom poskušal pokazati z analizo pesmi dveh pesnikov: Srečka Kosovela in Taje Kramberger. Prvi literarno zaznamuje začetek 20. stoletja, druga današnji čas.

Študija naj bi bila prispevek k celovitem razmišljanju o slovenski politični poeziji in hkrati uvod v nujno problematiziranje prevladujoče apolitičnosti v poeziji večine uveljavljenih sodobnih slovenskih pesnikov, ki se pod vplivom agresivne ideologije neoliberalnega novoreka in restitucije klerikalnega ambienta, ne da bi se tega sploh zavedali, zatekajo v anemičen pesniški diskurz postsocialističnega postmodernizma v prepričanju, da je po padcu berlinskega zidu prišlo do konca zgodovine, do konca velikih zgodb in do razpada celovitega pogleda na svet, ki naj bi aktivistično ukvarjanje tako z lokalnimi kot z globalnimi socialnimi krivicami in nepravilno svetovno delitvijo življenjskih dobrin in pogojev v skladu s korporativističnim kapitalizmom omejil na larpurlartističen cinizem in ignoranco. To je seveda simptom neoliberalnega konformizma. S koncem zgodovine neoliberalni teoretiki mislijo na izključitev zgodovinskega in socialističnega obravnavanja bodisi celovitih svetovnih bodisi parcialnih lokalnih problemov in konec tako globalne kot lokalne socialistične politike.¹

1 »That was the real point of Fukuyama's dramatic ›end of history‹ announcement at the University of Chicago lecture 1989: he wasn't actually claiming that there were no other ideas in the world, but merely that, with Communism collapsing, there were no other ideas sufficiently powerful to constitute a head-to-head competitor« (Klein, 2008, 253). Tudi na sploh ta knjiga podpira teze v mojem uvodnem razmišljanju in vsekakor pomeni pomembno branje za vsakogar, ki bi rad razumel, kaj se danes dogaja na globalni ekonomsko-politični ravni. Glej tudi Žižek, 2007, 126-127: »... psevdoheglovska ideja ›konca zgodovine‹ pri Fukuyami (kapitalistična liberalna demokracija tvori poslednjo Formulo najboljšega možnega družbenega reda, tako da sedaj ni več prostora za nadaljni konceptualni napredek, tu so le še empirične ovire, ki jih je treba premostiti) ...«

V postpostmodernistični (postsocialistični) praznini močnih literarnih trendov, multikulturalnosti, informacijske poplave, informacijske razpršenosti in pluralizacije poetik je mogoče analitično razbrati delovanje mehanizma političnega nezavednega, to je načrtne potlačitve socialističnih vprašanj in učinek novih vzgojnih sistemov, ki so kakršnokoli ukvarjanje s socialnimi in političnimi temami kot bistveno razsežnostjo osveščenega vsakdanjega življenja uspeli izločiti iz intelektualnega horizonta večine sodobnih slovenskih avtorjev (to velja tudi za večino populacije, ki jo predstavljajo), njihovo pesniško ustvarjanje pa zreducirali na neobvezno preigravanje na ravni nekakšne *belles lettres*, se pravi všečne literarnosti in družbenega uveljavljanja. Za razliko od prevladujočega nihilizma in intelektualnega uboštva, ki pomenita alibi neoliberalnem novoreku, menim, da je treba poglobiti vedenje o socialni in politični funkciji poezije. Tu ne gre za njeno zunanjo vlogo, ampak za samo njeno jedro. V prispevku bom z analizo poezije Srečka Kosovela in Taje Kramberger poskušal pokazati, da je resnica pesniškega politična. Če kaj zaznamuje podtalnico navideznega pluralizma poetik, ki nenavadno začudujoče sovpada s potrošniškim pluralizmom blag, je to njena politična stvarnost, ki je zavezujoča ne glede na posameznikovo (pesnikovo) sposobnost njenega premisleka in upora proti konformizmu.

I.

Kot rečeno, moj namen ni izdelati temeljite študije slovenske poezije v zadnjih sto letih, zato se bom omejil na paradigmo, ki jo označuje delo dveh pesnikov. Poskusil bom vpeljati ustrezno orodje, z njegovo pomočjo analizirati omenjeno političnost njune poezije in pokazati na ključno strukturo, ki nasploh slovensko poezijo označuje kot politično v samem jedru. Da ne bi prehitro sklepali, pa je najprej treba opozoriti na nezadostnost površnega razumevanja politike kot strankarskega opredeljevanja avtorjev in njihovega delovanja znotraj institucionaliziranih oblastnih hierarhij (v vzpostavljenih ustanovah ali modusih, torej v »policiji« kot temu pravi Jacques Rancière, mislec, na ugotovitve in premisleke katerega se bom v nadaljevanju skliceval, to je, na delovanje znotraj določenih konvencionalnih političnih tako materialnih kot simbolnih inštitucij). Tako razumevanje (»demokratske«) politike se lahko poezije dotakne zgolj od zunaj (ko poezijo na primer sodimo po politični opredeljenosti avtorja ali po tem, da so jo uporabili kot politično mašilo na kakšni partijski proslavi).

V razmišljanju o politični dimenziji v poeziji Srečka Kosovela, v drugem delu prispevka pa tudi Taje Kramberger, stvari poenostavljam, zato opozarjam samo na dve ravni

političnega, ki sta na delu v pesmi. Prva zaobjema vsebino pesmi, njeno idejo ali njeno tendenco, kot jo imenuje Walter Benjamin. Druga pa njeno literarno/jezikovno strukturo, njeno estetsko razsežnost, ki se na ozadju tradicionalne pesniške geste kaže kot izstop iz tradicionalnega režima pesniške govornice (disenz) in kot oblikovanje nove strukture poezijskega² dialoga, ki v branje in pisanje pripusti pred tem zadušene glasove in usode³, torej kot politično preobražanje samega načina pesnjenja (ali kot Rilke pravi v pesmi »Arhaični torzo Apolona«: ko »začutiš, da se moraš spremeniti«/Rilke, 1986, 35/). To ni več reprezentativno, literature ne uporablja več za uveljavljanje družbeno-političnih interesov, ampak pomeni *spremenjen* način pisanja poezije, performativnost izstopa iz tradicionalnega načina pesnjenja in konvencionalne estetike v nek nov, poezijsko-politično radikalen način, ki odpravi konvencijo, v prvi plan postavi samo singularnost govornice⁴ in strukturno uveljavi nova razmerja simbolne in družbene moči, ki prezentirajo prvoosebni subjekt in njegove stvarne izkušnje. Kosovel v spisu »Perspektive moderne umetnosti«, pravi:

»Bolj kot kdajprej se hoče moderna umetnost otresti tradicije, bolj kot kdajkoli se moderna umetnost upira priznani, v varstvu in zavetju idealnih navdušencev zagovarjani umetnosti. Moderna umetnost, ki ustvarja po večini sama iz sebe, se hoče obvarovati monotone poeticizma, v formalni sterilnosti temelječe uglajenosti, moderna umetnost noče izvežbanih, slabiških glumačev, marveč močnih, elementarnih ljudi. *Zato je moderna umetnost.*«⁵

Morda se na prvi pogled zdi neumestno, da govorim o politični poeziji pesnika, ki je v enem od svojih pisem jasno zapisal: »... še nič mi ni dalo povoda, da bi se navdušil za slovensko sodobnost na kateremkoli polju (vzameš lahko tudi politično, ki pa nas ne briga /podčrtal I.O./)⁶ Toda to izjavo je treba vzeti previdno. Kdorkoli pozna Kosovelovo delovno

zagnanost v okviru kluba Ivan Cankar, ve, da je bil družbeno nadvse angažiran intelektualec in umetnik, o čemer priča tudi njegovo zadnje predavanje ki ga je imel 23. februarja 1926 v Zagorju pod naslovom »Umetnost in proletarec«. Torej je zgornjo izjavo treba dodobra premisliti v luči njegove jasne in izpričane politične angažiranosti. Gotovo je imel v zgoraj navedeni izjavi v mislih posebno, ozko razumevanje političnega, ki ga je imel za nezadostno, saj je pozneje v predavanju v Zagorju jasno povedal, da šteje samo tisti umetnik, »ki se je priključil onemu gibanju, ki se ravno tako bori za popolno svobodo človeka, za popolne pravice človeka in ki se bori z razrednim bojem za brezrazredno družbo ...« (Kosovel, 1977a, 24). Očitno slovenska politika, ki jo je v zgornji izjavi zavrgel, ni zadostila naštetim zahtevam. In prav zaradi tega se z njo ni imelo smisla resno ukvarjati. Če primerjamo datume, ko sta bili podani ena in druga izjava, vidimo, da je med njima preteklo samo pol leta. Tudi iz nekaterih drugih člankov iz tega obdobja vemo, da je bil Kosovel še kako politično angažiran, da torej tu ne gre za obrat v njegovem nazoru in delu, ampak za dve razumevanji političnega. In prav s premislekom o razliki med obema razumevanjema političnega bomo morda lahko prišli do jasnega uvida v avtentično estetsko jedro politične poezije, ki »ustvarja po večini sama iz sebe«. Očitno je prav ob premisleku nasprotujoče si narave političnega v poeziji mogoče priti do razumevanja, kaj je politična poezija kot samolastna estetska struktura. S tem bomo torej dobili ključ za razumevanje, kako slovenske poezije kot politične poezije ne videti v programskem, reprezentativnem, temveč v »poezijskem« smislu. Šele na ozadju teh spoznanj bomo lahko rekli kaj tudi o pozabi ali potlačitvi »agonistične« kontradikcije poezije kot njene osnovne političnosti.

Najprej moram pojasniti določene pojme, s pomočjo katerih bom analiziral zgoraj skicirano stanje. V teoretičnem delu svojega prispevka o v osnovi kontradiktorni naravi poezije in njeni politični določenosti se naslanjam na dva avtorja. Gre za Walterja Benjamina in Jacquesa Ranciéra. Poglejmo si najprej, kako o politiki literature razmišlja drugi.

»Politika literature ni politika njenih avtorjev. Ne ukvarja se z osebnim zavzemanjem za družbene in politične zadeve in bitke pripadajočega časa. Niti se ne ukvarja z načini reprezentacije političnih dogodkov ali socialnih struktur in družbenih bojev v njihovih knjigah. Sintagma »politika literature« pomeni, da literatura »dela« politiko kot literaturo — da obstaja posebna zveza med politiko kot določenim načinom delovanja in literaturo kot

določenim načinom pisanja.«⁷

Ta odstavek lahko uporabimo tudi kot kritiko zadnje faze Kosovelovega pesništva, ki ga na primer zaznamuje cikel z naslovom »Rdeči atom«. Tako to v socialno politični aktivizem in tendencialnost zazrtu pesnjenje kot predavanje v Zagorju pomenita določen zdrs v tistem, čemur rečemo politična poezija, namreč zdrs nazaj v reprezentacijsko⁸ literaturo, ki se posveča zunajliterarnim interesom, in se postavlja v funkcijo izražanja in uveljavljanja literarnemu svetu zunanjih vodil (recimo političnih ideologij, pogledov ali veljavnih govoric dominatnih skupin), kar pomeni pozabo politične poezije, ki »ustvarja po večini iz sebe«. Poezija ne deluje več politično, ampak ideološko, postane političen pamflet, v katerem se njeno singularno jedro utopi, njen notranji učinek pesniškega jezika, njena ideološka funkcija, ki reprezentira režim literaturi zunanjih norm, pa izgubi moč obrata in delovanja od znotraj na ven. To je jasno vidno v prvi od treh Kosovelovih pesmi iz cikla »Rdeči atom«, ki je nastal nekje konec leta 1925.

Skozi sivino trdih razmer,
glej, ne zgreši svetle smeri
v melanholiji, v duščici temi,
vzpni se kot ogenj preko ovir!

Plamen žareč bo presekal temo,
kakor zastava bo plapolal,
človek bo dvignil obraz od tal,
v bodočnost bo vstopil z uporno nogo.

Naši napori v žrtvi in delu
bodo razgibali mrtvo telo,
in kar je strto ležalo v pepelu,
bo kakor slap vžuborelo v nebo.
Poglejte drugovi: iz naše moči

⁷ The politics of literature is not the politics of its writers. It does not deal with their personal commitment to the social and political issues and struggles of their times. Nor does it deal with the modes of representation of political events or the social structure and the social struggles in their books. The syntagma »politics of literature« means that literature “does” politics as literature-that there is a specific link between politics as a definite way of doing and literature as a definite practice of writing” (Ranciére, 2004,10). Kjer ni navedeno drugače, je prevod navedenih izjav in odlomkov v eseju moj.

⁸ V pomenu reprezentacijski od reprezentacija [lat. *representatio*] 1. predstavlanje, zastopanje (tudi v političnem pomenu, op. I.O.) 2. predstavništvo, zastopstvo, delegacija 3. predstava, prikazovanje, predstavitev 4. stanu ali položaju primeren videz, nastop. 5. veljaven videz (Slovar tujk 2002). Reprezentacijska literatura torej ne pomeni tiste, ki posnema zunanji svet v pomenu *mimesis* ali *imitatio*, ampak je v funkciji dominantne particije družbe, ki uveljavlja, zastopa govorico določenega sloja in potlači druge glasove (za neveljavne, nelepe, neliterarne).

se novo, bodoče življenje budi.

(Kosovel, 1964, 170)

Nobenedga dvoma ni, da se pesem bere kot programski tekst, kot »agit-propski« poziv. Čeprav ji ni mogoče odreči pesniškega učinka, je ta potisnjen v drugi plan, saj ni mogoče zakriti njenega revolucionarnega mesijanstva, ki pomeni delanje politike od zunaj, čeprav v samem načinu tega političnega angažmaja v sebi že nosi kal bodoče potlačitve, ki v estetskem smislu pomeni potlačitev politične resnice pesmi in sicer kot določen način delovanja jezikovnega organizma, kot tekst, ki opravlja reprezentacijsko funkcijo. Če takšen način govornice prevedemo v prostor družbenih odnosov, potem bo tako deklarirana in izvedena revolucija pripeljala do novih krivic in potlačitev, saj »novi človek« ne bo uveljavljal svoje resnice, ampak bo samo reprezentant neke od zunaj postavljene zapovedi/programa. Tako razumljena revolucionarna poezija pomeni torej napačno politiko, saj že po načinu, kako deluje, izniči svojo deklarirano programsko načelo in sama kot taka uveljavlja perfidni sistem, proti kateremu deklarativno nastopa. Politika kot določen način delovanja in literatura kot določen način pisanja sta torej strukturno simetrični. Ni mogoče pravično politično delovati z literaturo, ki strukturno ohranja tradicionalen način pisanja, to je tisti političen režim, proti kateremu deklarativno nastopi Kosovel.

»Prišel je čas, ko je umetnik sam postal ogrožen v svojih najelementarnejših človeških pravicah, in ta čas se je umetnik prebudil in spoznal, da tudi njemu ovirajo besedo, kadar hoče govoriti po svojem prepričanju, zvest samo brezobzirnemu spoznanju, da mora umetnik govoriti resnico, ne pa lagati« (Kosovel, 1977a, 24).

Prav v tem je srž neuspeha komunistične revolucije, ki je sicer propagirala novo družbeno ureditev, vendar nikoli ni nadomestila sistema družbenih nepravil in družbene hierarhije (tisto, kar bi Ranciére imenoval »policija«) s pravičnejšim, neskorupiranim sistemom. V osnovi je zadržala nepravilno »razredno ureditev«, čeprav jo je izvedla na svoj način. Socializma in kapitalizma po vsebini ni mogoče enačiti, skupna pa jima je nepravilna družbena organizacija in korupcija, le da to strukturirata vsak na svoj način. In nasilno. Kaj to pomeni za politiko poezije in za resnico o njej, o kateri umetnik ne le, da ne sme lagati, ampak je tudi ne sme reproducirati? Ali povedano drugače: kdaj lahko govorimo o politiki poezije, kot tistem delanju poezije, ki ustreza njeni resnici in sovпада s pravičnim delovanjem v politiki?

»Politika je predvsem način okvirjanja, v čutni danosti,

² Pridevnik »poezijski, -a, -o« uporabljam namenoma, ker ločim med poezijo in pesništvom. Prvi izraz zaznamuje filozofsko precej kompleksnejši pojem fenomenološke strukture ustvarjalnosti, drugi pa ima bolj deskriptiven, vrsten pomen, ki zveni precej bolj površno.

³ Morda bi bilo tu umestno opozoriti na v osnovi konfliktno naravo vsakega političnega angažmaja kot boja za eksistenco, ko je ogrožen obstoj določene grupe, in aktivno — z določeno stopnjo intenzivnosti — zahtevo po enakopravnem upoštevanju pravic in svoboščin v odnosu prijatelj/sovražnik, kot politično opisuje Carl Schmitt v razpravi »Pojem političnega« (Schmitt, 1994, 79-82, posebej opombe 2, 3 in 4).

⁴ Pojem singularnosti uporabljam v pomenu, ki sem ga sem dodobra razdelal v Osojnik 2010.

⁵ »Perspektive moderne umetnosti«, (Kosovel, 1977b, 811).

⁶ »Pismo Cirilu Debevcu iz 9/VII 1925« (Kosovel, 2006, 210).

določene sfere izkušnje. Pomeni razdelitev čutnega, vidnega in izrekljivega, ki omogoča (ali pa ne) določenim danostim, da se pojavijo; ki dovoli ali ne dovoli določenim subjektom, da jih določijo in o njih govorijo. Je poseben preplet bivanja, načinov delovanja in načinov izrekanja. Politika literature torej pomeni, da je literatura kot literatura vključena v to delitev vidnega in izrekljivega, v ta preplet bivanja, delovanja in izrekanja, ki uokvirja polemičen skupen svet.«⁹

V zgodovinskem načinu vidnosti v literaturi obstaja posebna povezanost med sistemom pomenov, sistemom besed in sistemom vidnosti stvari. Ta sistem zahteva poseben sistem učinkovitosti besed, ki odpravlja drug sistem. Ranciére ugotavlja, da

»nasprotje med literaturo kot modernim režimom umetnosti pisanja ter starim svetom reprezentacije in ›belles-lettres‹ ne pomeni nasprotja med dvema stanjema jezika. Niti ni nasprotje med sužnostjo *mimesis* in avtonomnostjo samoreferenčnega pisanja. Je nasprotje med dvema načinoma povezovanja pomena in delovanja, uokvirjanja odnosa med izgovorljivim in vidnim, podeljevanja moči besedam, da izrazijo skupni svet. Pomeni nasprotje med dvema načinoma delanja stvari z besedami.«¹⁰

Zgodovinsko je po njegovem do tega preloma v literaturi med dvema režimoma delanja stvari z besedami prišlo po letu 1800 (s Flaubertom in Mallarméjem). Nova, egalitarno naravnana ravnodušnost do hierarhije starega režima je nadomestila reprezentativno moč umetniškega ustvarjanja z besedami, povezanega z močjo družbene hierarhije, ki je temeljila na zmožnosti naslavljanja določene vrste publike z določenimi govornimi gestami. Vendar to ni pomenilo samo, da pomen ene volje ni več povezoval z drugo, ampak se je

prikazal kot zveza med znaki in drugimi znaki. In ker zapisana beseda ni več nagovarjala točno določene osebe ali javnosti, se je spremenila v nemo govornico, o kateri je kot prvi spregovoril italijanski filozof Gian Batista Vico. Ta govornica se je obračala k splošnemu, kateremu koli človeku, ne da bi vedela, komu mora govoriti in komu ne. Ko se je pomen preobrazil v »nem« odnos znakov do znakov, tudi človeško delovanje ni bilo več prepoznavno kot uspešno ali neuspešno zasledovanje ciljev oseb s svojo voljo. To je privedlo do zelo zanimive povezave med literaturo, znanostjo in politiko. Literatura se je spremenila v nekakšno meta-politiko, ki je zgodovinske dogodke in osebe potegnila ven iz njihove vsakdanje, na zemljo priklenjene stvarnosti ter jih v njihovi pravi luči prikazala kot fantazmogorično tkanje pesniških znakov, ki so prav tako zgodovinski simptomi. »Kajti njihova narava pesniških znakov je ista kot njihova narava zgodovinskih produktov in političnih simptomov. Ta ›politika‹ literature se pojavi kot odprava politike oratorjev in militantnežev, ki politiko dojemajo kot boj posameznih volj in interesov ... Takšna literatura se kaže kot dvojna politika. Po eni strani prikazuje moč literarnosti, moč ›neme‹ črke, ki ne spodnaša samo hierarhij reprezentacijskega sistema, temveč tudi vsakršno načelo adekvatnosti med načini bivanja in načini govorjenja ... Po drugi strani pa zažene drugo politiko ›neme‹ črke: obstransko- ali meta-politiko, ki razvozlanje nemeга pomena, zapisanega na telesa stvari nadomesti z demokratičnim žuborenjem črke.«¹¹

Toda Ranciére tudi ugotavlja, da v praksi delanja politike z besedami na način literature kot demokratičnega žuborenja črke ni mogoče izključiti prvin reprezentativnega režima, zato je literatura vedno agonistična kontradikcija, vgrajena v samo jedro literarnosti kot agregat, ki poganja autotelično samoreferencialnost govornega sistema, ki simptomatično izreka celoto sveta. »Pomeni nasprotje med dvema načinoma kako delati stvari z besedami.« Revolucionaren boj se torej odvija kot estetska funkcija pesniškega jezika, kot permanentno vzpostavlanje in kroženje znakov v igri znakovnih sistemov, ki jim je treba iztrgati nevidno, ne-slišano, potlačeno, torej glasove, ki so izrinjeni iz hierarhiziranih sistemov potlačitve v samem aktu ustvarjalnega pisanja ali branja kot

¹¹ »For their nature as poetic signs is the same as their nature as historical results and political symptoms. This “politics” of literature emerges as the dismissal of the politics of orators and militants, who conceive of politics as a struggle of wills and interests. We are moving toward a first answer to our question regarding the politics of literature?” as literature.” Literature a s such displays a two-fold politics, a two-fold manner of reconfiguring sensitive data. On the one hand, it displays the power of literariness, the power of the “mute” letter that upsets not only the hierarchies of the representational system but also any principle of adequation between a way of being and a way of speaking. On the other hand, it sets in motion another politics of the mute letter: the side-politics or metapolitics that substitutes the deciphering of the mute meaning written on the body of things for the democratic chattering of the letter-« (Ranciére, 2004, 20).

performativa. Pozitivna politična poezija (saj so politične vse, tudi konzervativne in fašistične reprezentacijske poezije), ki uvaja demokratično načelo slišanosti, ukinja vertikalno hierarhizacijo pomenov in reprezentacij ter uvaja simultano multitudo znakov vsakdanjega življenja, ki jih obrača v znake zgodovine, znake zgodovine pa v pesniške prvine. Vendar se to ne odvija kot izgradnja določenega stanja ali sistema enkrat za vselej, ampak kot permanentna, z vsako govorno gesto ali zapisano besedo na novo vzpostavljena in uspešno izvedena politična akcija, ki povezuje delovanje in pomen. Življenje takšne poezije pomeni življenje takšne v samem pesniškem jedru odvijajoče se agonistične kontradikcije.

Kot to dokazuje njegovo predavanje v Zagorju februarja 1926, je Kosovel po eni strani pod vplivom svojih prijateljev in globokega notranjega občutka za pravičnost, po drugi strani pa zaradi ustvarjalne nuje po resnični poeziji, taki, ki bi zadela v jedro avtentične estetske in etične govorne funkcije, raziskoval različne možnosti, kako pesniško delati stvari z besedami, pogosto zašel na področje »delavske ali socialno borbene poetike«, kot jo označi Anton Ocvirk. Toda po mojem mnenju tu ni prebil zidu, ki loči notranjo, »iz sebe« izgrajeno umetnost, od prevladujočih klasičnih vzorcev hierarhizirane reprezentativne poezije, pač pa mu je to uspelo v tisti njegovi fazi, ki jo označujemo kot avantgardni konstruktivizem. Ne le, da se je s konstruktivistično poezijo vključil v takratno estetsko in revolucionarno vrenje, ki je zajelo Evropo po prelomu stoletja in se še okrepilo med in po prvi svetovni vojni, ter je nedvomno pomenilo široko socialno fronto in deklariran socialen in političen upor proti »stari umetnosti« in »staremu svetu«, zaradi česar so se številni umetniki neposredno vključili v politična gibanja svojega časa, ampak je ustvaril lasten poetičen sistem in lastno radikalno politično poezijo. Njegovi »konsi« so izreden primer politične poezije, »nastale po večini same iz sebe«. Poglejmo nekaj primerov.

EJ, HEJ

Ej, hej:
dežuje na sive ljubljanske hiše,
da se zagrinjajo v sivo zaveso pred soncem.
V Trstu nam požigajo Edinost.
Krist je prišel v Društvo narodov.
Ne, to ni tisti dobri, tisti lepi,
z gloriojo obžarjeni.
Psevдокrist v Ženevi.
Kako, ali tudi v Ženevi dežuje?
Krist je prišel med rjave puntarje,
tam na sivi ulici stoji
in izganja pismarje in farizeje.
Strelja in ubija.
Strelja in ubija.

O, ti ovčji, ti beli narod!
Ali spoznaš zdaj, kaj si?

(Kosovel, 1974, 54)

Ena od stvari, na katero sem že opozoril, je zveza med politiko in estetskim raziskovanjem. Zdi se, da je čas, v katerem je Kosovel ustvarjal svoje bisere, preveval planetaren duh, saj približno v istem času po celem svetu, na primer tudi v Ameriki naletimo na podobna razmišljanja. »Če naj bi se rodila nova literatura, bi morala biti izdelek zares prave proletarske kulture, takšne, ki bi bila tako literarno močna in plodovita kot je bila buržoazna kultura. Z drugimi besedami, proletarska literatura mora postati res avantgardna.«¹² Očitno je Kosovel prehitel samega sebe in storil tisto, kar je pozneje napovedal v svojem programskem predavanju v Zagorju. Sicer pa o tem piše že v pismu Avgustu Černigoju 7. januarja 1924: »... umetnost je baš v tem, kako na *nek nov način* ustvariti delo. Seveda je zato treba, da dosežeš elemente izrazil in potem na ta način sezidaš hišo-« (Kosovel, 2006, 152). S tem, ko je od pesnika impresij in ekspresionističnega zamaha v svoji eksperimentalni fazi, ki je bila posledica srečanja z avantgardističnimi idejami, na estetskem nivoju prestopil iz starega režima pisanja v popolnoma nov način, je omogočil ne samo v poezijo zelo jasno vpeljati deklarirano politično vsebino, ampak je to vsebino tako konstruiral, da je na dan privrela silovita uporniška izjava in samosvoja, svobodna volja, ki presega zgolj individualen izraz in se vzpostavlja kot povsem nova paradigma sveta. S tem pa tudi nova družbena struktura. Kar je bila tako ali pa tako pomembna prvina avantgardnih gibanj. Ali če zgornji argument obrnem okoli: s tem, ko je njegova poezija postala avantgardna, je zares postala tudi glas tistih, ki do tedaj niso imeli glasu, črka nemih, tistih, ki jih tradicionalna poezija ni naslavljala. Tistih, ki so v njegovi poeziji *avant la lettre* vstali proti krivičnemu svetovnemu družbenemu redu. Noben tradicionalen verz ne bi bil sposoben zgostiti tako očitne obsodbe stanja kot izjava o Kristu v Društvu narodov, ki strelja in ubija ter »požiga Edinost« v Trstu (to počnejo tisti, ki vodijo politiko v Društvu narodov, Krist pa naj bi bil eden od njih, ali vsaj tisti, na katerega se sklicujejo). Tu je narejen silovit obrat, saj je Krist izničen kot teološki lik in scela prikazan kot politična figura. Ne more biti dvoma, da je pri tem mislil Kosovel manj na izvorno krščanstvo in evangelije, pač pa prej na cerkvene in druge oblastnike, ki so pod parolo krščanske ideologije že dolga stoletja poganjali in izvažali nasilje. To

¹² »[I]f a new literature were to be born, it would have to be the product of a true proletarian culture, one that would be as fertile in literary potential as had been bourgeois culture. Proletarian literature, in other words, must become truly avant-garde-« (Gilbert, 1992, 112).

»preroško« Kosovelovo spoznanje se je po njegovi smrti žal polno uresničilo za časa fašističnega preganjanja primorskih duhovnikov, ki so jim prepovedali voditi mašo v slovenščini, jih preganjali in zapirali z blagoslovom iz Vatikana. Medtem ko se je Ljubljana zagrinjala (in se še vedno) v sivo zaveso pred soncem, da ji tega ne bi bilo treba videti. In spala.

LJUBLJANA SPI

V rdečem kaosu prihaja novo človečanstvo!
Ljubljana spi.
Evropa umira v rdeči luči.
Vse telefonske zveze pretrgane.
O, saj je brezžični!
Slepi konj.
[Tvoje oči so ko da so iz italijanskih slik.]
Iz rjavih zidov vstajajo beli stolpovi.
Potop.
Evropa stopa v grob.
Prihajamo z orkanom.
S strupenimi plini.
[Tvoje ustne so kot jagoda.]
Ljubljana spi.
Konduktar na tramvaju spi.
V kavarni Evropi
čitajo Slovenski narod.
Trkanje biljardnih krogel.

(Kosovel, 1974, 78)

Toda to, da si zatiska oči in spi, je po Kosovelovem mnenju ne bo obvarovalo pred revolucionarnim kaosom, ki je zajel Evropo. Prihaja novi človek, Ljubljana pa tega ne vidi, živi dalje svoje malo, provincialno življenje, komunikacija s svetom je prekinjena, toda zaman, rdeči kaos se širi brezžično. Evropa stopa v grob, lažni narodni veljaki pa tega ne vidijo, v kavarni berejo dalje Slovenski narod in prisluškujejo trkanju biljardnih krogel. Tu stojita pred nami dva svetova, tesno prekrizana, eden prodira skozi drugega v tridimenzionalni pesniški kompoziciji, ki spretno skupaj montira kričeca, nepomirljiva nasprotja in označuje do tistega trenutka izločene, prepovedane (nedopustne) glasove. Nobenega dvoma ni, da se v pesmi prepletata tudi dve vrsti politike: izjave neposrednega političnega vrenja v Evropi, za katere je popolnoma jasno, s katere politične pozicije jih izreka pesnik, in znaki poezijske strukture, ki revolucionaren duh uspešno uveljavlja z novo estetiko in novim načinom ustvarjanja poezije, ki ga kar razganja od pometanja s

starim, tudi svojim dotedanjim načinom in hkrati pomeni tudi neposredno razčiščevanje s tedanjo slovensko družbo. Stavki so fragmentirani, zgoščeni skoraj v eno samo besedo, videti so kot opeke, zložene v oglat tridimenzionalen sklop, nekakšen stroj, ki v bralca iz nepričakovanih strani in leg bruha te silovite krike in pozive, te impulze/simptome razgaljene politične resničnosti. Kosovel je očitno pod vplivom konstruktivizma in drugih (ruskih) avantgardnih gibanj ovrgel svojo dotedanjo reprezentativno poetiko in izoblikoval novo, politično jasno formulirano konstrukcijo poezijskega ustvarjanja. To dokazuje tudi dejstvo, da je v tej smeri kmalu iznašel način oblikovanja pesmi, v katerih je tridimenzionalnost vizualno, grafično uresničil. V pesmi »Kalejdoskop« ^[13] napiše: »Črke rastó v prostor, / glasovi so kakor stavbe.« Kolaži in montaže, ki jih je sestavljal, in spominjajo na primer kubistične slike (ki so prav tako rezultat ukvarjanja s problemom časa-prostora) ali še posebej zadnji dve neoplasticistični sliki Pieta Mondriana^[14], je končno ustvaril tudi v zapisu in stavbi poezije, ki jo je razumel kot arhitekturni projekt. Ni naključje, da se njegov angažma nekako vzporedno uspešno uresniči na obeh ravneh: tako na vsebinski, ko neposredno radikalno napade ustanove oblasti (*policijo* kot bi rekel Ranciére) in oblastnikom izreče najhujšo obsodbo (»politični zločinci so svobodni«), ampak na ravni znaka svojo pesniško konstrukcijo tudi tipografsko radikalizira ter jo grafično nazorno preoblikuje v tridimenzionalen pesniški stroj, ki bralca estetsko, politično in fizično dobesedno pretrese. Zgradba pesmi postane sodišče, »umetnost poleg estetske tudi pridobi etično vrednost, ali drugače rečeno, ta vrednost je estetska, ker je etična.« ^[15] Lahko bi rekel »politična«.

^[13] Na to pesem me je opozoril Janez Vrečko v eseju »Spopad med kompozicijo in konstrukcijo v slovenskem konstruktivizmu« (Vrečko, 2010, 7).

^[14] To potrjujeta vsaj dva verza iz »Kalejdoskopa« : »Konstruktivnost opaža / kozmos v predmetu«. Vemo, da je Piet Mondrian s svojimi »izrezi« likovno poskušal določiti univerzalno strukturo kozmosa (strukturalne prvine vidnega) ali »harmonično racionalnost«. V tem duhu bi morda lahko tolmačili tudi naslednji verz iz »Kalejdoskopa« : politika = veda o razumu. V zvezi z Mondrianovim vztrajanjem pri konfiguriranju racionalne strukture vizualnega sveta »je treba poudariti osnovno zamisel razumske harmonije obstajanja, ki neposredno prehaja iz umetnosti v družbo, zaradi česar si umetnost pridobi poleg estetske tudi etično vrednost, ali drugače rečeno, ta vrednost je estetska, ker je etična.« Morda bi bilo tudi dobro poudariti pomen revije *De Stijl*, ki sta jo izdajala Mondrian in Theo van Doesburg, očeta zamisli o funkcionalnosti umetnosti (=hiša je stroj za stanovanje» – iz česar se je pozneje rodil Bauhaus z vsemi svojimi posledicami). Mar to ne spominja na že navedena Kosovelova verza: »Črke rastó v prostor, / glasovi so kakor stavbe.« Ali je mogoče, da je Kosovel poznal delo obeh Nizozemcev, ki sta revijo začela izdajati leta 1917? O Mondrianovem slikarstvu glej Busignani, 1969, 9-26.

^[15] Glej opombo 13 zgoraj. Podobno razmišlja tudi Kosovel, ki leta 1925 napiše: »Umetnost ni več kakor nekateri katedrski esteti mislijo samo estetičen problem, ampak estetični, etični, socialni, religiozni, revolucionarni, skratka življenjski problem.« Srečko Kosovel, »Sodobno evropsko življenje in umetnost« (Kosovel, 1977a, 650).

ŽANDARJI

Žandarji so ljudje najnižje kvalitete.
Hlapci gospodarjevih povelj.
Tuj sem na zelenem polju.
Zvit kakor kača, preprost kot golob.
Živeti. Vsi preganjani hočejo živeti.
Živeti človeško dostojno.
Sonce visi v stolpu.
ZELENI PARLAMENT
ŽAB
Živim v deželi evropskih divjih mačk.
Simetrija je lepa.
politični zločinci so svobodni.

(Kosovel, 1974, 62)

Radikalen Kosovelov talent in svobodna volja sta bila neustavljiva, njegov kritičen političen angažma in pogled se nista ustavila samo pred razkrinkavanjem sveta, pesniški konstrukti, ki jih je gradil, so ga pripeljali do tega, da jih je obrnil okoli, tisto, kar je bilo notri, je pogledalo na dan, tisti, ki je govoril v verzih, se je spogledal s samim seboj v ogledalu samospraševanja o pesniškem delovanju v povsem specifičnem okolju, ki zagotovo ni bilo svobodno. Obratno. Kot bomo videli v spodaj navedeni pesmi, je okolje v tedanji Ljubljani, in najbrž tudi širše, doživljal kot izrazito zaviralno. Kaj je pravzaprav navdih? »Nič drugega kot ustvarjalna sila (enaka moči investiranja slik, simbolov itd. v »stvarnost«), ki na določeni točki nenadoma prebije in jo ustavi kakšna zapreka« (Vattimo, 2008, 11). Prav ta zapreka je generator novega »teles«, ko jo izsili ustvarjalna sila, ki se izrazi. Navdih je torej dialektično polje, ki definira poezijski trenutek in obratno. Kaj si storil, človek? Zakaj si zapeljal zlati čoln novega človeka v močvirje? Toda ker imamo opraviti s poezijskim konstruktom, ki pomeni dialog z bralcem, torej z drugim pogledom kot osnovnim pogojem znaka, se pesem pokaže kot aparat zrcalnih odbojev, v kateri se napetost političnega angažmaja na obeh opisanih ravneh vedno bolj zgošča, hkrati pa gradi tri- ali celo štiridimenzionalno podobo, v kateri čas igra vlogo udeleženosti v postopku, ki se ne konča s samim zapisom pesmi, temveč vključi tudi samo branje. Kdo je ta, ki se zdaj tu sprašuje? Vprašanje se odbija med dvema zrcaloma, zdi se, da se odsev, ki se pojavi v zrcalu pred avtorjem zares zaiskri šele v pogledu bralca, ta pa se takoj zagleda v začudenem, sprašujočem pogledu avtorja. Tako si drug drugemu podajata kritičen, analitičen pogled, ki prodira vedno globlje v srce in vedno bolj odpira, dokler ne ostane samo še golo dejstvo, okoli obrnjena črka, goli znak, sferično polje odsevajočega videnja, v katerem

se je odmevajoče vprašanje odvilo v razobličeno tišino golega neodgovora, ki neizogibno bije v oči. Tako se nevidno pojavi v vsej vidnosti, nema, neizrečena beseda stoji pred nami v očitni izgovorjenosti, ne da bi bila sploh izrečena. Mar to ne pomeni soočenja v polju gole političnosti, politike kot take? Zakaj si spustil zlati čoln v močvirje? Kaj je zdaj s tem slovitim novim človekom, ki naj bi polno zaživel v tej dolini šentflorjanski? Kaj pomeni beli grob Ivana Cankarja? Golo bit v siloviti pretresljivosti smrti, ki človeka postavi onkraj besed. »Nemo«, okoli obrnjeno črko, ki hkrati govori in hkrati vase srka govor, ki naj se izreče?

(Kosovel, 1974, 51)

»Literatura je postala močan stroj samointerpretacije in samopoetizacije življenja, ki vse posamezne drobce vsakdanjega življenja spremeni v znak zgodovine, drobce zgodovine pa v pesniško prvino. Ta politika literature krepi sanje o novem telesu, ki naj bi dalo glas vnovični polastitvi moči običajne (common) poezije in historičnosti, zapisani na kakršnakoli vratna krila že ali s kakršnimkoli trapastim refrenom. Toda ta moč »neme« črke tega živega telesa ne more »pripeljati nazaj«. »Živo telo«, ki odzvanja kolektivno himno, je moralo ostati utopija pisanja ... Benjamin ... bi pesem poskušal na novo napisati, da bi se iz kraljestva mrtvih artiklov, ki niso več v modi, prikazal mesija. Toda pesem prihodnosti je doživela isto kontradikcijo kot roman iz buržoaznega življenja, ljudska himna pa je doživela isto kontradikcijo kot dela čiste literature. Življenje literature je življenje te kontradikcije.« ^[16]

^[16] »Literature had become a powerful machine of self-interpretation and self-

To politično označuje agonistično literaturo.

II.

*Il s’agit de gagner les intellectuels à la classe ouvrière, en leur faisant prendre conscience de l’identité de leurs demarches spirituelles et leurs conditions de producteur.*¹⁷

Predeu preidem k razmišljanju o politični poeziji Taje Kramberger, bom problem politične poezije, ki sem ga prikazal zgoraj, osvetlil še v luči razmišljanj Walterja Benjamina. Čeprav je s politično filozofijo dodobra pretkan večji del njegovega dela, bo na tem mestu dovolj, če se naslonim na njegovo predavanje »Pisec kot proizvajalec«, ki ga je imel 27. aprila 1934 v Inštitutu za proučevanju fašizma v Parizu, torej manj kot deset let za Kosovelovim predavanjem v Zagorju. Kljub temu da Jacques Rancière zavrača utopično (mesijansko) ost marksistično usmerjene misli Walterja Benjamina, pa med njima le ni takšnih razlik, kakor bi lahko sklepali na podlagi zastavkov obeh mislecev. Rancière demokracijo razume kot dano dejstvo, torej izhodiščni položaj, »*realno moč*«, ki ni iluzija«, že uresničeno točko, v kateri »tisti, ki naj ne bi govorili, govorijo«, točko, iz katere razvijamo svojo misel o politiki. Benjamin je tu dedič marksizma, ki »demokracičnost« vidi kot cilj revolucionarnega delovanja. V tem se oba avtorja morda v izhodišču na prvi pogled razlikujeta. Rancière v zvezi s komunizmom ne deli marksističnega optimizma in celo izrazi temeljni dvom: »Sam zagovarjam drugačno stališče. Če ta program [komunizem] obstaja in če je dober program, potem se bojim, da ga bodo kapitalisti kupili in uresničili na svoj način« (Rancière, 2006, 100). Toda ta razlika v pristopu k vprašanju politične poezije ne vpliva na strukturno enakost njunih zaključkov, do katerih sta prišla vsak zase in po svojih poti.

Benjamin razmišlja na ozadju Marxove zahteve po ideološko

_____

poeticization of life, converting any scrap of everyday life into a sign of history and any sign of history into a poetical element. This politics of literature enhanced the dream of a new body that would give voice to this reappropriation of the power of common poetry and historicity written on any door panel or any silly refrain. But this power of the mute letter could not result in ›bringing back‹ this living body. The ›living body‹ voicing the collective hymn had to remain the utopia of writing... Benjamin would try to rewrite the poem, to have the Messiah emerge from the kingdom of the Death of outmoded commodities. But the poem of the future experienced the same contradiction as the novel of bourgeois life, and the hymn of the people experienced the same contradiction as the work of pure literature. The life of literature is the life of this contradiction.« (Rancière, 2004, 23).

17 »Gre za to, da se intelektualce pridobi za delavski razred tako, da se bodo zavedli istovetnosti svojega duhovnega dela in svojega položaja kot proizvajalca« (Cf. Ramon Fernandez, v Benjamin, 1974, 95).

jasno profiliranem razrednem boju, ki se mu mora podrediti vsako angažirano družbeno in politično delovanje. To velja tudi za literarno ustvarjanje. Toda že Marx in Engels v zvezi z literaturo ne govorita samo o »pravi ideji« literarnega dela, temveč tudi o šekspirjanski živosti (kakor jo v znamenitem pismu Lassalu označi Engels), s katero naj bo podana, torej o določeni estetski kvaliteti, ki je pogoj za literarnost in kvalitetno literaturo. Za Benjamina, ki jasno pove, da »naprednejši pisec [ki se] ... odloča na osnovi razrednega boja, postavljajoč se na stran proletariata ... in svojo dejavnost usmerja na podlagi tega, kar proletariatu koristi v razrednem boju ... Običajno pravimo, da se drži določene *tendence*« (Benjamin, 1974, 96). Vendar opozarja, da je treba od pesnika na eni strani sicer res zahtevati pravilno tendenco, toda na drugi strani je tudi treba vztrajati pri kvaliteti njegovega dela. Takšna formula nas zadovolji šele, ko dojamemo polni pomen zveze med tendenco in kvaliteto.

»Rad bi vam pokazal, da je lahko tendenca nekega dela politično dobra samo, če je tudi v literarnem smislu dobra. To pomeni, da politično pravilna tendenca vključuje literarno tendenco. In da takoj dodamo: ta literarna tendenca, implicitno ali eksplicitno vsebovana v vsaki *pravilni* politični tendenci, je tisto, kar jamči kvaliteto dela« (*Prav tam*, 96).¹⁸

Kaj pravzaprav pomeni tendenca sploh pa politična tendenca v literarnem delu? Ali gre za uveljavljanje določene ideje, stališča, pogleda na svet ali programa, za katerega je avtor prepričan, da ustreza pravičnemu svetu, ki ga uresničuje z ustvarjalnim pisanjem? Če bi šlo za to, bi imeli v takšnem primeru opraviti z reprezentativno umetnostjo, ki literaturo postavlja v funkcijo izražanja in uveljavljanja literarnemu svetu zunanjih vodil. V takšnem primeru imamo samo navidezno opraviti z umetnostjo, ki jo tudi Rancière politično problematizira kot literaturo, ki sebe ne prezentira kot performativni znak v polju znakov, torej kot tisto literaturo, ki »molči« o svojem temeljnem dejstvu in oži socialno veselje glasov ter s samim načinom govornice izključuje glasove, ki se v tej govorici ne morejo oglasiti. Takšno literaturo zavrne tudi Benjamin. Zares pa se vsaka *pravilna* politična tendenca, kot pravi, kaže šele tam, kjer je na delu tudi literarna tendenca, saj šele ona priskrbi kvaliteto literarnega dela. In ne samo to. »Politična tendenca, pa naj je

_____

18 »Hteo vam bi pokazati da tendencija nekog dela može politički biti dobra samo ako je u književnom pogledu dobra. To znači da politički ispravna tendencija uključuje u sebe književnu tendenciju. I, da to odmah dodamo: ova književna tendencija, sadržana implicitno ili eksplicitno u svakoj *pravilnoj* političkoj tendenciji, jeste ono što obezbeđuje kvalitet dela.«

videti še tako revolucionarna, deluje kontrarevolucionarno vse dotlej, dokler pisec solidarnosti s proletariatom ne čuti zgolj po svojem prepričanju, temveč tudi kot proizvajalec« (*Prav tam*, 101). Politična tendenca je *pravilna* šele takrat, ko se avtor prepozna ne samo kot posrednik določenih idej ali njihov simpatizer, temveč takrat, ko kot proizvajalec ne samo »služi temu aparatu proizvodnje, [temveč] ga hkrati v socialističnem smislu, kolikor ga pač lahko, tudi spreminja« (*Prav tam*, 104). Ni dvoma, da Benjamin politično *pravilnost* enači s socialističnim smislom, torej z določenim političnim redom, ki proletariatu omogoči, da uveljavi svojo enakopravnost. V tem smislu se Benjaminov socializem približa Rancierovemu pojmovanju demokratičnosti¹⁹. Na tem mestu se ne mislim spuščati o razpravo o tem. To bom moral storiti ob kakšni drugi priložnosti. Zaenkrat zadostuje opozoriti na tisto razumevanje politično kvalitetne literature, ki ne reproducira več literaturi ali nekemu povsem konkretnemu literarnemu delu zunanjih idej, modelov ali prepričanj, ampak spreminja sam postopek ustvarjanja, to je režim govornice oziroma sebe kot aparat proizvodnje ter omogoči, da se pokažejo zamolčane govornice in realni družbeni odnosi, v mreži katerih so te govornice sicer udeležene, vendar izrinjene iz reprezentacijskih načinov literarnih matrik in uveljavljanja. »Spreminjati aparat bi pomenilo: znova porušiti eno od tistih ograj, obvladati eno od tistih nasprotij, ki omejujejo proizvodnjo intelektualcev« (Benjamin, 1974, 106). Pojav zadušenih govoric ali načinov govoric dobre literature, to je literature, ki se je osvobodila reprezentacijske vloge in se uveljavila kot performativ znaka kot posebnega ontološkega stanja, ki se tiče tako poietične funkcije jezika kot problematike samega obstoja v polju družbenih odnosov, literaturo postavlja v polje družbenih sprememb kot stroj, ki uveljavlja eksistenco »nemih« znakov in zamolčanih, potlačenih družbenih skupin (in njihove resnice). Tu ne gre samo za »uveljavljanje«, temveč celo za ustvarjanje eksistence znakov in družbenih skupin oziroma za generiranje eksistence same. Tu ni mesto, da bi razvili ustrezen filozofski pogled, ki pojasni ontološko funkcijo literarnega jezika, čeprav se ta še kako tiče politične poezije kot performativnosti

_____

19 Čeprav obstajajo določene sličnosti med obema idejama o političnem delovanju in statusu legitimnosti izključenih skupnosti. Ranciere razširi in pluralizira to multitudo skupnosti: »Iz *demosa* prihajajo tisti, ki nimajo kaj govoriti, in govorijo, in tisti, ki nimajo kaj početi zraven, pa so zraven. Ti subjekti si dajejo kolektivna imena (ljudje, državljani, prolatriat, nemški Judi, in tako dalje) in uveljavijo rekonfiguracijo čutnega tako, da naredijo vidno, kar ni bilo vidno, začenši s sabo kot subjekti, ki so sposobni govoriti o skupnih zadevah« (»It is from *demosa* that those who have no business speaking, speak, and those who have no business taking part, take part. These subjects give themselves collective names / the people, citizens, the proletariat, German Jews, and so on/ and impose a reconfiguration of the sensible by making visible what was not visible, beginning with themselves as subjects capable of speaking about common ground.«) (Guénoun, Kavanagh,, 2000, 19). Glej tudi Rancière, 1997, 175-180).

golega znaka, žive energije (erosa) in etične drže na način Rancierovega pojmovanja demokratičnosti kot stanja, pri katerem začenjamo, ne pa kot cilja, ki bi ga radi dosegli. V ta krog vključujem tudi revolucionarni patos v izvirnem, starogrškem pomenu (*πάθος*, srpljenje ali izkušnja). Obvladovanje literarnega jezika, trpinjanje njegovega načina omogoča uveljavljanje tendence (ki pomeni politično jedro literarnega ustvarjanja), ki se kaže v kvaliteti literarnega dela, ustvarjenega na način, ki izstopa iz utečene konvencije:

»Tudi v tem primeru je torej za pisca kot proizvajalca tehnični napredek temelj njegovega političnega napredka. Z drugimi besedami: šele s preseganjem tistih kompetenc v postopkih duhovne proizvodnje, ki po buržoaznem pojmovanju pomenijo njeno ureditev, naredi to proizvodnjo za politično koristno. In to tako, da morata obe proizvodni sili [pisci, intelektualci in proletariat] skupaj zrušiti zapore kompetenc, ki so jih postavili, da bi jih razdvojili. Pisec kot proizvajalec – ki odkriva svojo solidarnost s proletariatom – v istem trenutku odkriva tudi solidarnost z določenimi drugimi proizvajalci, ki se ga prej niso kaj prida dotikali« (*Prav tam*, 106).²⁰

Solidarnost s potlačenimi socialnimi razredi, sloji, kastami ali skupnostmi, ki jo odkrije pisec, intelektualec ali pesnik, torej ni zunanja, temveč notranja, saj ga k njej pripelje sama tehnika njegovega ustvarjanja, samo proizvajanje, njegova lastna strukturiranost, govornica kot označevalni stroj, v kolikor piše »iz sebe« [iz literature], ne pa zgolj reproducira in reprezentira poeziji zunanja, tuja mnenja, ideje in programe. V tem je socializem oziroma demokracičnost politične poezije, njeno politično jedro, njena eksistencialna energija. Taka poezija prikazuje stanja izstopa iz polja konvencionalnih kompetenc govornice in družbenih ureditev, ki tlačijo ali zamolčijo (ali celo preganjajo) določene družbene skupnosti ali razrede. Takšna politična poezija to počne znotraj sebe, tako, da spreminja svoj način, način, kako v polju konvencionalnih postopkov pesniki uporabljajo govornico.

_____

»Tudi najboljša tendenca je lažna, če ne oblikuje stališča, s katerim se ji lahko posameznik pridruži. Takšno stališče pa lahko književnik oblikuje samo tam, kjer sploh kaj

_____

20 »I u ovom slučaju je, dakle, za pisca kao proizvođaća tehnički napredek temelj njegovog političkog napredka. Drugim rećima: tek prevladavanje onih kompetencija u procesu duhovne proizvodnje koje, prema buržuaskom shvatanju, predstavljaju njegov poredak, čini ovu proizvodnju politički korisnom. I to tako da obe proizvodne snage moraju zajednički srušiti barijere kompetencija, podignute da jih razdvajaju. Pisac kao proizvođač – otkrivajući svoju solidarnost sa proletariatom – u isti mah neposredno otkriva solidarnost sa izvesnim drugim proizvođačima koji su se ga ranije slabo ticali.«

oblikuje: namreč kot tisti, ki piše. Tendenca je nujen, nikoli zadosten pogoj, da ima literarno delo funkcijo organiziranja. Takšna funkcija od pisca zahteva, da daje navodila in poučuje. *Pisec, ki ne poučuje književnikov, ne pouči nikogar*. Merodajen je torej takšen značaj, ki lahko deluje kot model proizvodnje, prvič, da usmeri druge proizvajalce v proizvodnjo, drugič pa da jim v uporabo ponudi izboljššan aparat. Ta aparat bo toliko boljši, čim več proizvajalcev bo vpeljal v proizvodnjo, ali na kratko, čim večje število bralcev in gledalcev mu bo uspelo pritegniti kot sodelavce« (*Prav tam*, 109).²¹

V tej točki se je Benjamin naslonil na Brechtovo epsko gledališče, ki je svoj političen učinek doseglo s prikazovanjem stanj. »Takšna stanja, kot bomo takoj videli, [Brecht] ustvari tako, da prekine dogajanje« (*Prav tam*, 110). To doseže s songi. Prekinitev dogajanja mu omogoči prikazati dogodke, ljudi, pojave ali uporabiti govorico, ki jih drugače lok konvencionalnega poteka ne spusti zraven, ne vključi. »Govorim o postopku montaže: ker montiran element prekine kontekst, v katerega je montiran ... Epsko gledališče ne reproducira stanj, temveč jih odkriva (razkriva). Odkrivanje stanj se dogaja s pomočjo prekinjanja toka dogajanja« (*Prav tam*).²² Enako velja za sisteme konvencionalnih kompetenc ali utečenih načinov govorice. Politična poezija je tista poezija, ki s tem, da prekinja ustaljen tok dogajanja ali ustaljen način pesniške govorice, odkriva stanja realnosti. Jih ne reproducira, temveč odkriva. S tem montira tako govorico kot čutno (če uporabimo Ranciérov izraz) realnost. Konstruktivistične pesmi, ki jih je ustvaril Kosovel, so nizi takšnih nenadnih prekinitev, zmontirana stanja, jezikovne montaže, ki imajo jasno politično jedro. To politično jedro odkriva stanja (sestave), ki so bila nevidna, zamolčana, v konvencionalni poeziji moteča kot tujki, ki prekinjajo tok tradicionalne pesniške govorice. To morda kaže tudi dejstvo, da je Ocvirk omenjene Kosovelove pesmi objavil šele štirideset let po njihovem zapisu. Toda kljub njihovi zapozneli objavi so imeli prelomen učinek, ki še vedno traja. Konsi niso samo dogodek, ampak stanje prekinitve

tradicionalne poezije, ki traja in pesnike kliče k pisanju iz poezije, k njeni političnosti kot jedru poezije. Slovenski pesniki so izzvani, da se oglasijo. Ta izziv še vedno traja, prav tako sodoben in prav tako prelomen kot v času svojega zamolčanega nastanka. Ta izziv kliče pesnike, da se oglasijo z načini govora, ki odkrivajo potlačeno političnost poezije, njeno funkcijo ontološkega stanja kot uresničene demokratičnosti. Seveda pa je v vzratnem ogledalu politična tudi poezija, ki tega ni počela in ne počne. Poezija, ki zakriva, potlači ta stanja. Konvencionalna poezija. Toda tu ne govorimo o politični poeziji, ki naj bi se šele pojavila, temveč o poeziji, iz katere izhajamo v izhodišču. Poezija, ki se iztrga konvencionalni poeziji, z njo vodi nekakšno pesniško bitko, nekakšen političen boj, saj se pesnik zaveda, da ne pesni več v konvencionalnem smislu, temveč se mu postavi po robu in ubere svojo pot, zgradi svoj verz, ki pa ni njegov lasten, poljuben, temveč ima ontološki status, je obče veljaven, konstitutiven. Dekonstruira tradicionalno poezijo, jo razgradi in na novo ustvari kot povsem drugačno. Zmotno je misliti, da se poezija novega tipa zgodi kot organski pojav po sebi, kot mističen dogodek, ki ima neodvisen izvor neke zunaj poezije. Poezija novega tipa je rezultat dialoškega postopka med starim in novim poezijskim režimom, je agonistična. Tako na ravni družbenega reda kot v strukturi pesniške govorice. Izziv, o katerem sem govoril pri Kosovelu, je dvojnost njegovega verza, ki zavrača tradicionalne pesniške režime in hkrati postavlja nove v dvojni agonistični igri tradicije in ustvarjalnosti. Takšna je tudi poezija Taje Kramberger.

III.

Kritika, gibalo življenja v umetnosti

Srečko Kosovel

Čas je, da se posvetimo sodobni politični poeziji. Pri tem ne smemo izgubiti iz vida, kar sem povedal zgoraj. Poezija ni samo avtonomna umetnost, ampak pomeni prezentacijo družbenih razmer(ij), je dispozitiv časa, v katerem funkcionira na način delanja stvari z besedami kot specifična proizvodnja in politika. Tu je treba opozoriti na dvojni pomen avtonomnosti, ki po eni strani opozarja na izborjeno ustvarjalno svobodo pesniške dejavnosti, po drugi pa jo postavlja pod vprašaj, ko razmišljamo o njenih družbeni in politični osamitvi. V post-marxističnem svetu je seveda vprašljivo svet zožiti zgolj na kolektivistično optiko razrednega boja v luči neke bodoče revolucije, za katero ni povsem jasno, kaj naj bi dosegla in kdaj naj bi se zgodila. Vendar tudi obravnava parcialnih krivic, ki ne počiva na temeljitem razmisleku o temeljih global-

ne nepravilčnosti kot realnosti globalnega korporativnega kapitalizma in ne sega v samo strukturo diskurzivnih postopkov v polju določenega dispozitiva ter je ne spreminja v osnovi, ni dovolj. Torej vsaka diskurzivna praksa, ki ne postavlja pod vprašaj nevidnega ali nemih diskurzov, ki jo pogojujejo s svojo odsotnostjo, avtomatično spodrsne v točki, kjer naj bi prebila točko svoje omejenosti in se vzpostavila kot avtonomna praksa: bodisi kot stanje svobode bodisi kot tehnika (način in zmožnost) vključevanja nemih, zamolčanih govoric. To moramo razlikovati od avtonomije, ki pogosto ne pomeni drugega kot topos odtujitve, torej marginalizacijo, utišanje, izločitev, ekskomunikacijo, osamitev od družbenega življenja. Proti taki avtonomiji poezije se je treba upreti, potegniti jo je treba nazaj v družbeno dogajanje, poezija mora biti to, kar je: politična. Pri tem pa se ne sme izgubiti v polju agitiranja ali akademizma, omejena na umetniške kroge, torej v sfero reprezentacijskih postopkov, ki jo funkcionalizirajo na ravni medijske kampanje in hierarhije družbenih privilegijev. Poezija je politična dekonstrukcija lastnega polja, je restrukturalizacija dispozitiva tako simbolnega kot materialnega sveta, ki za sabo povleče učinek nevidnih razdiralno-konstruktivnih mehanizmov pri sebi že vzpostavljene demokratičnosti (pravičnosti?), do katerih dostopa prav kot poezija. Vprašanja, ki se pokažejo, in odgovori, ki se ponudijo, niso več stvar globalnih slik, ampak majhnih korakov, ki demokratizirajo pesniško govorico v njeni energičnosti, erosu, na ravni njene etične in ontološke funkcije, ki je ustvarjalna, performatična, že na začetku konstitutivna, ustvarjalna.

»Kar me zanima, je način, kako posameznik s tem, da riše črte, ureja besede ali porazdeljuje površine, tudi oblikuje razdelke skupnega prostora. Gre za način, kako ljudje, s pomočjo sestavljanja besed ali oblik, ne določijo samo različnih oblik umetnosti, ampak določene konfiguracije tega, kar je mogoče videti in misliti, določene načine bivanja v materialnem svetu. Te konfiguracije, ki so hkrati simbolne in materialne, prestopajo meje med umetnostmi, žanri in dobami. Presekajo meje kategorij avtonomne zgodovine tehnike, umetnosti ali politike« (Ranciére, 2009, 91).²³

Zdaj je morda čas, da se vprašam, kakšna je lahko zveza med političnima poezijama Srečka Kosovela in Taje Kramberger? Vsekakor med njima ni iskati niti vsebinske niti formalne povezave. Kosovel je deloval v času po prvi svetovni vojni, ko je zaradi nepravilčne italijanske politične zasedbe

Primorske v ospredje stopilo vprašanje narodnosti, eksistence in fašistično preganjanje primorskega dela slovenskega naroda po eni strani, po drugi strani pa zaradi socialističnih vrenj po oktobrski revoluciji vprašanje socialne pravičnosti in razredne borbe. Vendar Kosovel ni podlegel niti nacionalistični niti komunistični kampanji, temveč je ostal zvest politični resnici same poezije, ki ustvarja »iz sebe«. Pod vplivom indijskega pesnika Rabindranatha Tagoreja je izoblikoval idejo novega človeka, ki je pravzaprav pesniški človek, človek, ki se v polni luči pokaže šele v Kosovelovi avantgardni poeziji. Ni nenavadno, da se avantgarda in komunizem nista ujela. Že madžarski marksistični filozof Georg Lukács je avantgardo označil kot buržoazno dekadenco in kot vemo, je komunizem že kmalu po oktobrski revoluciji avantgardne umetnike v Sovjetski zvezi nadomestil s socrealističnimi avtorji. Pokazati, da je socrealizem v umetniškem smislu konzervativna fikcija, ki ne izvede revolucionarnega obrata v literaturi in poeziji, temveč ohranja časovno in strukturno že preseženo reprezentacijsko funkcijo režimskega propagandnega stroja, ni težko. Kosovel, ki ga je vodila pesniška praksa, je kot izvrstno izobražen in kultiviran Evropejec v dialogu tako z Avgustom Černigojem kot z Rabindranathom Tagorejem (in seveda številčnimi drugimi avtorji in gibanji), tako na formalni kot na vsebinski ravni (pravzaprav je presegel prav to dihotomijo), presegel ozkost tedanjih političnih deklaracij in vplivov in v poeziji izoblikoval postopke, ki so mu omogočili izstopiti iz tradicionalnega reprezentativnega režima ter izoblikovati emblematično pesniško govorico z (dvojno) angažirano politično držo in veliko umetniško kvaliteto, ki ju ene od druge ni mogoče ločiti, ker si poezijsko sopripadata. Prav v tej točki vidim tudi ključ za branje poezije Taje Kramberger. V njej ne gre za sovpadanje s Kosovelovo na ravni vsebine, temveč za strukturno identičnost, ki razkriva strukturo Tajine poezije kot realizirani režim novega načina govorice, kot njeno živo odprtost in distinktiven znak odlične politične poezije. V tej smeri bom torej pokazal, kako deluje Krambergerin pesniški stroj in prav v strukturni identičnosti obeh opusov, Kosovelovega in Krambergerinega, vidim tloris, na katerem lahko postavimo širše vprašanje o političnosti (kvaliteti) slovenske poezije kot »neme« (zamolčane, potlačene) besede, ki zahteva svoj ne avtonomen, temveč avtentičen, politično angažiran (izrečen, slišan) glas. Bitka za poezijo se torej bije v sami poeziji. Politična poezija je agonistična, pomeni bitko med idejno reprezentativnostjo in jezikovno singularnostjo eksistencialne odprtosti, ki transparentno mesi znake v jasno lociranjem družbenem angažmaju. Pero je orožje. Taja Kramberger se tega zaveda. V tem smislu je tendenciozna v pomenu, ki ga je razvil Benjamin. To je edini način zagona najvišjih registrov pesniškega stroja v jedru družbe. Kvaliteta pomeni neizogibnost političnega razkrinkanja, ki se ne umika v

^[1] »I najbolja tendencija je lažna ako ne uobličava stav sa kojim čovek treba da joj se pridruži. A taj stav književnik mora uobličiti samo tamo gde opšte nešto uobličava: naime pišući. Tendencija je nužan, nikad dovoljan uslov da delo ima funkciju organizovanja. Ova funkcija, zatim, zahteva od pisca stav koji daje uputstva i pouke. A danas više nego ikada treba to zahtevati. Pisac koji ne podučava književnike ne podučava nikoga. Dakle, merodavan je takaj karakter koji će služiti kao model proizvodnje, prvo da uputi druge proizvođače u proizvodnju, drugo da im može staviti na raspolaganje poboljššan aparat. Taj aparat će biti utoliko bolji što više potrošača uvodi u proizvodnju, ukratko, što više bude kadar da od čitalaca i gledalaca stvara suradnike.«

^[2] »Govorim o postopku montaže: jer montirani element prekida kontekst u koji je montiran ... Epsko pozorište ne reproducuje, dakle, stanja, ono jih, naprotiv, otkriva. Otkrivanje stanja vrši se pomoću prekidanja tokova događaja.«

^[1] 23 Jacques Ranciére, »The Surface of Design«, The Future of the Image, Verso, London New York 2009, str. 91.

reprezentacijo, temveč prezentira taka stanja potlaččnosti in razkritosti hkrati. Tej govoric ni mogoče ubežati, se skriti pred njo, jo očrniti s komentarjem laži, ker prehitni interpretacijo za tisti korak, zaradi katerega se »nemost« oglašene besede preseli v bralca in mu prepreči poskus preglasovanja tistega, kar je očitno. Očitno pa se tiče njegovega družbenega in političnega vsakdana. Od tu črpa pesniška govorica svoj govor. Iz zakritega, nemega diskurza vsakdana. Poezija je oglašanje neme govornice, ki prezirana žubori v registrih vsakdanjega govora kot diskurzi izločenih govoric, označujoč ta stanja v govoric.

»Neizrekljivo je in se z vsako pesmijo nanovo izpostavlja, in naloga pesmi je, da ga vzdrži v celoti. Nemoč govornice se lahko samo izkazuje, ne pa hlini. Neizrekljivega smo vsi enako deležni. Ni pozicije, s katere ne bi mogla priti informacija kolektivne vrednosti. Nemogoče je, da odločitve, do katerih pride v procesu pisanja, ne bi bile prepuščene totalni konfrontaciji« (Detela, 2005, 6).

Tako razmišlja Jure Detela v svojem premalo poznanem, a prelomnem eseju o kulturniškem fevdalizmu slovenske literarne scene, ki ni nič drugega, kot dispozitiv potlačitve, torej določeno oblastno družbeno razmerje, proti kateremu se je treba postaviti po robu zunaj in znotraj poezije. V tem pogledu se stvari niso spremenile od Kosovelovega (ali Detelovega) časa. Torej je upravičeno razmišljati, da se gibljemo znotraj istega literarnega horizonta nepravčnosti in prikrivanja, ki praktični odziv na vprašanje o literarni kvaliteti postavlja v to točko. Kvaliteta pesniškega stvarjanja je vedno politična. Izreči neizrekljivo zahteva pesniški stroj, ki to zmore, zahteva tehniko, strategijo, da to vzdrži v celoti. Virtuozna lahkost pesnjenja se v vsej svoji teži izkaže tukaj.

IV.

Kultura na delu ali v igri ... ni problem znanja, temveč urejanja razmerij. Moje vprašanje je potemtakem: v čigavem interesu in urejajoč kakšne vrste razmerij ...
»Kultura« *tudi ureja, na kakšen način kdo kaj ve: Foucaultova slavna dvojica »zmožnosti-vedeti«* *(pouvoir/savoir) kot zmožnost vedenja je »kultura«* *na temeljni ravni.*²⁴

Poglejmo si nekaj pesmi Taje Kramberger in poskušajmo ugotoviti, ali jih je mogoče analizirati v skladu s prikazano strukturo pesniškega stroja. Pesmi so iz njene zadnje pesniške zbirke *Opus quinque dierum*. Naslov sicer kaže, da so bile pesmi napisane tako rekoč v enem zamahu v petih dneh, vendar ni nobenega dvoma, da so rezultat temeljitega študija in poznavanja tako afere Dreyfus, ki pomeni eno od osrednjih tem te pesniške zbirke, kakor drugih dogodkov ali oseb, ki jih upesnjuje. Pesmi, ki sledijo spodaj, so iz cikla »Séverine«.

V.

La Fronde:

prvi dnevnik, ki je v celoti delo žensk.

Margueritte Durand in Séverine.

Nobene sključenosti, omahovanja, odločni koraki žensk v deželi nemira so kakor družbeni metronom.

Premagovanje ovir

nekaterim ljudem zjasni obraz, ne hordam in ne sektam.

Izstop iz statističnih tabel

nekaterim ljudem vrne dostojanstvo, ne čredi in ne občestvu.

Zaradi ljudi se spuščam v rudnik.

Zaradi revežev se pridružim stavkam.

Zaradi drobilk sladkorja se preoblečem v delavko.

(Kramberger, 2009, 63)

Taja Kramberger je že s svojo zbirko *Vsakdanji pogovori* napovedala ali celo uresničila zahtevo po relokaciji pesniške govornice iz sfere metaforičnega simbolizma in uročene narativnosti v neposrednost vsakdanjega življenja. Povsem običajne, vsakdanje stvari: poštni nabiralnik, notarjeva pisarna, nek trg, neka ulica so postale toposi silovitega pesniškega soočenja v polju izostrene govornice, ki samozavestno izziva z bravuroznim prebiranjem verznih registrov in pesniško govornico razkriva kot znak/habitus odprtosti in brezkompromisne demokratičnosti. Njeni verzi so zapisani kot klofute, ki jih sodobna pesnikinja prisoli na obraz tradiciji pesniškega motoviljenja na osrednji slovenski pesniški sceni. Vendar so več kakor zgolj izraz posmeha in upora proti tradiciji, so tudi jasno postavljeni znaki pesniške moči, ki je označila do tega trenutka še neviden horizont poezije in spremenila razmerja,

ki niso samo razmerja simbolnih vrednosti v pesmi, temveč tudi novo postavljena razmerja materialnega sveta, ki »ne določijo samo različnih oblik umetnosti, ampak določene konfiguracije tega, kar je mogoče videti in misliti, določene načine bivanja v materialnem svetu,« kot zapiše Ranciére. Če se spomnimo sintagme »kulturniški fevdalizem«, ki ga je za slovensko literarno sceno uporabil Jure Detela, to pomeni, da je spremenila uveljavljena (ali vsiljena?) fevdalna razmerja na slovenski literarni sceni, to pravzaprav pomeni dekonstrukcijo kulturniškega fevdalizma, na kar posredno kaže tudi izraz *La Fronde*, naslov časopisa obeh imenovanih žensk v V. pesmi cikla Séverina, ki očitno ne pomeni samo pračke, orožja, s katerim je David potolkel Goliata, ampak tudi referenco na francosko vstajo v 17. stoletju, v kateri so se potegovali sprva za stare svoboščine, v drugi Frondi pa se je Pariz prvič organizirano uprl kralju, kar je napovedalo poznejšo Pariško komuno in novo družbeno vrednotenje. Vsekakor pa je označevalo potrebo po celoviti družbeni ureditvi in koncu fevdalnega reda. Torej upor in spremembo določenega stanja, ki se v primeru Taje Kramberger kaže kakor zahteva po povsem odkriti spremembi trenutno uveljavljene hierarhije ne le v slovenski poeziji, temveč tudi v hierarhiji slovenske družbene scene, in uveljavlja torej tisto, kar Ranciére označuje za demokratičnost kot izhodiščno ustvarjalno dediščino Evrope nasploh. A tu ne gre samo za splošen političen nastop, temveč za odločen nastop ženske v politiki, ki politiko scela spreminja, spremeni »način delanja stvari z besedami« in pomeni močno izjavo do zdaj »nemega«, slabo uveljavljenega (ali scela potlačenega, zamolčanega) glasu. V tem ni »nobene sključenosti, omahovanja, odločni koraki žensk v deželi nemira so kakor družbeni metronom,« zapiše. Tu ne govorim le o njenem glasu, temveč o univerzalno potlačenem glasu, ki pripade svetu in presega zgolj njeno osebo, gre za glas potlačenega sveta, ki je s tem, da je spregovoril, destrukturiral veljavne hierarhije in prenesel žarišče nastajanja v novo (strukturirano) govornico. In še več. Krambergerina poezija ne pomeni samo nove »razdelitve« glasov v poeziji ali nove (strukture) govornice, ampak novo razdelitev v materialnem svetu, ki kaže in angažira nevidno realnost, ki so jo do sedaj onemogočale ovire. Katere so te ovire? Utečeni, sprejeti načina delanja stvari z besedami, ki so izključevali druge načine izrekanja in njihove govorce. Ti načini niso samo tehnike pisanja, temveč za sabo potegnejo usodnejše posledice: »svet simboličnih form – filozofija, umetnost celota kulture – zadrži svojo avtonomijo v odnosu na tehnično racionalnost v toliko, v kolikor ostaja prostor, v katerem se subjekt, ki mu je tehnika omogočila razpolaganje s svetom, raz-mesti, pre-mesti, destrukturira samega sebe kot podrejen subjekt, kot utelešenje tistega, kar stoji za strukturami dominacije« (Vattimo, 2008, 26). Pod statističnimi tabelami živijo resnični ljudje, ki delajo v rudnikih in stavkajo,

ljudje, med katerimi vladajo odnosi solidarnosti. Toda zgolj solidarnost od zunaj, na kar je opozoril že Benjamin, je jalova, v kolikor se pisec ne solidarizira kot proizvajalec, torej kot nekdo, ki s svojim delom dekonstruira najprej sebe (kot podrejen subjekt in način podreditve) in s tem veljavne družbene odnose in strukture dominacije (razdelitev čutnega, materialnega sveta). To se v danih razmerah odvija kot boj.

VI.

Boj za pravice živih bitij,

človeka, ženske, živali,

se odvija na pomolu, ki ga skuša morje, kipeče v viharju, požreti.

Pacifizem, sufražetke, *L'Humanité*, leta dreyfusarskih srečanj v *Les trois marches*, tri stopnice družbeni legitimnosti.

Coco bleu – papagaj in trije kužki – Rip, Tiote, Mégôt: skupnost *subjektov* kosmatega bivanja, in osel – Cadichon, tudi enakovreden član gospodinjstva, ki po bulvarju Montmartre voljno vleče košaro za piknik. Sprevod nedepilirane memorije obdobja, poraščenega z ostro travo.

Ne želim si nič več, kakor da me prepričajo. Če mi ukazujejo, se postavim po robu.

(Kramberger, 2009, 64)

Solidarizirati pomeni vključiti se, se spopasti. Toda kaj je tisto – poleg novih družbenih razmerij – kar privre na dan z novim načinom razdelitve čutnega z besedami. Za trenutek se lahko ozremo k Nietzscheju, ki je »umetnost dojel kot prav tisto »mesto-, na katerem je v zgodovini zahodne kulture uspel preživeti nek dionizjski ostanek, neka forma svobode duha, na kratko tisto, kar bo potem, v zadnjih letih dobilo ime volja za moč« (Vattimo, 2008, 10).²⁵ Te volje za moč ne smemo

^[1] Tu je treba opozoriti, da pri tem na »dionizičnega preostanka« ne razumemo v luči njegove ritualne funkcije umetniškega dela, o katerem Benjamin (v eseju Umetniško delo v času tehnične reprodukcije) piše, da mu je »v dobi njegove tehnične reprodukcije zakrnela njegova avra« (Benjamin, 1974, 119), ampak ravno v duhu njegovega spoznanja, da se umetniško delo »namesto, da bi se konstituiralo na ritualu, konstituira na drugi praksi: nameč na politiki« (Benjamin

razumeti samo kot željo ali izgovor, ampak kot posedovanje, uresničitev »močne volje«, torej volje, ki že ima to moč in je ta moč. Ta volja ni izključujoča, ni osamljena, pripravljena je delovati in živeti v družbenem življenju, vendar v takšnem, ki ni vsiljeno in nepravilno hierarhizirano. V nepravilnem okolju se upre, deluje proti nepravilnosti, se postavi po robu, spopade »v velikem stilu, ki ga je sposoben. Z veliko strastjo je temu stilu skupno to, da prezira potrebo po vsečnosti (da je komu všeč); da pozablja na pridobivanje za sebe; da hoče ... zagospodariti nad kaosom; prisiliti svoj kaos, da postane oblika: logična, preprosta, nedvoumna, da bo matematika, zakon — tu se skriva ta velika ambicija.«²⁶ Tako politično jasno, novo delanje stvari z besedami se odvija na križišču družbenega in individualnega življenja kot dvojen političen desant v mreži subjekta in družbe.

VII.

Upor je veličastno razprostrtje upanja: besede se razgrnejo in vdihnejo zrak kakor padala. Med padanjem jih je treba opaziti, se pripeti nanje in del poti prepotovati z njimi.

Edina možnost, da človeško življenje ni le slepo strmoglavljenje upanja s pospeški prostega pada. Upor je desant emancipacije, ki se odvija sinhrono na vseh področjih življenja.

(Kramberger, 2009, 65)

V pesmi je jasno povedano, da se vsaka volja za moč kot zgodovinski dionizijski ostanek svobode uresniči kot političen upor proti vzpostavljenim hierarhijam dominacije, kar pomeni upor proti določenemu načinu pisanja, njegovo destrukturiranje, ali še temeljiteje kot destrukturiranje samega

subjekta pisave kot podrejenega subjekta. V tem smislu je jezik žarišče nastajanja. Ne le, da se v govorici kot pri delanju stvari z besedami dogaja oblikovanje kaosa (ki nastane po razgraditvi uveljavljenih hierarhij), še več, tu se porajajo nov subjekt, nov način delanja stvari z besedami, nova ureditev sveta in svet sam v svojem nastajanju/obstajanju. Ne gre za prazno upanje, iluzijo, temveč za emancipacijo, ki se dogaja kot desant, torej kot postaviti se v točko emancipiranosti in jo uveljavljati na vseh področjih življenja. Desant emancipacije se zgodi kot že realizirana poezija, ki ni utopična in ne deklarira, čeprav ne skriva svoje političnosti, saj gre za razmerja moči, za hierarhije dominacije, ki so tako simbolne kot materialne. Toda človek, ki se oglasi, se pokaže, izpostavi, desant emancipiranosti sproži povratni udarec:

VIII.

Bolni diatribi fašizma se od Séverine odbijejo kot *liga ogroženih interesov, strahov, privilegijev, zamer, predsodkov, rutine in nerazumevanja ... ki so kolektivno povzeli divji Medejin krik:*

»*Samo mi in je dovolj!*«

V prvih dneh julija 1927, ko si moja mama prve dni ogleduje svet, Severine podpre boj Sacca in Vanzettija.

Pred smrtjo zahteva pokop na soboto, da bi lahko delavke in delavci prišli na pogreb. Z lastovico v grobu zapusti svet v letu, ko v Ljubljani v nebo poleti *Modra ptica*.

(Kramberger, 2009, 66)

Modra ptica je ime neodvisne revije in založbe, ki je delovala v Ljubljani med letoma 1929 in 1941. Bila je literaren časopis evropske kakovosti, ki je bil stalno na udaru takratne ljubljanske srenje. In je pomenil nedvomen literaren presežek, glas, ki je prebil in prevrednotil provincialne standarde v

takratni družbi. Nobenega dvoma ni, da *Modro ptico* lahko razumemo kot dionizijski presežek, neko formo svobode duha na Zahodu, ki je bila takoj izpostavljena polemikam in sramotanju takratne konzervativne in sovražne sredine. Povsem literarna revija je sprožila političen odziv, rafale diatrib²⁷, ker je z objavljenimi prispevki vzpostavila nove standarde pesniške ustvarjalnosti in s tem nova razmerja med ustvarjalci ter njihovimi sopotniki na kulturni sceni; s tem ni samo javno postavila fašističnih tendenc v družbi pod vprašaj, temveč jih tudi razgradila in ponudila alternativo na ravni evropske »demokracije«.

»Séverine« je znak, ki označuje odprto mesto/habitus politične poezije v družbenem in poezijskem prostoru. Poezija Taje Kramberger v obeh primerih izstopa iz okvirov slovenskega prostora in izrecno in scela nagovarja svet, saj primarno kaže na univerzalen pomen preboja politične resnice poezije kot velike moči, ki jo prinaša in generira odkritje režima nove govornice. Ta moč je tako pesniška kot družbena, tako simbolna kot materialna, tako umetniška kot politična. Njena poezija ne kaže samo tega, da je resnica poezije politična, ampak tudi, da je politična resnica družbe poezijska. Zgornji izbor navedenih pesmi iz zbirke *Opus quinque dierum* je skromen. Ne vključuje osrednjega korpusa v knjigi, ki je posvečen, kakor sem že omenil, Dreyfusovi aferi in antisemitizmu. Vendar menim, da bi tudi analiza izpuščenega bloka pesmi pripeljala do podobnih spoznanj o politični strukturiranosti poezije Taje Kramberger kot dinamiku, ki permanentno dekonstruira in razkriva politično jedro (slovenskega) poezijskega stroja, (slovenskega) bralca poezije pa vztrajno sooča in vleče v socialni vrtinec, čigar političen horizont mu utečeni načini pisanja in branja poskušajo zakriti s ciničnim in esteticiziranim igrakanjem. Že od nacizma dalje, sploh pa to velja za vse »totalitaristične režime«, vemo, da nasilna politika posega po estetskih sredstvih reprezentacije in izključuje politično delovanje. Lahko bi celo rekel, da je esteticizem, ne glede na to, kje se pojavlja, znak totalitarističnega režima. Zaradi »nevidnega« širšega družbenega in političnega pomena in učinka poezijski stroj pomeni razgrajevanje estetske lupine in uresničevanje zakrite politične resnice, ustvarjalno jedro, ki totalitarističen režim in nepravilne, zločinske hierarhije ter strukture družbene organiziranosti in materialnega sveta dekonstruira v pesniškem postopku. V tem je strašna moč jezika, njegove poetične funkcije: da razgrajuje lupine sistemov, je žarišče nastajanja in agregat biti, obstojnosti. Politična resnica je realnost tega permanentnega žarišča. Postaviti se v polje poezijskega žarčenja pomeni dekonstruirati se kot podrejen

političen subjekt in vzpostaviti nov, suveren režim delanja stvari z besedami. Ne enkrat za vselej, temveč vselej znova. To kaže na skrito politično jedro slovenske poezije. Na njeno temeljno disjunktivnost²⁸, kot jo Taja Kramberger označi v zadnji pesmi v knjigi.

DISJUNKCIJA

Biti pesnica ali pesnik je opazovati, kako vednost, ki se je prostorninsko razrasla, sabotira plosko znanje, ki jo je spočelo.

Obračun z izviri brez konca.

(Kramberger, 2009, 123)

London — Ljubljana, maj 2010

²⁸ Slovar slovenskega knjižnega jezika takole pojasni izraz »disjunktija«: filoz. sestavljena izjava, katere deli se med seboj izključujejo; lingv. del sporočila, ki daje na izbiro eno od dveh ali več (neenakih) možnosti; mat. sestavljena izjava, ki je pravilna, če je vsaj ena od delnih izjav pravilna.

Benjamin, Walter (1974a), »Pisac kao proizvođač«, Eseji, preveo Milan Tabaković, Sazvežđa, Beograd, Nolit.

Benjamin, Walter (1974b), »Umetničko delo v veku svoje tehnične reprodukcije«, Eseji, preveo Milan Tabaković, Sazvežđa, Beograd, Nolit.

Busignani, Alberto (1969), Mondrian, prevedel Jože Stabej, Biseri, Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Detela, Jure (2005), »Kulturniški fevdalizem«, Zapisi o umetnosti, Koper, Hyperion, 5-14.

Engels, F. (1964), »O realističkom Prikazivanju velikih istorijskih događaja (Pismo Lassalu 18.maja 1859)«, v Marks-Engels, O književnosti i umetnosti, Reč i misao, Beograd, Rad, 75-81.

Guénoun, Solange, Kavanagh, James H. (2000), »Jacques Rancière: Literature, Politics, Aesthetics: Approaches to Democratic Disagreement«, translated by Roxanne Lapidus, SubStance, Vol. 29, No. 2, Issue 92/2000, University of Wisconsin Press; http://www.jstor.org/stable/3685772, accessed: 15/04/2010 12:06

Gilbert, James (1992), Writers and Partisans, New York, Columbia University Press,.

Klein, Naomi (2008), The Shock Doctrine, London, Penguin Books.

Kosovel, Srečko (1964), Zbrano delo 1, Ljubljana, DZS.

Kosovel, Srečko (1974), Zbrano delo 2, Ljubljana, DZS

Kosovel, Srečko (1977a), Zbrano delo 3/1, Ljubljana, DZS

Kosovel, Srečko (1977b), Zbrano delo 3/2, Ljubljana, DZS

Kosovel, Srečko (1976), Moja pesem, uredil Anton Ocvirk, Koper, Založba Lipa.

Kosovel, Srečko (2006), Izbrana pisma, izbral Ludwig Hartinger, Klasiki Kondorja XLVII, Ljubljana, Mladinska knjiga.

Kosovel, Srečko (2004), Ikarjev sen: Dokumenti, Rokopisi, Pričevanja, uredila Aleš Berger, Ludwig Hartinger, Ljubljana, Mladinska knjiga.

Kosovel, Srečko (2009), Iz zapuščine, Pesmi, neobjavljene v Zbranem delu, uredil, uvod in opombe napisal Marjan Dolgan, Ljubljana, Založba ZRC SAZU.

Kosovel, Srečko (2008), The Golden Boat, Selected Poems, Translated by Bert Pribac & David Brooks, Cambridge, SALT.

Kosovel, Srečko (1998), Integrals, Translated by Nike Kocjančič, Katarina Jerin, Philip Burt, Slovene Writers' Association.

Kramberger, Taja (2009), Opus quinque dierum, Aleph 124, Ljubljana, Center za slovensko književnost.

Osojnik, Iztok, »Esej in singularnost«, Primerjalna književnost 33.1/ 2010, Ljubljana, Društvo za primerjalno književnost, 197-216.

Rancière, Jacques (1997), »Subjekt, krivica, primer. Nekaj precizacij«, prevedla Jelica Šumič-Riha, Filozofski vestnik XVIII (3/1997), Ljubljana, Filozofski inštituz ZRC SAZU.

Rancière, Jacques (2004), »The Politics of Literature, Contemporary Thinker Jacques Rancière«, SubStance, Vol.33, No.1, Issue 103/2004, University of Wisconsin Press; p 10-24, http://www.jstor.org/stable/3685460, accessed: 15/04/2010 12:07

Rancière, Jacques (2006), »Od aktualnosti komunizma do njegove neaktualnosti«, prevedla Jelica Šumič-Riha, Filozofski vestnik XXVII, številka 1, 2006, Ljubljana, Filozofski inštituz ZRC SAZU.

Rancière, Jacques (2009), »The Surface of Design«, The Future of Design, London New York, Verso.

Schmitt, Carl (1994), »Pojem političnega«, v Tri razprave, prevedli Vlasta Jalušič in Mojca Savski, Knjižna zbirka Krt, Ljubljana, Študentska organizacija univerze.

Spivak, Gayatri Chakravorty (1998), »Cultural Talks in the Hot Peace: Revisiting the 'Global Village'«, Cosmopolitics, Thinking and Feeling beyond the Nation, ed. Pheng Cheah, Bruce Robbins, Cultural Politics / Volume 14, Minneapolis-London, University of Minnesota Press.

Vattimo, Gianni (2008), »Volja za moč kot umetnost«, Čitanka, Tvrda, Zagreb, antibarbarus.

Vrečko, Janez (2010), "Formiranje Kosovelovega konstruktivizma - spopad med kompozicijo in konstrukcijo in slovenskem konstruktivizmu, Primerjalna književnost, letnik 33, št. 1, junij 2010,Ljubljana, Slovensko društvo za primerjalno književnost, Žižek, Slavoj (2007), Nasilje, Analecta, Ljubljana, Društvo za teoretsko analizo.

JAN KRMELJ

PISMO AVTORJEM

Kar počnete, je ogabno, prijatelji: resnično, moji gležnji v mokri zemlji premorejo več trdnosti kot vsa čela, ki udarjajo zavest ob ekrane. Vaša pozicija – jasno, pozicija – vas postavlja v nujen preživetveni boj: in ker je *umetnost danes* zreducirana na kastracijo, z literaturo v središču, na posplošitev življenja – ker ne živite, avtorji, pravzaprav: ker *samo živite*, ker potujete, zbirajoč dokaze za svojo odprtost, vas jasnost boli. S tem ne merim na razumljivost, nasprotno, vaša življenja so *preveč* razumljiva, preveč predvidljiva in sosledna. Konflikti znotraj struktur, ki vam jih zapuščajo simbolni dedki in očetje, samo potrjujejo njihovo gesto, ki vas reducira na infantilne poskuse zagona »mladih peres« – vsa peresa, ki jih poberem na ulici, me zapolnijo z večjim uvidom kot vi, prijatelji. Pravim: ohranjati modele tega, kar naj bi svet sprejemal, vpenja vaše dihanje v tržno logiko, kjer tudi upori postajajo sredstvo za ohranjanje samoumevnosti. Skozi [prizmo] nekega stoletja jočem. Jasno, podajam roke *bratom, ki jih ni več*. Toda naivnost naših rok, prijatelji, je v tem,

da sprejemajo boje z distanco kot nujnost,
ki nas v begajočih očeh vzpostavlja. Upor
kot drža in sredstvo za upravičenje lastne
pozicije moči. Vem, prijatelji, etimologija te zavesti
mi je znana. Nobenega preboja ni. Ampak vaša
posplošujoča percepcija iskrenosti ubija tisto, za kar
ste se v zagon možganov podali: ubija
avtonomen izraz vizije sveta, edini
resnično odgovoren, edini
resnično upravičen v dobi, ki informacije trži zavestno.
Informacijska umetnost, prijatelji, vas sicer prikupi
vašim dedkom in očetom, toda vaša telesa
ostajajo nenehni paraziti, ki ustavljajo rast v prisotnost.
Ne govorim, prijatelji, v prid ubojev. Govorim
v viziji zraka, ki se zaveda
privilegija rojstva, svoje pozicije, in tiste
odgovornosti, ki jo odprtost sinaps narekuje. Če torej
povzamem brutalne dogodke preteklih let, s tem
izpolnim kvoto svojega angažmaja: to, prijatelji, obožujete.
Vendar s tem gradite še jasnejšo mejo
med seboj in svetom, ki nasilje gest omogoča. Vaša
empatija se mi gnusi, prijatelji. Vse iz skrajne ljubezni
do vas, ki nas ločuje le moja infantilna zavezanost iskrenemu,
ki ne dopusti strukturam, da bi upravljale z zavestjo
in jo zapletale v vzorce, v procese, za katere
ne bi vedel, da jih omogočam.
Čudovito. Če zavzamem takšno držo, si odprem
prav tista vrata, ki jih vam zapiram. Toda moj
položaj v boju med vrano in golobom, ki ga ta napada,
ni položaj vrane ali človeka, ki prizor opazuje: nasprotno,
je položaj goloba, položaj njegovih organov, ki bodo vsak hip
okrepili moč vranjega telesa. Agresija, na katero
skušam s tem opozoriti, je v tem, da vzpostavljate
ostro omejitev temu, kaj naj bi iskrenost bila.
Ko tako poslušam zgodbe in vtise iz *naših* življenj, prijatelji,
se mi zagabi to, da so ta življenja *naša* — da so to
življenja, ki jih sprejemamo in skušamo znotraj
njih odpirati osončja. Sanjam o budnosti,
ki bi nenehne verige odprla. Prepustna zavest,
ta zavest, ki zavrača ugajanje, prijatelji! Ki ne želi
iznajti načina, kako se v perverzne strukture
sedanje koncepcije dobrega vpeti. Nasproti postavljam
svetlobo, ki prostora ne zapira. Drevo, ki požene korenine
skozi kamen in ga s tem oživi. Oživiti neživo,
prijatelji! Pronicati v strukture, ki niso mogoče!
Dopustiti življenju avtonomijo — in avtonomiji zavesti
to gesto, da resničnost šele izgrajuje. Ne izrabljajmo resničnosti
za svoj profit, ki nam olajša vest, prijatelji. To so klici
kita, ki se razlegajo iz vaših možganskih sivin. Odprite rastlino
brez rane. Oživite neživo, prijatelji!

idiot

IDIOT 16 – NOVEMBER 2015 10 €

9 17718551748003